

Definiranje novih tipologija turizma Sumartina

Balta, Mirna

Master's thesis / Diplomski rad

2014

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

University of Split, Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy / Sveučilište u Splitu, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:123:431927>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-14**

Repository / Repozitorij:

[FCEAG Repository - Repository of the Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy, University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

DEFINIRANJE NOVIH TIPOLOGIJA TURIZMA SUMARTINA

Građevinsko-arhitektonski fakultet Sveučilišta u Splitu

diplomski rad 2013/2014

Mirna Balta _student

doc. Vanja Ilić, dipl.ing arh. _mentor

tema odabranog područja:

Istraživanje prostornih i programskih potencijala

naselja otoka Brača

dr.sc.Robert Plejić _komentor

SADRŽAJ

>separat: Istraživanje prostornih i programskih potencijala naselja otoka Brača

_analiza razvijenosti otoka Brača
_analiza gospodarstva otoka Brača
_SWOT analiza razvojnih programa otoka Brača
_alternativni programi otoka Brača
_zaključak

>analiza Sumartina

>programske strategije

>interpolacija_stanovanje

_tlocrti prizemlja m 1_200
_tlocrt 1.kata m 1_200
_tlocrt 2.kata m 1_200
_tlocrt krova m 1_200
_presjeci/fasade m 1_200

>projekt na lokaciji

_iskaz površina
_koncept
_layeri
_situacija m 1_500

>konoba

_tlocrt prizemlja m 1_200
_tlocrt krova m 1_200
_presjeci m 1_200
_fasade m 1_200
_aksonometrija

>auditorij

_tlocrt prizemlja m 1_200
_tlocrt krova m 1_200
_presjeci m 1_200
_fasade m 1_200
_aksonometrija

>klesarske radionice

_tlocrt prizemlja m 1_200
_tlocrt krova m 1_200
_presjeci m 1_200
_fasade m 1_200
_aksonometrija

>klesarske radionice

_tlocrt prizemlja m 1_200
_tlocrt krova m 1_200
_presjeci m 1_200
_fasade m 1_200
_aksonometrija

>detalji

_detalj fasade auditorija
_detalj zelenog krova konobe
_detalj ceste

ISTRAŽIVANJE PROSTORNIH I PROGRAMSKIH
POTENCIJALA OTOKA BRAČA

Radi veličine i geografskog položaja, te povijesne i civilizacijske važnosti pojedinih otočkih područja, Brač često nazivaju i "mali kontinent".

Otok rese blagodatni južnog podneblja, a njegovo je vrijeme povijest kamena, zemlje i mora. Zbog svojega povoljnog prirodnog položaja, Brač je bio naseljen još u prethistorijsko doba.

Tijekom dvije tisuće godina staro se pretapa u novo, u dojmljivu jedinstvu prošlosti i sadašnjosti, čemu svjedoče mnogobrojni sačuvani kameni spomenici, povijesne isprave, narodna predaja, književna djela, običaji i tradicija, temperament i mentalitet Bračana.

Nema otoka na Jadranu s toliko kontrastne i panoramske ljepote kakvu posjeduje otok Brač, ni na jednom dalmatinskom otoku srednjovjekovne crkvice nisu sačuvane u tolikom broju i raznovrsnim oblicima kao na Braču. Bračka su naselja osebujne tvorevine, primjer skladnog graditeljskog stvaranja od kojih svako ima svoju priču o postanku i razvitku. Otok Brač krase zimzeleni plašt makije, česmine, smriča, zelenike, planike, ružmarina i najzastupljenije biljne zajednice, samoniklog dalmatinskog bora.

Životinjski svijet otoka Brača je također zanimljiv i bogat. Brač se može upoznati kopnenim i morskim putem. Obilazeći otok najbolje upoznajte naselja i posjećujete neke od zanimljivih povijesnih ili prirodnih lokaliteta.

Ciljevi istraživanja

Kada se govori o ciljevima istraživanja, važno je naglasiti da u teoriji znanstvenog istraživanja postoje dvije vrste ciljeva:

_spoznajni odnosno znanstveni ciljevi

_pragmatični odnosno društveni ciljevi istraživanja

Znanstveni ciljevi su više teorijske naravi, odnosno pretpostavljaju nove spoznaje do kojih bi se došlo istraživanjem. Pragmatični ciljevi govore o koristima koje proizlaze iz rezultata određenih aktivnosti, te načinu korištenja tih dosegâ.

Na temelju gore navedenog, spoznajni ciljevi ovog separata su:

- + analizirati postojeće i potencijalne oblike programa otoka Brača
- + istražiti ulogu i značenje alternativnih oblika turizma.

*ANALIZA RAZVIJENOSTI OTOKA BRAČA

ZEMLJOPISNI POLOŽAJ

Otok Brač (latinski Bretia, Brattia; talijanski Brazza, čakavski Broc) je najveći srednjodalmatinski otok, dug oko 40km, a širok prosječno 10-12km. Sa ukupnom površinom od 395km² Brač je najveći otok Dalmacije i treći najveći otok Jadranskog mora.

Otok je eliptičnog oblika, prostire se u smjeru istok-zapad. Ukupna dužina obale otoka Brača iznosi 175km, a odlikuje se razvedenošću s brojnim dubokim i privlačnim uvalama, posebice u sjeveroistočnom i jugozapadnom dijelu otoka.

Od kopna je odijeljen Bračkim kanalom (širine 613km, najveće dubine 78m). Na zapadu ga od otoka Šolte odvajaju Splitska vrata, a prema jugu ga od otoka Hvara dijeli Hvarski kanal (dubine 92m).

Na otoku se razlikuju dva područja: niže priobalno oko cijelog otoka (do 170m visine), srednje visoravno podalje od obale (do 400m) i visoko planinsko na kojemu se nalazi najviši vrh Vidova gora ujedno i najviši vrh svih jadranskih otoka (778m/nm).

Na otoku nema rijeka i potoka, a samo je nekoliko manjih izvora slatke vode i oko 300 priobalnih izvora i vrulja koji imaju više ili manje slanu vodu. U ranijoj geološkoj formaciji, prije otprilike milijun godina, kada je Brač bio dio kopna, njegovom je dužinom od istoka prema zapadu, tekla rijeka Cetina koja je usijekla duboke kanjone i danas karakteristične za ovaj otok.

POVIJESNI RAZVOJ OTOKA

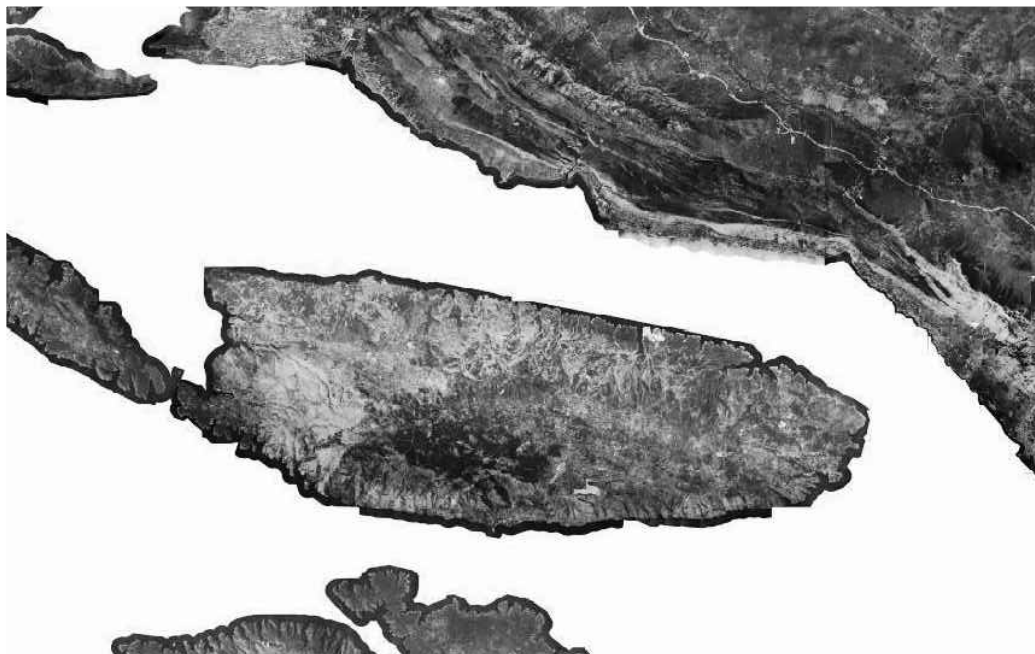
Povoljan položaj otoka Brača u sredini dalmatinske obale i između kopna i ostalih srednjo-dalmatinskih otoka uvjetovao je njegovu burnu povijest, iako na njemu nikada nije postojao veći grad strateškog i trgovačkog značaja kao na nekim drugim istočno jadranskim otocima.

Ime otoka Brača seže u daleku prošlost i njegovo podrijetlo nije u znanosti potpuno utvrđeno. Bizantinski car Konstantin Porfirogenet ga u svom opisu carstva u 9.st. nazivao Barzo i veli da su on i Hvar "najljepši i najplodniji" među jadranskim otocima. U doba mletačke uprave zvao se talijanski Brazza, a hrvatski Brač.

Prvi su poznati stanovnici otoka Iliri. Rimsko doba ostavilo je tragova (ladanjske vile, grobnice) ne samo u unutrašnjosti otoka već i na obali, za cara Dioklecijana iskorištavali su se kamenolomi kod Škripa.

U 7.st. otok naseljavaju Hrvati, a nakon njihovog pokrštavanja, otočki život dobiva samo novi polet. U ranom srednjem vijeku Brač je pod Bizantom, u IX. st. osvajaju ga slavenski Neretljani, a zatim dolazi u sastav Hrvatske države.

Zbog opasnosti od pirata stanovnici pomalo napuštaju naselja na obali i povlače se u unutrašnjost otoka. U XIII.st. Brač je u rukama Omišana, kojima ga 1240. oduzimaju Splitsani. U XIV. st. priznaje vlast ugarsko-hrvatskog kralja Ludovika I, zatim bosanskog kralja Tvrtka I i hercega Hrvoja Vukčića, uživajući pritom široku autonomiju.

Godine 1420.-1797. je pod vlašću Venecije, koja mu je potvrdila stare privilegije. Poslije pada Venecije pripada do 1806. Austriji. Kraće vrijeme je baza ruske flote za sjeverni dio Jadrana, zatim je u vlasti Francuza, a onda do 1918. pod Austrijom.

U doba francuske uprave, zahvaljujući brojnim reformama, otok je ponovno doživio procvat, a za vrijeme vladavine austrijske Habsburške monarhije u 19. st. cestama su povezana sva važnija mjesta na otoku. Za vrijeme I i II svjetskog rata, na Braču se teško živjelo, a nakon oslobođenja od fašista, Brač je postao dijelom socijalističke Jugoslavije.

Od 1991. otok Brač je u sastavu samostalne i suverene države Hrvatske.

Duga povijest tradicije života na otoku ostavila je brojne tragove na stanovnicima otoka i njihovom načinu života, pa i nekim običajima koji su se sačuvali do današnjih dana. Zbog svega toga otok Brač nije samo turistička znamenitost, već i kulturološko-povijesna atrakcija.

Od velikog značenja za poznavanje prošlosti otoka su i redovita izdanja Bračkog zbornika sa tematskim izdajima poput "*Toponomije otoka*"...

DEMOGRAFSKA SLIKA OTOKA

Broj stanovnika otoka Brača kroz povijest je znatno varirao zbog raznih utjecaja kao što su rat, ekonomske i druge krize. Krajem 19. st. i početkom 20. stoljeća odvijale su se najveće krize u povijesti otoka.

Proširila se bolest vinove loze koja je uništila vinograde, do tada jedini izvor prihoda mnogim obiteljima. To je navelo brojno stanovništvo na emigraciju prema Europi i prekomorskim zemljama poput Sjeverne i Južne Amerike, te Australije. Kao rezultat toga u samo 10 godina stanovništvo na otoku se smanjilo za 1439 stanovnika.

Nova emigracija stanovnika sa otoka uslijedila je u vrijeme Prvog svjetskog rata, potaknuta učincima na gospodarstvo koje je rat generirao. Nakon toga uslijedilo je još nekoliko ekonomskih kriza, a potom i Drugi svjetski rat sa golemim žrtvama.

Između dva popisa stanovništva prije i poslije rata (1931-1948) broj stanovnika se smanjio za 2667. U razdoblju poslije Drugog svjetskog rata taj broj se ustalio na oko 13 000-14 000 stanovnika sa slabim oscilacijama.

Prostor nekadašnje općine Brač danas je podijeljen na sedam općina: Bol, Milna, Nerežišća, Postira, Pučišća, Selca, Sutivan te grad Supetar.

OPĆINA/GRAD	BROJ STANOVNIKA	POVRŠINA KM2	GUSTOĆA NASELJENOSTI ST/M2
Bol	1 645	24,5	64,76
Milna	1 009	36,07	27,97
Nerežišća	864	75,28	11,48
Postira	1 554	50,86	30,55
Pučišća	2 189	103,37	21,18
Selca	1 084	54,11	33,34
Supetar	4 096	29,13	140,61
Sutivan	826	22,19	37,22
UKUPNO	13 987	396,41	35,28

*tvornica ribe, Postira

*ANALIZA GOSPODARSTVA OTOKA BRAČA

Na Braču su oduvijek ,uz kamenarstvo, bili najzastupljeniji stočarstvo, uzgoj vinove loze i maslina. Plinije Stariji u svijem djelu *Naturalis Historia* kaže "...*Capris laudata Brattia*..."(po kozama slavni Brač, NH III. 151), na to ukazuju i brojni arheološki nalazi. U rimsko doba bila je raširena eksploatacija bračkog kamena koji je korišten diljem Rimskog Carstva.

Tijekom srednjeg vijeka stanovništvo otoka bavilo se osim toga i šumarstvom, poljoprivredom, ribarstvom i trgovinom.

U 19.st dolazi do napretka poljoprivrede, ribarstva, pomorstva i trgovine. Zlatno doba bračkog vinogradarstva je od 60-tih do 90-tih godina, osobito kada bolest loze uništava francuske i talijanske vinograde, pa se bračko vino izvozi u te zemlje. Zatim dolazi do katastrofe, parobrodi uništavaju jedrenjake kojih je na Braču bilo mnogo. Na otok dolazi filoksera što uzrokuje masovne emigracije.

Tijekom 60-tih i 70-tih godina započinju nastojanja da se poboljša život otočana i zaustavi iseljavanje. Osnovni preduvjeti tome bili su pripojenje otoka na kopnenu elektičnu i vodovodnu mrežu. Daljnji doprinos razvitku komunikacija, a time i privrede i turizma, bila je izgradnja asfaltiranih cesta po cijelom otoku i česta trajektna veza s kopnom.

Danas na području otoka Brača prevladavaju mala obiteljska gospodarstva kako u turističkoj tako i poljoprivrednoj djelatosti, te u obrtu i maloj industiji.

Obnovom i otvaranjem novim manjih industrijskih i zanatskih pogona uspelo se zaustaviti iseljavanje stanovništva. Tako je u Nerežišćima osnovana tvornica bombona, žvakaćih guma i konfekcije; u Sutivanu tvornica plastičnih masa; u Selcima pogon građevinske stolarije , a u Sumartinu i Milni dva manja brodogradilišta.

Ribarstvo se unaprijedilo pa sada godišnji ulov ribe iznosi preko 1000 tona, koja se djelomično konzervira u tvornicama u Postirima i Milni.

Međutim, razvoj gospodarstva na otoku može uspjeti samo ako se temelji na načelima održivog razvoja.

TURIZAM

Turizam predstavlja jednu od najvažnijih i najperspektivnijih gospodarskih grana Brača. Razvio se zahvaljujući pogodnim klimatskim uvjetima, geografskom položaju, prirodnim karakteristikama mora i obale, te bogatoj kulturnoj baštini na otoku.

Danas na otoku ima desetak hotela visoke kategorije, a glavnina se nalazi u turističkim centrima otoka, u Bolu i Supetru. Privatni apartmanski smještaj zastupljen je u svim naseljima uz more. Turističku ponudu upotpunjuju i brojne turističke agencije, ugostiteljski objekti, marina, te mnogobrojni povijesni i prirodni lokaliteti na cijelom otoku.

Ipak, turistički potencijali otoka još su uvijek nedovoljno iskorišteni. Sama turistička suprastruktura nedovoljno je razvijena, a kao najveći problem može se navesti mala raspoloživost hotelskog smještaja visoke kategorije te niske kvalitete izvanpansionske ponude, posebno izvan glavne sezone.

Jedan od najvažnijih čimbenika za razvoj turizma je turistička infrastruktura. Turizam i infrastruktura su duboko povezani. Turistička infrastruktura je širok pojam i obuhvaća sve one objekte, prometnice, luke, upravne i administrativne zgrade, kulturno povijesne kapacitete kao i prirodne atrakcije, objekte za distribuciju električne energije i vode koji su na raspolaganju u jednoj turističkoj destinaciji.

Turistička infrastruktura sama po sebi nije dovoljna za formiranje turističke ponude, ali je ključan čimbenik na turističkom tržištu bez kojeg se ne može.

POLJOPRIVREDA

Krševito tlo, obilje sunca i ljetne suše od davnine su obilježili razvoj otočne poljoprivrede.

U strukturi proizvodnje prevladavaju vinogradarstvo i masinarstvo, a na prostranim kraškim pašnjacima uzgaja se ovca koja daje kvalitetno meso i mlijeko za sir. Već gotovo jedno stoljeće obradive površine otoka se smanjuju.

Počelo je to velikom krizom vinogradarstva krajem 19.st te emigracijom stanovništva koja je potom uslijedila i nastavila se do današnjih dana. U nacionalnom dohotku otoka poljoprivreda sudjeluje sa svega 13,4% a njezin je udjel ipak najveći na srednjodalmatinskim otocima. Na Braču se oduvijek obrađivala zemlja i uzgajala stoka.

Poljoprivreda i stočarstvo na otoku su zastupljeni najviše u obliku maslinarstva, vinogradarstva, uzgoja agruma i ovčarstva.

*kamenolom, otok Brač

O KAMENU I KAMENOLOMIMA

Na otoku Braču eksploatacija kamena seže u doba Rimljana koji su još prije gradnje Dioklecijanove palače koja je dovršena 303. godine, vadili i obrađivali kamen u kamenolomima Rasohe, Plate i Zastraišće između Škripa i Splitske.

U njima su radile stotine rimskih robova ali i majstora kipara koji su izrađivali spomenike, poput poganskih žrtvenika i kamenih sarkofaga, čemu svjedoči reljef Herkula, zaštitnika kamenara, nadaleko od Splitske i žrtvenik Herkulu pronađen 1884. godine u kamenolomu Plate.

Obradeni kamen transportirao se u luku Splitska i odatle brodom prema Splitu za gradnju palače. Bračkim kamenom koristili su se čuveni graditelji, poput Jurja Dalmatinca, Andrije Alešija, Nikole Firentinca, Ivana Meštrovića, a sam otok iznjedrio je kipare poput Ivana Rendića, Branka Deškovića, Valerija Michielija, Petra Jakšića, Mirka Ostoje... Brački kamen vrlo je cjenjen u cijelom svijetu, što nam potvrđuju podaci o korištenju bračkog kamena u zdanjima poput Bijele kuće u Washingtonu, nekadašnjem WTC-u u New Yorku, u gradnji katedrala i trgova u Sjevernoj Americi i Europi.

Danas se na otoku kamen vadi na nekoliko lokacija u blizini Pučišća, iznad Supetra, kod Donjeg Humca i Dračevice, kod Selaca i Novog Sela, a obrada kamena vrši se u dvadesetak kamenoklesarskih radionica na otoku.

*SWOT ANALIZA RAZVOJNIH PROGRAMA OTOKA BRAČA

Da bi se omogućilo oblikovanje kvalitetne i adekvatne strategije i iskorištavanja resursa, potencijala i programa, nužno je napraviti analizu snaga, slabosti, prilika i prijetnji (SWOT)

SNAGE

- _dobar turistički image otoka/međunarodno poznata destinacija (Brač)
- _priroda u kulturna baština
- _plaže i čisto more
- _prepoznatljivost plaže Zlatni rat
- _klimatski uvjeti ekološki očuvan prostor
- _kvalitetni hotelski smještaj
- _tradicija razvoja turizma
- _iskustvo u pružanju usluga u turizmu
- _gostoljubljujivost
- _strateška zemljopisna pozicija i dobra povezanost s kopnom
- _dostupnost-zračna luka
- _prepoznatljivost gospodarskih aktivnosti
- _kamen, vinogradarstvo, maslinarstvo
- _postojanje ponude selektivnih oblika turizma zasnovanih na prirodnim prednostima područja
- _mogućnost daljnjeg razvoja vinogradarstva , maslinarstva i stočarstva kao komplementarnih djelatnosti

SLABOSTI

- _zasićenost i neodgovarajuće upravljanje prostorom; neplanska gradnja
- _lokalna prometna infrastruktura
- _nedovoljno raznovrsna turistička ponuda
- _nedovoljna suradnja javnog i privatnog sektora
- _nedostatak međusobne suradnje ponuditelja u razvoju zajedničke turističke ponude destinacije
- _nedovoljna diversifikacija ponude koja ograničava rast prometa i prihoda izvan glavne turističke sezone
- _izrazito kratka sezona
- _nedovoljna razina kvalitete privatnog smještaja
- _trenutno je turizam u pravom smislu prisutan samo u Supetru i Bolu
- _nedovoljna svijest stanovnika o potrebi prilagodbe novim trendovima ponude u turizmu
- _smanjena kvaliteta življenja i poslovanja u zimskom razdoblju
- _nepostojanje destinacijskog menadžmenta

PRILIKE

- _potencijal turističkih resursa otoka Brača
- _produženje sezone i povećanje prosječne potrošnje gostiju
- _trend rasta selektivnog oblika turizma, što omogućava transformiranje otoka u cjelogodišnju turističku destinaciju
- _postojanje uvjeta za daljnji razvoj selektivnog turizma
- _podizanje opće kvalitete pratećih sadržaja
- _ekonomska suradnja s drugim otocima i turističkim destinacijama u zemlji
- _proboj prema novim tržišnim segmentima
- _razvoj kongresnog "wellness" i eko-proizvoda
- _gastronomska ponuda otoka
- _komplementarne djelatnosti poput maslinarstva, vinogradarstva i stočarstva
- _brojni nacionalni i inozemni izvori sufinanciranja razvojnih projekata zajednice i gospodarstva (naglasak na turizam i poljoprivredu)

PRIJETNJE

- _masovni turizam
- _centralizacija otoka (Bol i Supetar)
- _relativna izdvojenost
- _otočna destinacija
- _ljudski faktor
- _devastacija prostora pretjeranom apartmanizacijom
- _razvoj konkurencije
- _neiskorišteni potencijal privatnog sektora
- _nestimulativni mekroekonomski okviri (nedostatak poticaja za privlačenje stranih investicija)
- _nedostatak ljudskih, tehničkih i prostornih kapaciteta i nadređene državne uprave za praćenje i potporu razvoja otoka
- _nekontrolirana kupovina zemljišta od stranih investitora
- _veliki pritisak na krajobraz i otoke u cjelini
- _nekontroliran uvoz proizvoda koji se predstavljaju kao Brački (sir, ulje, vino)
- _gubitak identiteta autohtonog stanovništva
- _doseljavanje i ostanak neautohtonog stanovništva

Strateški promatrano, može se dati i zaključak ove SWOT analize:

Ljudski resurs kao kapital je najvažniji dio razvojnih i strateških planova i napora, uz njega se treba promatrati i prostor kao jedan od temeljnih prirodnih resursa koji daje podlogu za planiranje.

Dakle, zaključak SWOT analize ukazuju na to da sveukupni razvoj otoka Brača treba biti usklađen sa lokalnim resursima kao što su ljudski resursi, voda, komunalna i prometna infrastruktura, površina zemljišta, nedirnuta priroda, očuvana baština...

*ALTERNATIVNI PROGRAMI OTOKA BRAČA

Često se misli da su samo prirodne atraktivnosti osnova privlačnosti neke destinacije. U posljednje vrijeme, kako raste kulturni i obrazovni nivo turista, sve značajniju ulogu imaju tzv. društvene aktivnosti. U te atraktivnosti ubrajaju se: kulturna i povijesna baština, različite društvene manifestacije, folklor, običaji...

Ovi sadržaji upotpunjuju, samostalno, ali još i češće u kombinaciji s prirodnim atrakcijama, ukupnu privlačnost neke destinacije.

KULTURNI TURIZAM

Kulturni turizam je putovanje osoba izvan stalnog mjesta boravka, motivirano u potpunosti ili djelomično interesom za kulturno povijesno, umjetničko ili znanstveno nasljeđe određene društvene zajednice.

Kultura i turizam imaju visoko korelirajući odnos, koji se može ustvrditi i kroz samopojmovno te sadržajno definiranje ovih fenomena: kultura je proces savladavanja i nadvladavanja prirodnih i društvenih pojava, a turizam je prirodno-prostorni i sociogospodarski fenomen koji na najbolji način prezentira kulturu određene zemlje.

Rezultat toga stvaralačkog djelovanja može se očitovati u obliku spomenika kulture, spomenika prirode ili u njihovoj kombinaciji.

Iako glavni prioritet dolaska turista na otok Brač još uvijek nije posjet kulturo spomeničkoj baštini otoka, taj vid turizma i zanimanje turista za posjete tim vrijednostima su u konstantnom porastu i sve više dobivaju na značenju. Otok Brač ima dobru podlogu i bogatstvo kulture, spomenika i baštine koju tek treba otkriti i na pravilan način uklopiti u turističke svrhe na korist svih sudionika u turističkom prometu otoka.

Od kulturnih spomenika na Braču ističu se: pretpovijesni lokalitet oko Praznica i Gornjeg Humca, otočne preromaničke crkvice, antički i starohrvatski lokaliteti na brdu sv. Ilije, lokalitet Škrip, antički kamenolom u Splitskoj, ermitaž u Murvici, pučka i ambijentalna arhitektura u Pučišćima, Sutivanu, Milni i Nerežišćima te lokalitet Pustinje Blaca.

Današnji su najstariji starokršćanski spomenici ostaci žive slike starokršćanske kulture. Njezina su strujanja i utjecaji s Istoka pretaču s onima sa Zapada, u osobitoj sintezi s lokalnim elementima i varijantima.

Na otoku je isklesano mnogo kamenih reljefa visoke umjetničke vrijednosti, jer je to prostor na kojemu čovjek od iskona potvrđuje svoje postojanje.

NAUTIČKI TURIZAM

Nautički turizam predstavlja kretanje turista u plovilima po moru uključujući njihovo pristajanje u marinama u obuhvaća svu infrastrukturu u marinama potrebnu za njihov prihvat. Ono omogućava prisniji kontakt s prirodom, bijeg od buke i zagušenih plaža. Upravo zbog toga a i zbog činjenice da vam je za uživanje u ovoj grani turizma potrebna jedrilica, nautički turizam pogodan je za turiste nešto veće platežne moći.

Za razvitak ove vrste turizma potrebni su geografski preduvjeti kao i razvijena infra i superstruktura potrebna za prihvat plovni objekata i njihovih korisnika (nautički centar, marine).

Kako otok Brač i njegova okolica raspolažu sa iznimnim prirodnim atraktivnostima i povoljnim geografskim uvjetima , upravo nautički turizam predstavlja jedno od glavnih rješenja za poboljšanje turističkog proizvoda, a time i cjelokupnog turizma otoka i regije.

Otok Brač se može pohvaliti Milnom, kao svojim centrom nautičkog turizma. Milnarska luka najsigurnija je luka na otoku, zaštićena od svih vjetrova i upravo zbog takvog položaja i zaštićenosti od vjetrova u Milni se smjestila i marina.

ZDRAVSTVENI TURIZAM

Suvremene masovne turističke migracije svojim obilježima dotiču sve oblasti društvenog života što dovodi do interakcija turizma i zdravlja čovjeka čime se kreira i oblik zdravstvenog turizma.

Karakteristično je da ne podliježe sezonskim oscilacijama i omogućuje proširenje turističke ponude i produženje sezone posebice u mediteranskim zemljama.

Već smo ustanovili da otok Brač ima povoljan geografski položaj, a samim tim i povoljnu klimu i mediteransko podneblje. Klima je jedan od glavnih prirodnih atraktivnih faktora u turizmu, a u turizmu utjecaje klime koristimo posredstvom klimatoterapije tj. doziranja klimatskih podražaja radi izazivanja ljekovitih reakcija funkcionalno poremećenog organa.

Zdravstveni turizam pojavljuje se kao optimalno rješenje korištenja ljekovitosti prirodne sredine u turizmu uz formiranje turističke ponude kojom bi se maksimalno koristile prednosti kombinacije prirodne sredine i medicinskih postupaka.

Osnovu zdravstvenog turizma čini korištenje sljedećih prirodnih ljekovitih činitelja: toplički ili balneološki (termomineralne vode, peloidi (ljekovita blata, naftalin, klima, biljni pokrov, kvaliteta zraka, šetnje i sunčevo zračenje), klimatski ljekoviti činitelji (promjena klimatskog mjesta, kvaliteta zraka i sunčevo zračenje), morski ljekoviti činitelji (morska voda, alge, priobalne šetnice, biljni pokrov, pijesak, solanski peloid, morski peloid, kvaliteta zraka i klima).

Brač raspolaže sa većinom nabrojanih prirodnih ljekovitih činitelja i upravo zbog toga bi trebao razvijati i ulagati u ovaj vid turizma, jer je danas zdravstvena funkcija u turizmu najvažnija funkcija suvremenog turizma.

Suvremeni trend unutar zdravstvenog turizma je popularni wellness turizam.

EKO I RURALNI TURIZAM

Eko turizam je danas jedna od najčešće spominjanih i medijskih najviše zastupljenih vrsta turizma u svijetu.

Postoje dva osnovna cilja eko turizma, a to su:

_svesti na minimum negativne utjecaje na mjesto koje se posjećuje

_pridonijeti održivom razvoju cijelog područja i lokalne zajednice stvoriti svijest o očuvanju okoliša među lokalnim stanovništvom i turistima.

Na ekoimanju Bračka Perla (Supetar) dostupno je sve što čini pravi otočki (seoski) život. Ovaj kutak prirode ima specifičnu draž u svakom periodu godine te je idealno mjesto za ljubljenje prirode, sela, romantičnog i obiteljskog ugođaja.

Ipak, ono što je sigurno najzanimljivije gostima iz urbanih sredina jest samo sudjelovanje u seoskim aktivnostima, kao što su branje voća, proizvodnja ulja, vina rakije i džemova te briga oko domaćih životinja, što posebno veseli najmlađe goste ekoimanja. Ove godine Murvica, selo udaljeno 6km od Bole je proglašeno eko-etno selom.

Selo plijeni svojim autohtonim izgledom, poviješću, kamenim kućama i kamenim stazama koje krivudaju kroz selo. S vinogradima i prekrasnim plažama, prava je poljska idila turističkog Bole. Poznata je po

pustinjskim spomeničkim ostacima, posebno po Zmajevoj Špilji, minijaturnoj crkvi u pećini i kojoj su isklesani reljef i religiozni likovi.

OTOK KULTURE I SPORTA

Turistička zajednica otoka Brača zajedno sa svim ostalim Bračkim općinama aktivno sudjeluju na poboljšanju ukupne turističke ponude i imidža otoka Brača. Od 2010. godine radi se na zajedničkim projektima od kojih posebno valja izdvojiti projekt *BRAČ-otok kulture i avanture*, čiji je koordinator Ivan Cvitanić, direktor TZG Supetra.

Ciljevi ovog jedinstvenog otočkog projekta su:

- _brandiranje Brača kao atraktivne turističke destinacije za aktivni odmor
- _turistička valorizacija bogate otočne kulturno-povijesne baštine i tradicije
- _produljenje sezone kroz atraktivne i moderne turističke projekte
- _povećanje prihoda turizma i s turizmom povezanih djelatnosti
- _izrada detaljne karte Brača u suradnji sa Hrvatskom gorskom službom spašavanja koja će osim standardnih topografskih činjenica sadržavati i kulturne i prirodne spomenike od posebne važnosti, pješačke i biciklističke staze, postojeće tematske staze, penjališta, ronilačke i surfing klubove, i ostala mjesta s pustolovnim predznakom, posebno istaknuta najveća događanja n otoku tijekom cijele godine....označavanje pješačkih, biciklističkih i temtskih staza i kulturnih i prirodnih spomenika na cijelom otoku, a sukladno činjenicama sa karte izrada promotivnih brošura, izrada internet portala koji bi se sustavom linka povezao sa svim internet stranicama turističke zajednice otoka Brača izrada video brošure u trajanju od 24 minute, osmišljavanje dviju manifestacija jedne pred i jedne u podsezoni sa ciljem promoviranja projekta i destinacije.

U cilju poboljšanja turističke ponude i produženja turističke sezone u posljednje četiri godine na otoku Braču su uspostavljene mnoge atraktivne i zanimljive manifestacije i projekti poput obilježavanja pješačkih staza, maslinovog puta i puteva rimskih kamenoloma, Festival kužine o štajuna, Bisera mora, Vanka Regule, manifestacija kao što su Nazorovi dani, Dani verenika i brojni drugi.

O KIPARSKIM ŠKOLAMA, UDRUGAMA I KOLONIJAMA

Tradicija obrade kamena vezuje se na povijesne kamenolome i nalazišta kamena diljem Hrvatske. Slijedom vidljivim poput rana u pejzažu, u Istri se nižu kaverne Kirmenjak kraj Poreča, Vinkuran kraj Pule, Kanfanar i Valtura, Montraker kraj Vrsara...od Rijeke preko Gospića do Obrovca vadi se breča, kod Dugopolja dolit, trogirski Segeti kamen sa Čiova mnogi smatraju najboljima; veselje i sivač iz Pučišća te Dračevica, iz Sv. Petra iz Donjeg Humca perjanici su bračkih petrada

Kako se mi danas odnosimo spram tradicije vađenja i obrade kamena, pitanje je koje dobrim dijelom izlazi iz kiparskih okvira. Ipak, treba naglasiti da je vađenje kamena doživjelo najveću tehnološku transformaciju: sječu kamena željeznim klinovima, kanalom (pašarinom) ili bušenjem (rupa do rupe), zmiyenile su dijamante pile. Posljedice su zapanjujuće i zabrinjavajuće: u zadnjih 50 godina izvađeno je više kamena nego od vremena Dioklecijana do XX. st.

Ako je eksploatacija kamena danas manje mukotrpana i obrada je puno brža, ona kiparska je u velikoj mjeri zadržala potrebu tradicionalne vještine. No, strpljenja i upornost za dijalog s kamenom sve je manja, a sve je jača želja za brzom realizacijom ideje. U svijetu brzih efekata kamen se izbjegava: skup je, težak za manipulaciju, a uz to zahtjeva dugotrajno učenje i uporan rad sa znatnom ulogom fizičkog napora. Vještina i znanje o kamenu i danas je češće u rukama klesara nego kipara.

Pravi nastavljači tradicionalne obrade klesanja su škarpelini – polaznici srednje klesarske škole u Pučišćima na Braču. Osnovana je još 1909. g., danas je jedina institucija u Hrvatskoj koja mlade ljude školuje za klesare. Oni po završetku naukovanja postaju pouzdani meštari bez čijeg se umijeća mnoge arhitekturne i kiparske zamisli ne bi mogle ostvariti. Bivši meštar te škole, Zdravko Matijašić, odgojio je generacije mladih klesara. " *budući klesar mora uistinu osjetiti dušu kamena. Mora imati osjećaj za tvrdoću, za zvuk kamena, mora znati čuti kad ga kamen zove, kad mu kaže da a kad ga odbija i kaže i na poslijetku, meštar mora znati očitati svjetlo u dubini stijene i izvući ga na vidjelo.*"

Na visokoškolskim konzervatorskim (specijalizacija kamena), Umjetničkoj akademiji u Splitu, Akademiji za primjenjenu umjetnost u Rijeci, i Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, klesanje i obrada kamena prisutni su kao jedna od vještina koju bi trebali usvojiti budući kipari.

Uz rad u ateljeima, studenti kiparstva dragocjeno iskustvo dobivaju na terenskoj nastavi koja se od 1991. godine u različitim oblicima međuinstitucionalne suradnje održavala u kamenarskim središtima Istre i otoka Brača. Polaznici ljetnog kiparskog studija u Montrakeru kraj Vrsara, primjerice, osim svladavanja konkretnih klesarsko-kiparskih problema pod vodstvom mentora poput Mire Vuće, Josipa Diminića, Rata Petrića, Peruške Bogdanića, Želimira Hladnika, Siniše Majkuša ili Nikole Džaje, svojim radovima od 1991. obogaćuju javni prostor Vrsara.

Također ljetna studijska radionica kiparstva koja je održana 1996. g. u Pučišćima pod vodstvom Slavomira Drinkovića, rezultirao je dovođenjem velike količine kamena i skulptura sa lokaliteta Veselje u prostor Zgrebačke akademije. Dio tog materijala i danas služi u nastavi kiparstva. Osim kroz klesarske škole i kiparske studije, u Hrvatskoj kiparstvo u kamenu danas živi kroz udruge i simpozijnska okupljanja koja reafirmiraju i revitaliziraju skulpturu u kamenu. Najznačajnija takva udruga je Cavae Romane 95, koju je 1995. utemeljio Šime Vidulin kao kipaarska kolonija koja bi oživjela napušteni rismki kamenolom u Vinkuranu, nedaleko od Pule.

*klesarska škola, Pučišća

*ZAKLJUČAK

Dosadašnja je analiza turističkih resursa otoka Brača, prirodnih i kulturnih atrakcija i komplementarnih djelatnosti, dala uvid u trenutno stanje istih, pridonijela stvaranju mnoštva ideja i mogućih programskih i prostornih intervencija, a sve u cilju stvaranja jedinstvenog turističkog proizvoda koji će ovu destinaciju učiniti još konkurentnijom na svjetskom tržištu. S obzirom na sve naglašenije trendove suvremenog, održivog turizma i individualizaciji potreba, mnoga odredišta nastoje afirmirati sadržaje koji potiču iz raznolikosti.

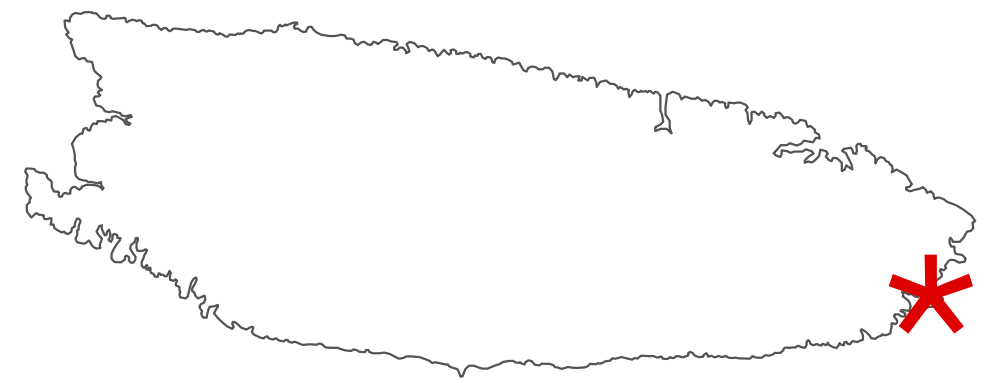
Sukladno tome i otok Brač prepoznaje određeni itinerer suvremenog turizma i razvija iz godine u godinu još snažniju i svestraniju turističku ponudu, koja u novije vrijeme, osim kupališnog turizma, gostima nastoji ponuditi i vidove turizma koji su sve popularniji, poput zdravstvenog, gastronomsko, kulturno, nautičkog i pustolovnog turizma.

Brač kao jedna od turističkih destinacija sa stalno rastućim brojem noćenja i posjetitelja te sa izuzetnim bogatstvom kulturno-povijesnih ali i prirodnih atrakcija, svakako ima priliku postati jedan od vodećih otoka u Hrvatskoj po turističkim rezultatima.

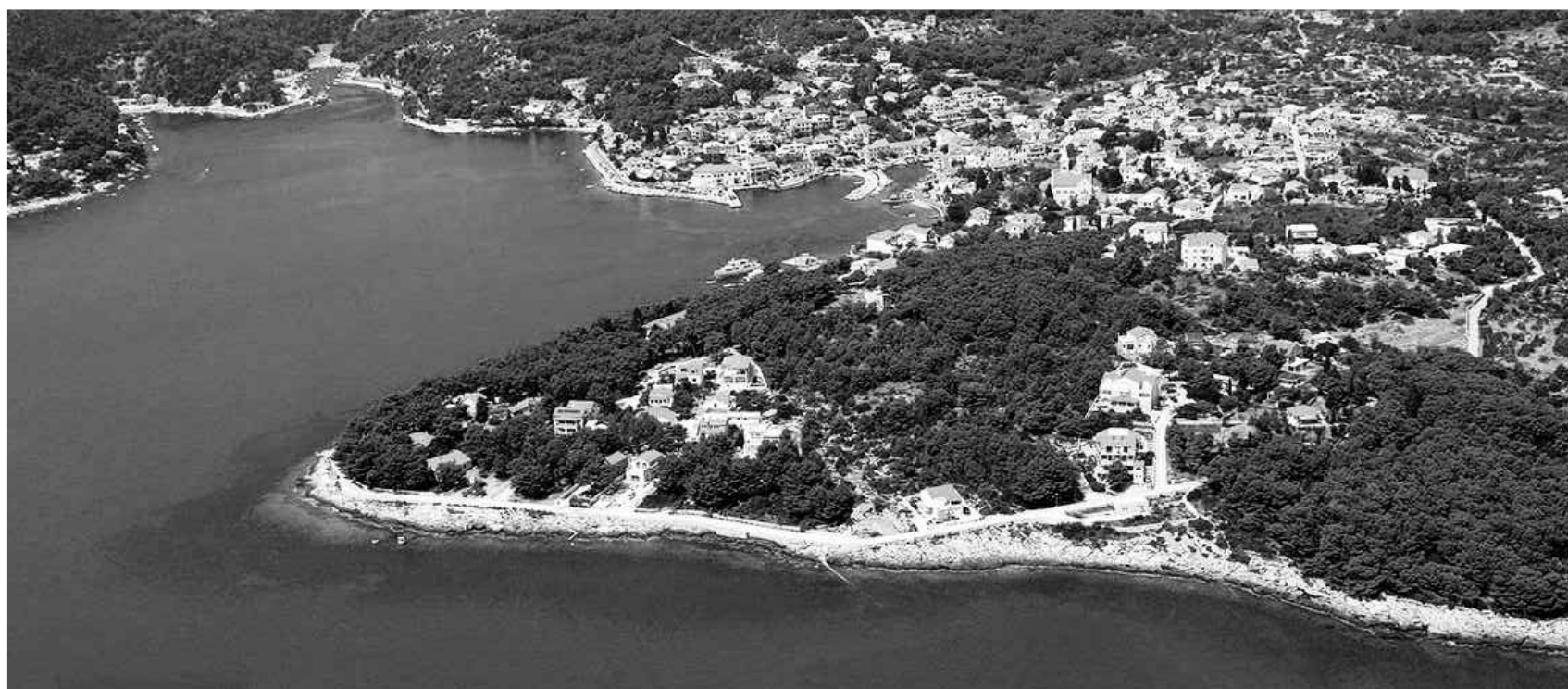
*LITERATURA

- > <http://moj-otok.com/wp/bracinfo>
- > Kečkemet, D., "Brač", Brački zbornik d.o.o., Supetar, 1998
- > www.dzs.hr
- > en.wikipedia.org/wiki/Brač
- > <http://braconline.com.hr>
- > Bračko kamenarstvo i klesarske škole, povijesni pogled s osvrtom na Selca, Carević, Vuković, Štambuk
- > Skulptura u kamenu, nakladnik Hrvatska akademija znanosti i umijestnosti, Gljotovka, 2011, Zagreb (časopis)
- > www.otok-brac.info/
- > "Cavae Romane, Revitalizacija kamenoloma u Vinkuranu. Kostrenčić i Krebel, 2005 (projekt)
- > Alternativni oblici turizma, Stanko Mikulić (članak)

ANALIZA SUMARTINA

Sumartin je slikovito mjesto smješteno u jednoj od uvala jugoistočne strane otoka Brača(u prošlosti je zbog toga bio zvan Vrh Brača).

Luku Sumartin osnovali su izbjeglice pred Turcima iz Makarskog primorja koji su 1646 g. tu pristali. U već definiranim zemljišnjim odnosima na otoku, morali su se posvetiti ribarenju, pomorstvu i brodogradnji. Sumartin je ujedno i najmlađe bračko primorsko mjesto.

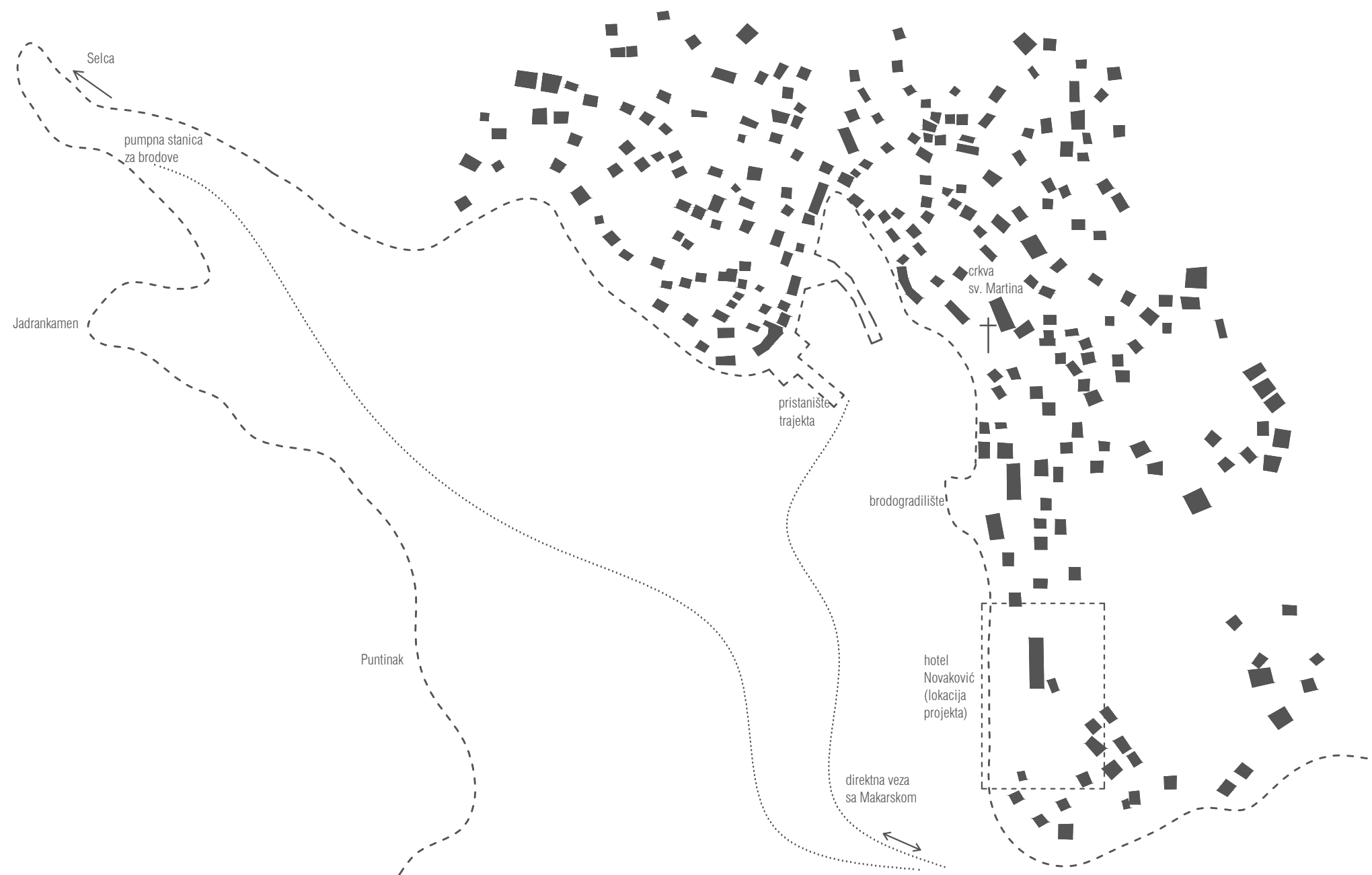
Brodogradilište u Sumartinu danas je jedno od posljednjih brodogradilišta koje se bavi gradnjom tradicionalnih drvenih brodova

Interesantan podatak je da su upravo Sumartinjani, odnosno Mario Puratić, unaprijedili profesionalni ribolov izuzetnim novitetom - koloturnikom za postavljanje i izvlačenje ribarskih mreža koje se nakon toga počelo koristiti širom svijeta.

Gradi se i franjevački samostan, na mjestu gdje se nalazila srednjovjekovna crkvice Sv. Martina po kojoj je Sumartin dobio ime.

Danas Sumartin, sa 618 stanovnika, zbog svoje trajektne luke, uz Supetar, predstavlja vrata otok Brača.

U neposrednoj blizini Sumartina nalazi se nekoliko mirnih skrovitih uvala: Rasotica, Zukovik, Radovnja, Studena, Zvirje, Spilice.

> prednosti Sumartina

- + direktna povezanost sa kopnom
(3 puta dnevno/zimi)
(5 puta dnevno/ljeti)
- + infrastruktura
(novo trajektno pristanište
+ potrebna infrastruktura za brodove)
- + blizina kamenoloma Jadrankamen
(mogućnost dovođenja novog programa)
- + malo mjesto /intimnost/mir

> nedostaci Sumartina

- nema specifične karakteristike koje bi ga mogle činiti prepoznatljivim
- velika većina stanovnika su ljudi starije dobi
- manjak javnih sadržaja na lokalnoj razini

LOKACIJA DIPLOMSKOG PROJEKTA

★ lokacija diplomskog projekta

Odabrana lokacija predmetnog diplomskog rada, nalazi se na području Punta u Sumartinu, na otoku Braču. Prostor Punta nalazi se u neposrednoj blizini središta Sumartina (par minuta pješke), no istovremeno ona je i izolirana cjelina, jer većinu lokacije čine gusta borova šuma.

Zbog povezanosti ali i istovremeno odvojenosti od naselja, ova lokacija postaje iznimno atraktivna i zanimljiva.

Sa istočne strane lokacija je definirana sa obalnom linijom, između manjeg brodogradilišta i svjetionika na isturenom dijelu obale. Sa ostalih strana definirana je rijetkom izgradnjom stambenih i apartmanskih objekata, koji su svake godine u većem broju.

Na samoj lokaciji se nalazi jedan izgrađeni objekt. To je *Hotel Novaković*, kojeg je izgradio 1940 g. Frane Novaković, bogati Sumartinjanin. Sastoji se od prizemlja sa gospodarskim prostorima, restoranom i uređenim vanjskim površinama (terase, prilazi....), a na katu se nalazi 38 soba.

Nakon drugog svjetskog rata hotel je nacionaliziran, no želja gospodina Novakovića bila je da objekt ostavi na korištenje mladim Sumartinjanima.

Danas, ovaj objekt, nažalost, zjapi prazan, iako se nalazi, na moglo bi se reći, "savršenoj lokaciji".

Sukladno s GUP-om, na ovoj lokaciji bi se trebao obnoviti već postojeći hotel, dodati nove kapacitete, te urediti cijelu okolicu i obalni pojas.(T1)

PROGRAMSKE
STRATEGIJE

★ strategija na globalnoj razini

Na otocima Braču, Hvaru i Korčuli nalaze se bogati slojevi bijelo-žučkastog vapnenca pa je sama priroda pogodovala razvitku klesarskog zanata, posebno na otoku Braču.

Razvojem kamenarstva javlja se i potreba za organiziranim školovanjem klesara, tako se već od 1906. u suradnji sa mjesnom školom u Splitu, u Pučišćima i Selcima organiziraju tečajevi iz klesarstva i polažu ispiti za klesare.

Početak 1909. utemeljuje se "Škola za usavršavanje u klesarstvu" pod ravnateljstvom Emila Rumla, klesara iz Češke.

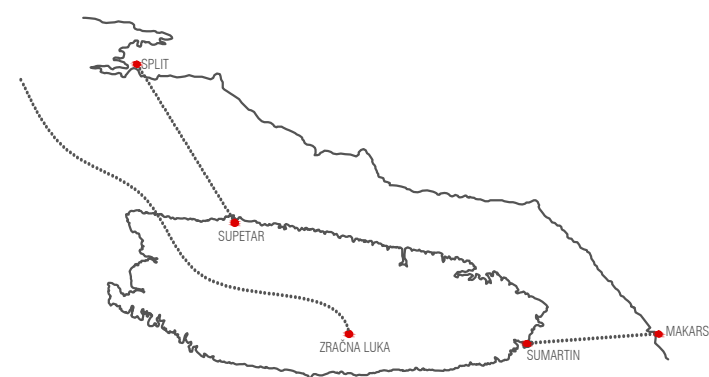
Ruml je preuzeo ravnateljstvo novootvorene škole koja se u svojem radu pridržava nastavnog plana i programa koje je propisalo Ministarstvo za javne radove za sve obrtničke škole Monarhije.

Zašto se ne bi iskoristila ova lokacija za stvaranje programa vezane za studente kamenoklesarstva (time bi se iskoristila i blizina *Jadranskamena*, iduća uvala). Proučavanjem se utvrdilo da su Selca (2km udaljeno mjesto od Sumartina) nekoć bio jedan od zarišnih točaka vezano za djelatnost kamena, tako da bi već imali poveznicu stvaranja ovakvog programa na ovom dijelu Brača.

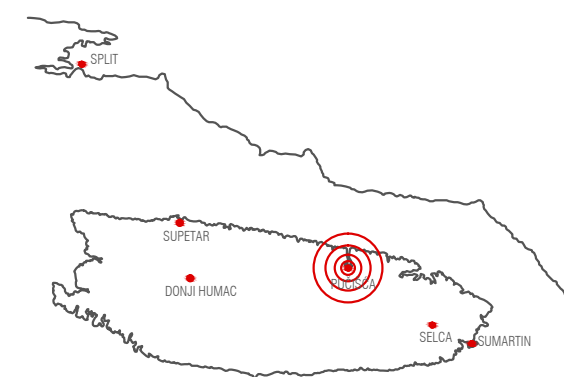
Ovim programom bi se stvarali novi stručnjaci koji bi tu boravili i studirali tijekom cijele godine ili bar većim dijelom godine, naravno, uz dodavanje stambenih studentskih kapaciteta. (*interpolacija u naselju*)

Tijekom ljeta mogle bi se organizirati ljetne radionice (studenti + turisti), te pretvaranje studentskih stambenih kapaciteta u hostel za turiste (*varijacija na temu turizma*).

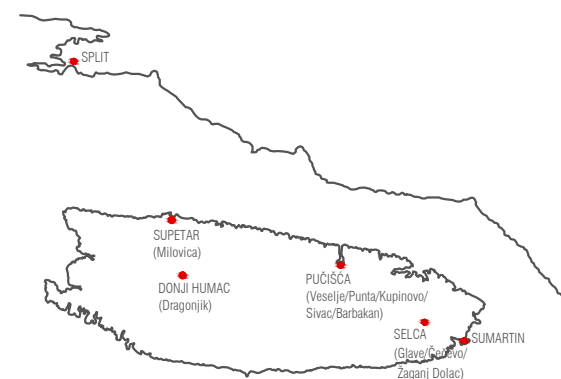
Ubacivanjem ovog programa, stvorila bi se nova slika Sumartina, te ga činila atraktivnim i prepoznatljivim, a ujedno bi se obogatila siromašna ponuda društvenih sadržaja na lokalnoj razini.

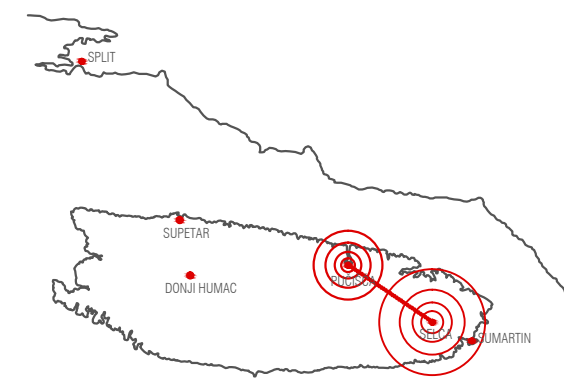
*DIREKTNE VEZE SA KOPNOM

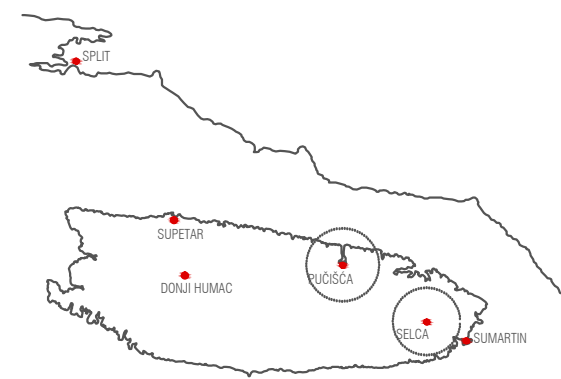
*KAMENOKLESARSKA ŠKOLA

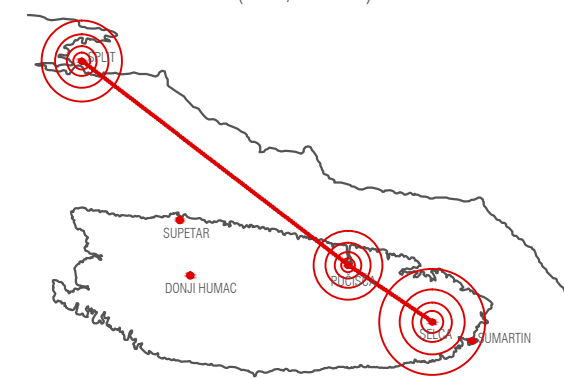
*PODRUČJA KAMENOLOMA

*MOGUĆNOST PROŠIRIVANJA PROGRAMA VEZANIH ZA KAMEN NA DRUGA MJESTA (Selca/Sumartin)

*PODRUČJA VEĆE KONCENTRACIJE KAMENA

*POVERZIVANJE PROGRAMA SA SPLITOM (Sveučilište)

✱ strategija na lokalnoj razini

Razvijanjem strategije u Sumartinu javile su se 3 glavne točke interveniranja:

1_ uređivanje lokacije oko hotela Novaković (klesarski programi)

2_ rješavanje povezanosti lokacije i naselja (protočnost kroz lungomare)

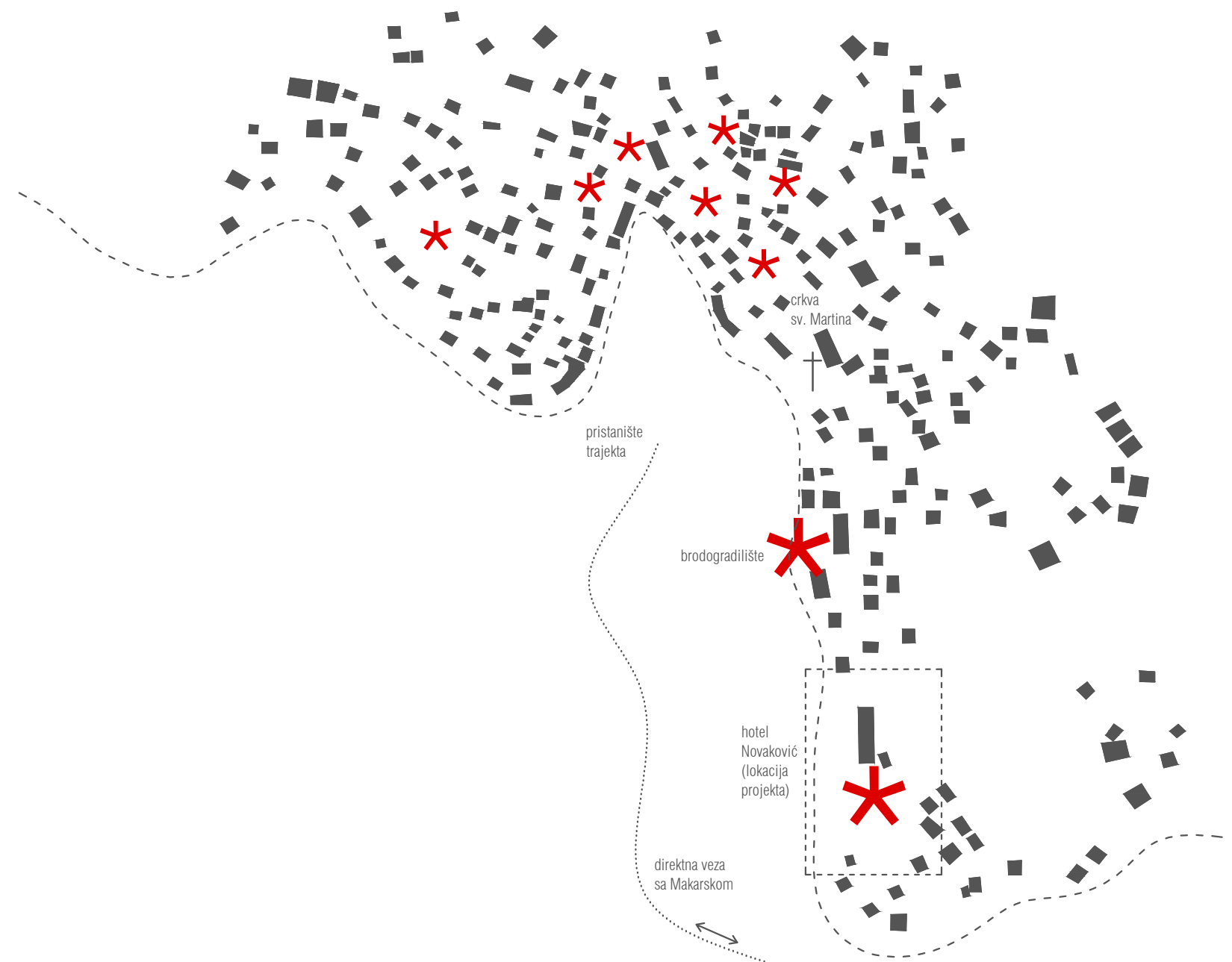
3_ interpoliranje novih stambenih kapaciteta u postojećem tkivu (turistički/studentski smještajni kapaciteti)

Sa ove 3 glavne točke želi se stvoriti jedna cjelina koja zajedno funkcionira kao sustav, ali istovremeno svaki dio ima svoju priču i može funkcionirati samostalno.

Projekt se tako prožima kroz cijeli naselje, odnosno integriraju se novih kulturnih/turističkih i stambenih (kulturni mix) sadržaja u već postojeće tkivo, kako bi se postigla interakcija lokalac/turist/student, te kako bi se spriječilo firmiranje "izoliranog resorta".

Također se sa arhitekturom interevenira postujući već neke datosti lokacija, na minimalan i suvremen način.

Interveniranjem u naselje se pokušavaju vrednovati elementi tradicionalne arhitekture, dok se na lokaciju vrednjuju elementi prirode i topografije

NE!

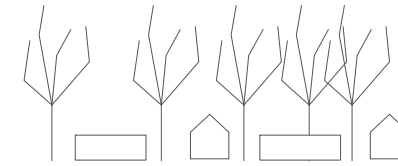
> NASELJE

NE!

> MJEŠTANI

RESORT

> LOKACIJA

> TURISTI/STUDENTI

DA!

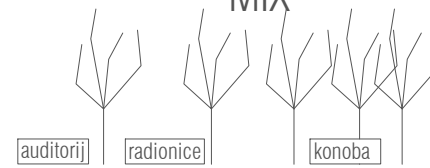
naselje > interpolacija novih stambenih objekata mještanin + turist/student

DA!

riva > glavna poveznica središta naselja i lokacije

MIX

lokacija > uklapanje mix sadržaja u prirodu novi kapaciteti mogu služiti kao novo središte okupljanja i za Sumartin

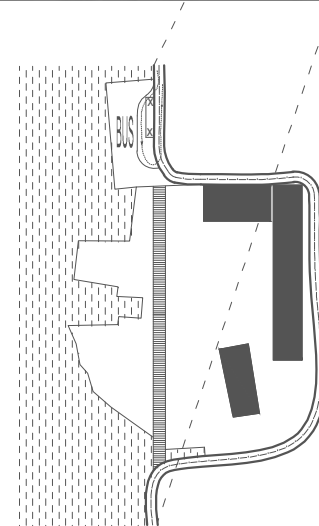

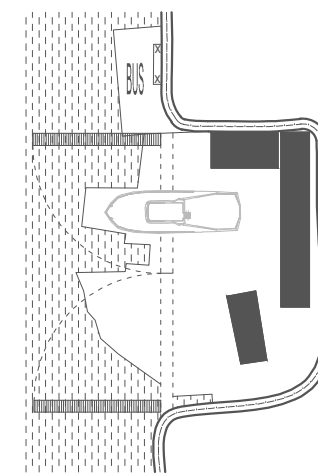

> bus bi ostavio putnike na platou, i od tu, pješke bi preko mobilnog "mosta" došli do klesarskih radionica

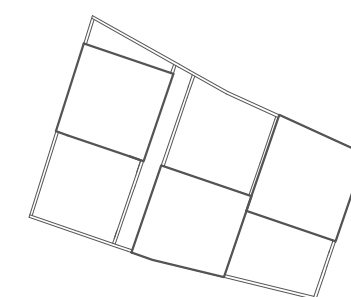
> u prošlosti se koristio ovaj sistem kako bi se omogućila direktna povezanost rive i ostatka mjesta

> prolaz preko mosta kad brodovi nisu izvađeni

> rastvaranje mosta kad brod mora bit na kopnu

INTERPOLACIJA
_STANOVANJE

kuća Skansi, na obali

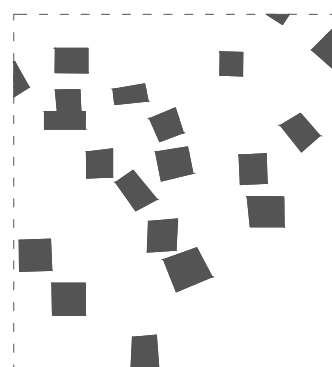

kuća na uzvisini

kuća Mario Puratić

*tradicionalna arhitektura Sumartina

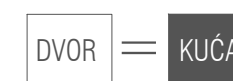
> isčitanja struktura naselja je vrlo rahla (rijetko izgrađena), bez ikakvog reda.

> između kuća se nalazi otvorenih površina koje se koriste istom mjerom koliko i zatvorene

> postavljaju se novi objekti na prazne parcele, ili pauze zelenila

> pokušavaju se provesti neka pravila koja bi vrijedila na bilo kojoj praznoj parceli

> interpolacija se uvijek događa u naselju a ne na njegovim rubovima

> isto tretiranje zatvorenih i otvorenih prostora

> svaka kuća dobiva svoj dvor, te je ona uvijek orijentirana prema njemu

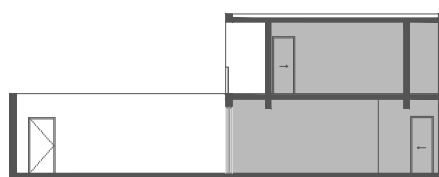
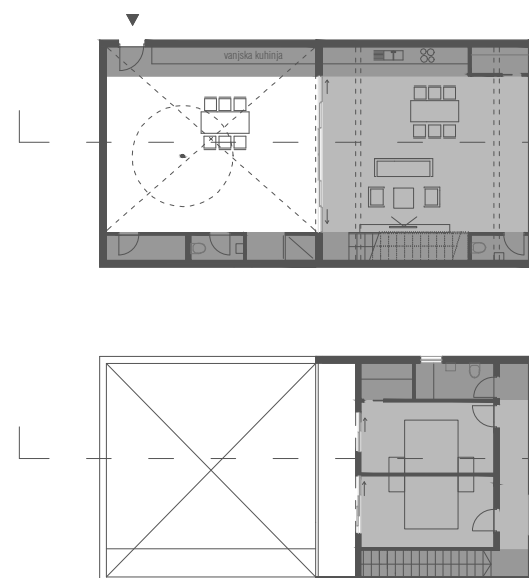
> servisi su postavljeni na bočne strane kuće

> arhitektonski koncept novih kuća se bazira na tradicionalnim elementima dalmatinske arhitekture.
Vrednuje se dvor kao dnevni boravak, suhozidi koji su karakteristični za otoke. i kameni kosi krovovi.

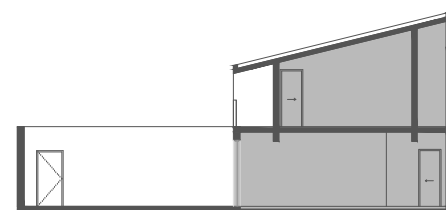
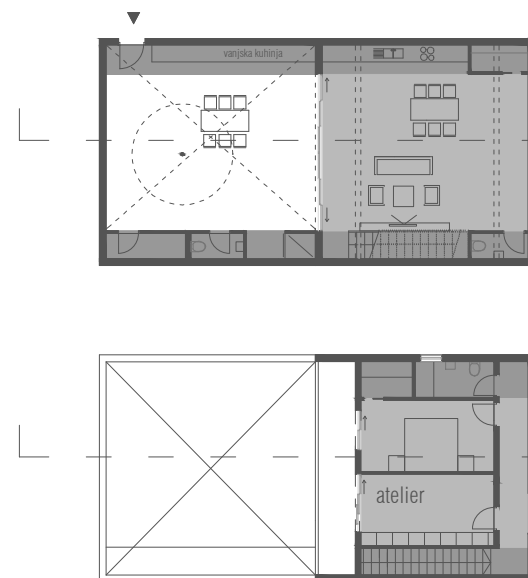
> kako je tlocrt strogo definiran i određen u jasne zone (servisne i servisirane), presjek, odnosno krov je fleksibilan pa može bit ravni, kosi... kako bi se postigao "nered" koji je zatečen.

> time se postiže da kuća nije specifično projektirana za određenu tipologiju gosta, već ona može postati apartman za običnog turista, atelier za kipara, studetska soba polaznika klesarskih radionica, ili pak kuća za stanovnika Sumartina.

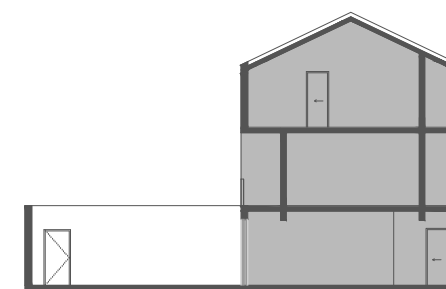
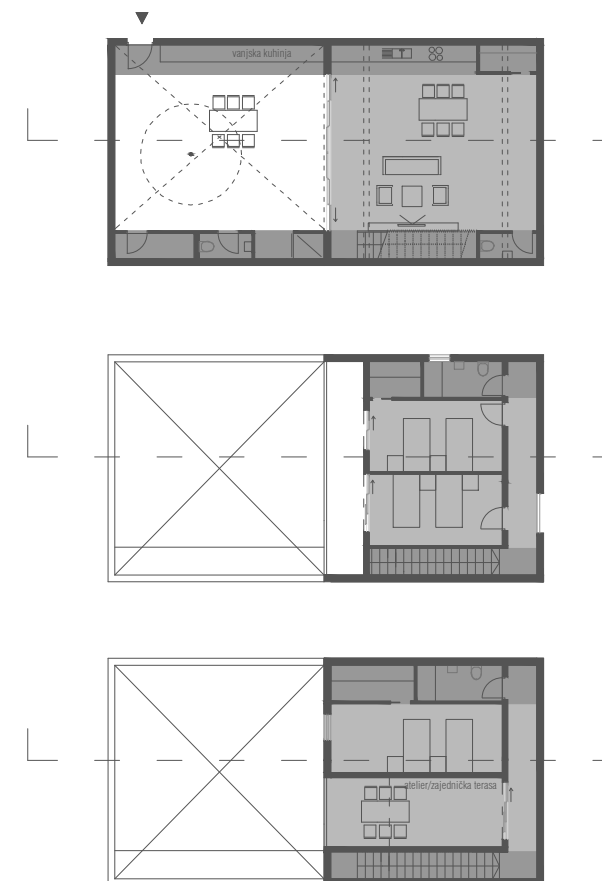
* osnovna stambena jedinica
_TURIST
dvor=62m²
stambeni dio (P+1)=124 m²

* osnovna stambena jedinica
_TURIST/KIPAR
dvor=62m²
stambeni dio (P+Pk)=124 m²

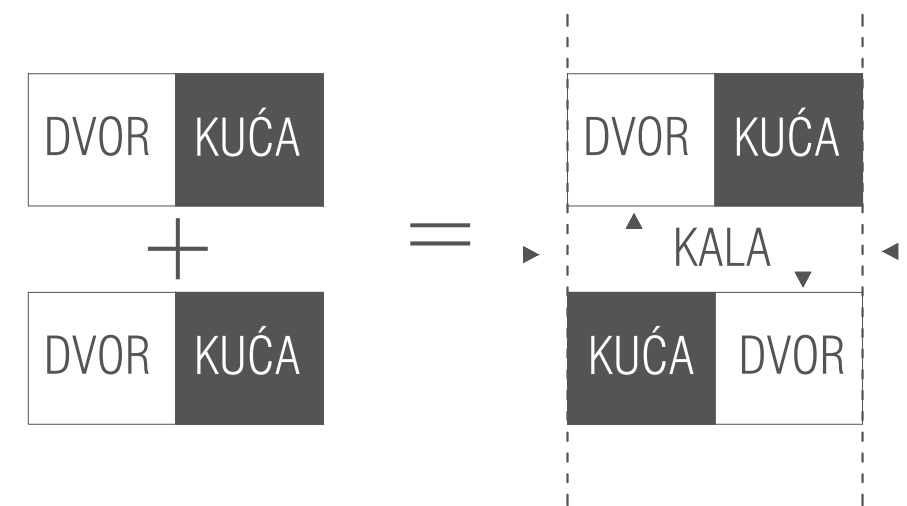
* osnovna stambena jedinica
_STUDENTI
dvor=62m²
stambeni dio (P+1+Pk)=186 m²

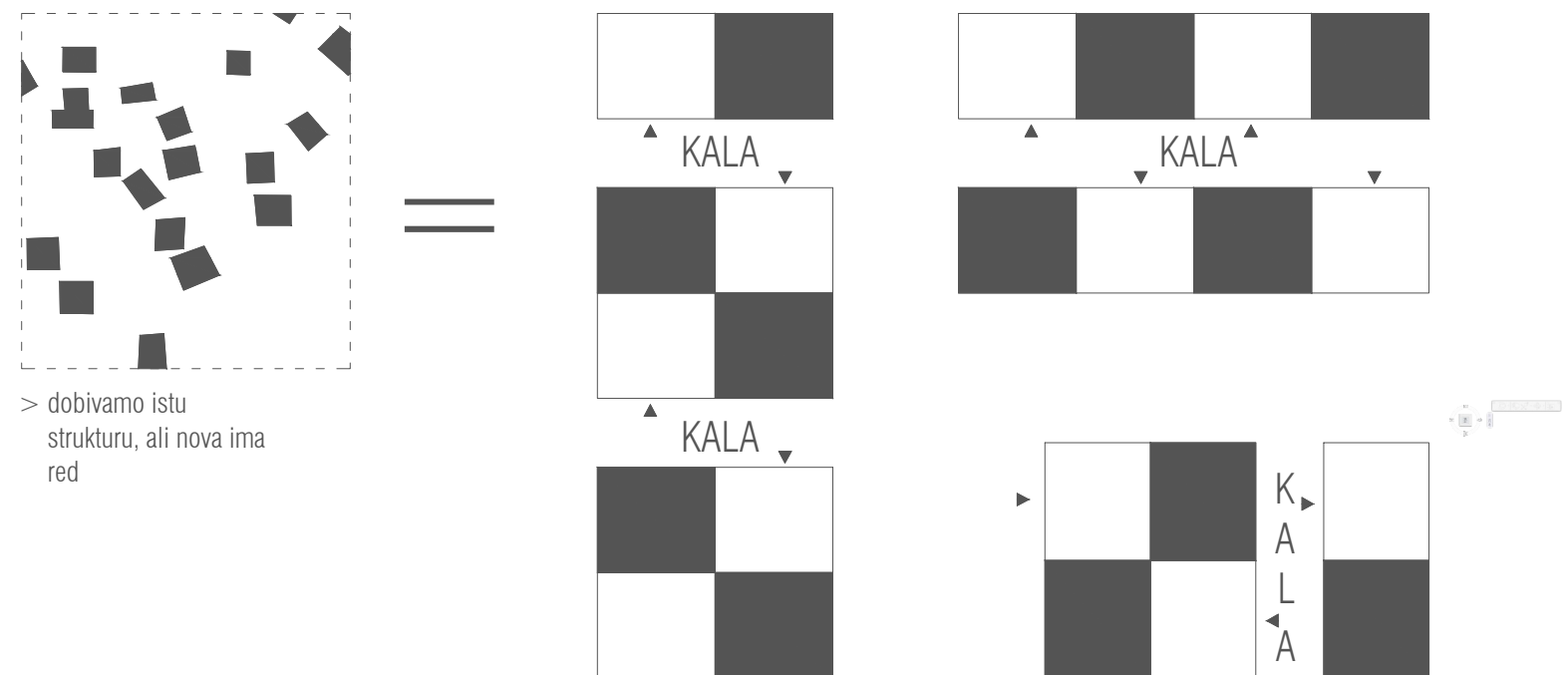
* GRUPIRANE JEDINICE

> dinamika ulaska u kuću

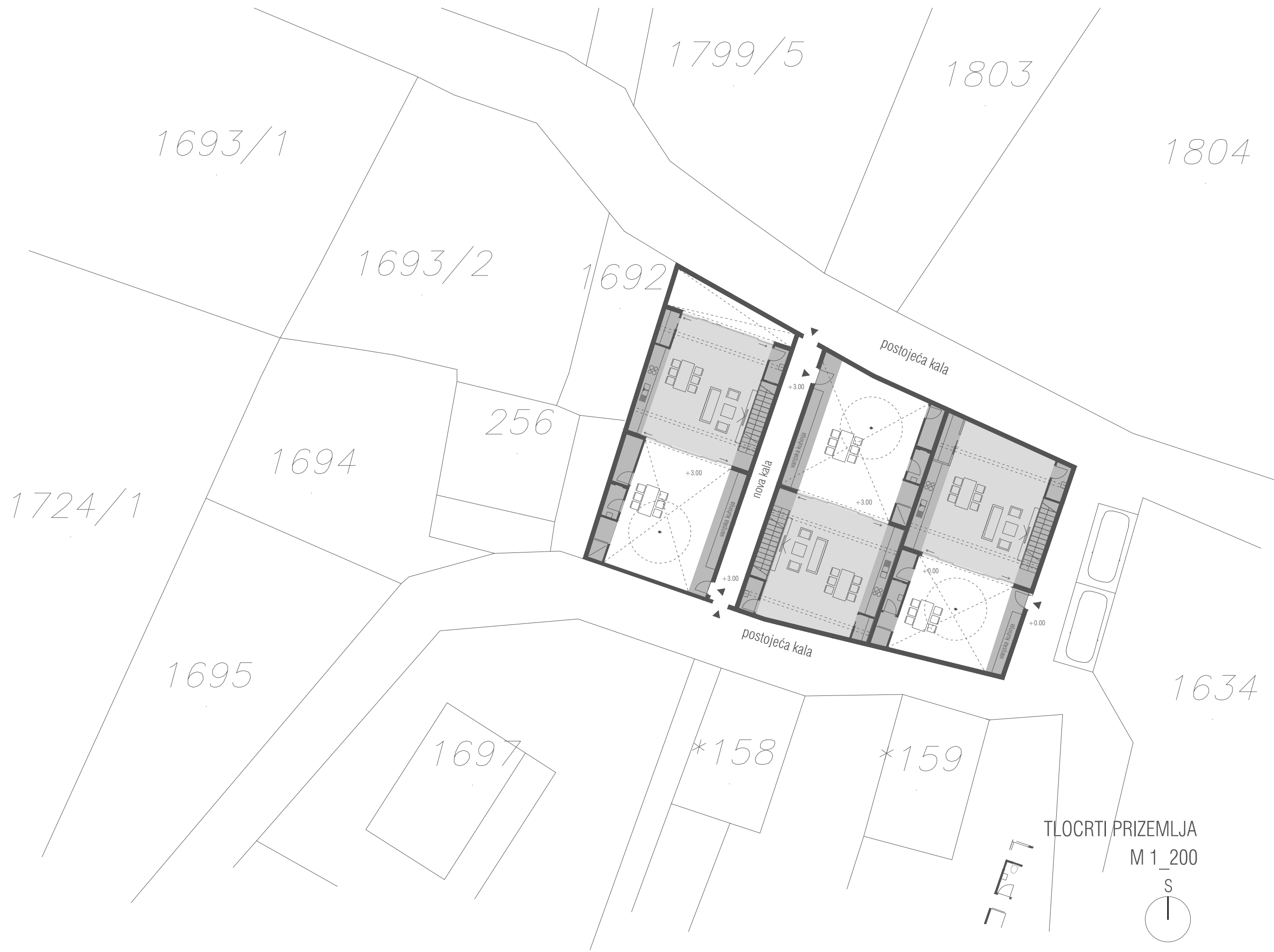
postojeća kala > nova kala > dvor > kuća

> stvaranje različitih kombinacija istih modula

> dobivamo istu strukturu, ali nova ima red

1693/1

1799/5

1803

1804

1693/2

1692

256

1694

1724/1

1695

1697

*158

*159

1634

postojeća kala

nova kala

postojeća kala

+3.00

+3.00

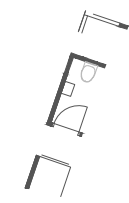
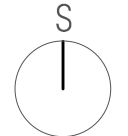
+3.00

+0.00

+0.00

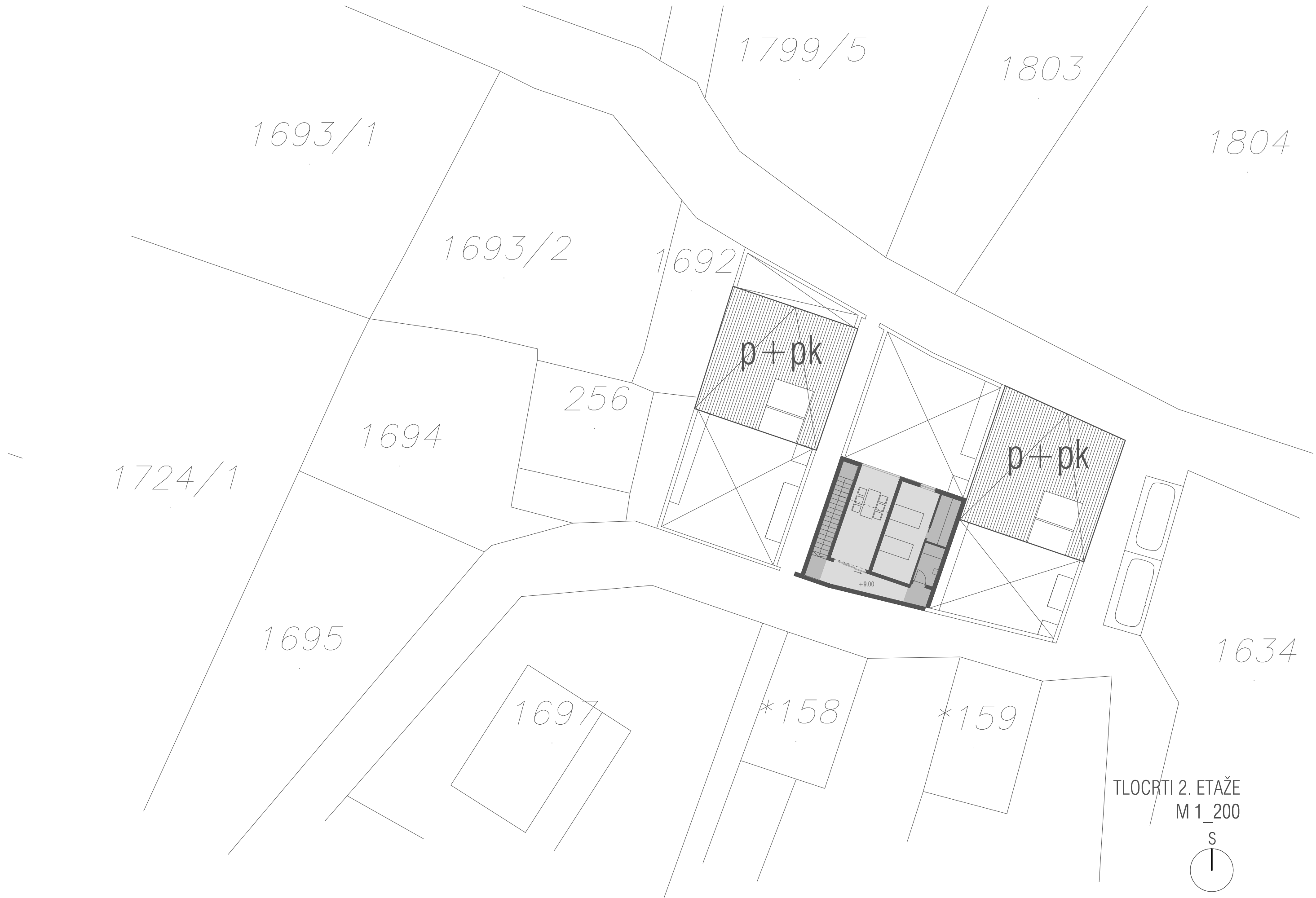
TLOCRTI PRIZEMLJA

M 1_200

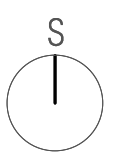

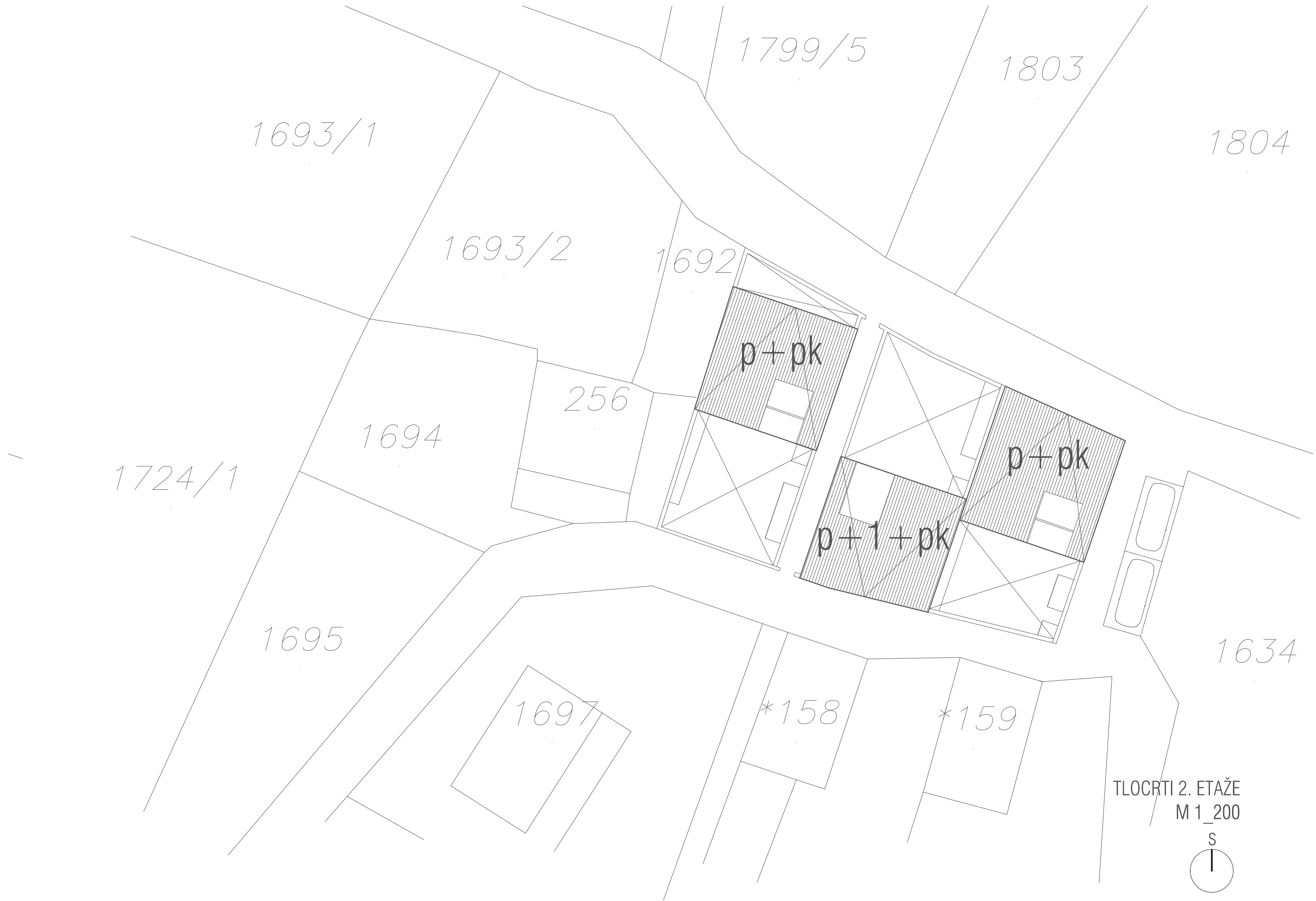
TLOCRTI 1. ETAŽE
M 1_200
S

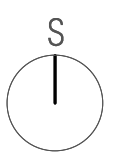
TLOCRTI 2. ETAŽE
M 1_200

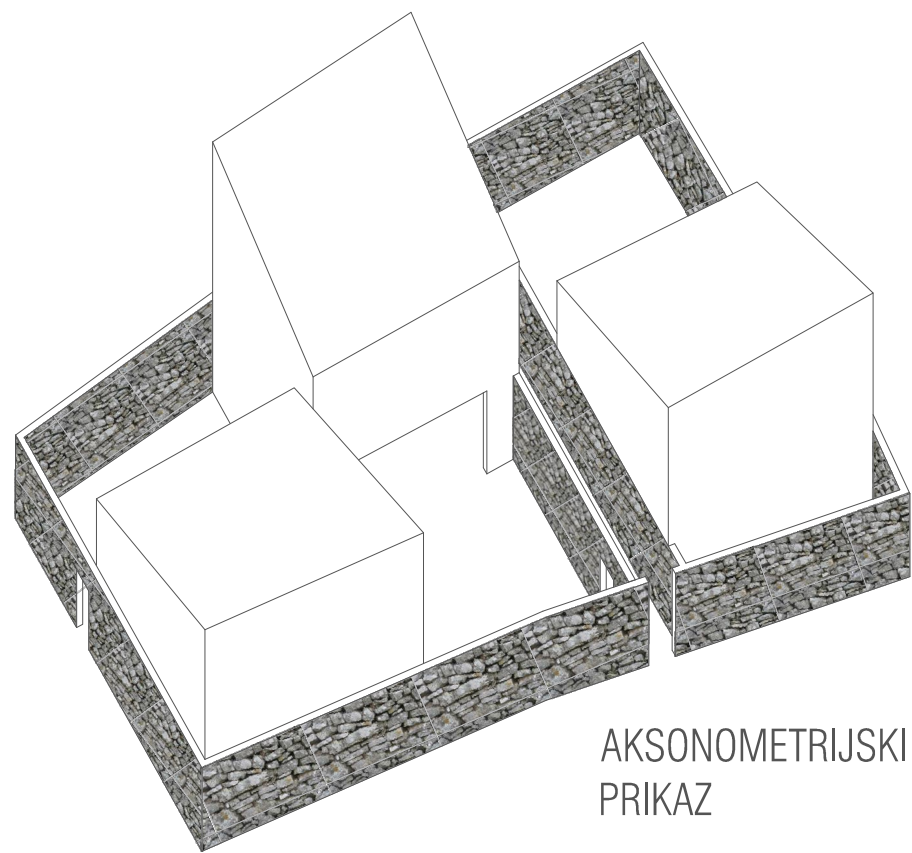

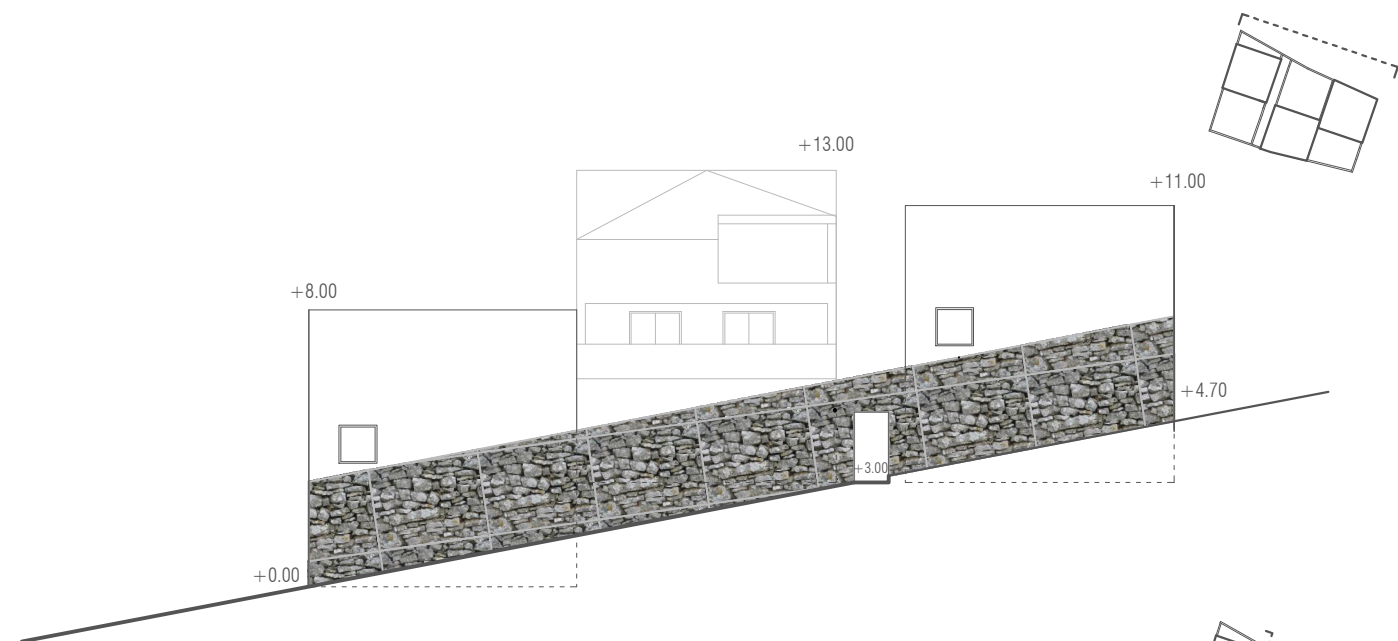

TLOCRTI 2. ETAŽE
M 1_200

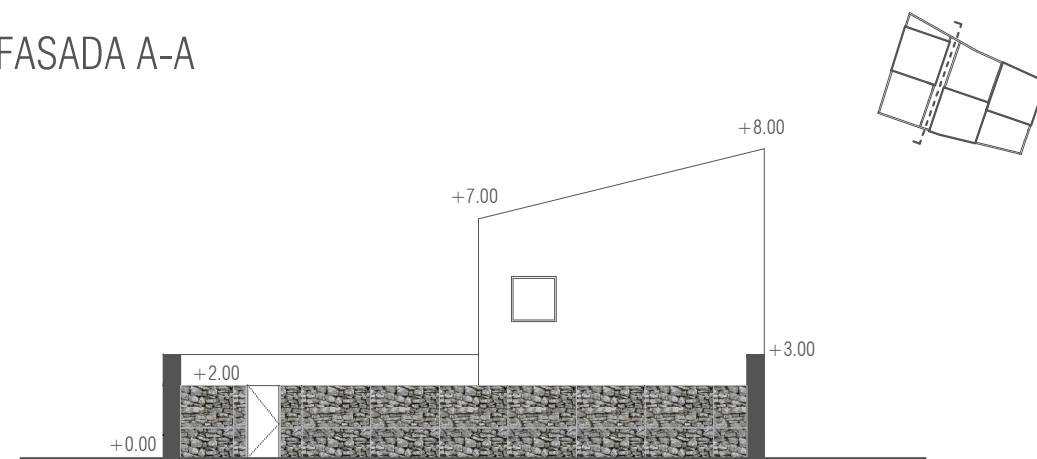

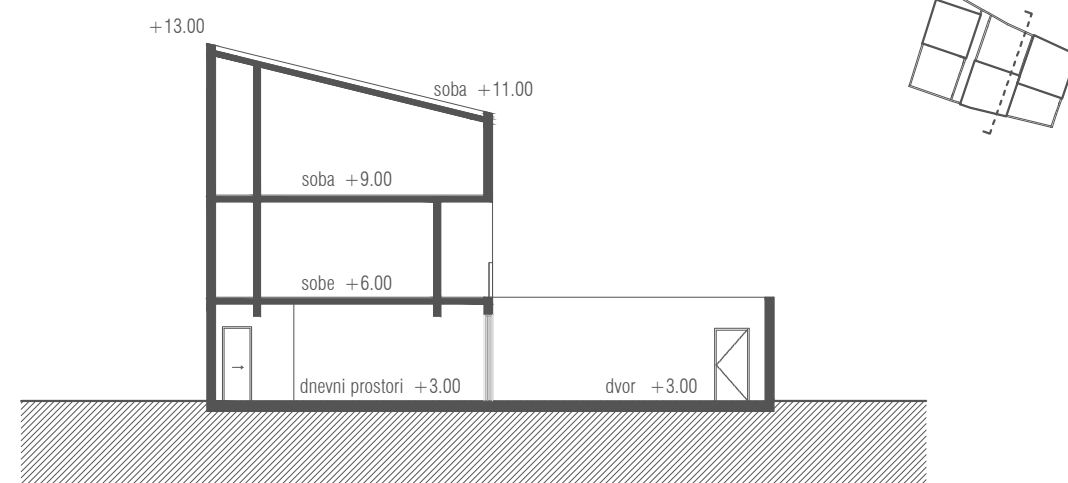
AKSONOMETRIJSKI
PRIKAZ

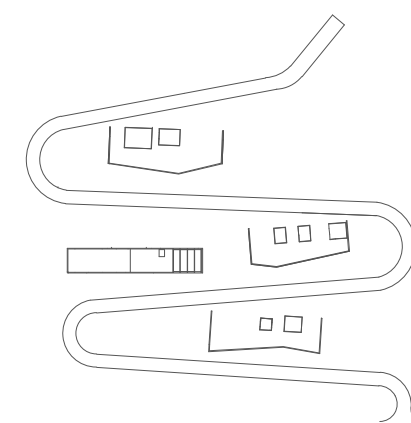
FASADA A-A

FASADA B-B

presjek A-A

PROJEKT
NA LOKACIJI

* PROGRAM

* KONOBA

servisno stubište	15.80m ²
servisni hodnik	35.20m ²
garderoba	9.40m ²
skladište namirnica	11.30m ²
wc	1.90m ²
dizalo	1.80m ²
hodnik	5.70m ²
kuhinja	45.20m ²
atrij1	21.60m ²
gospodarstvo	30.20m ²
atrij2	44.40m ²
stubište za goste	15.80m ²
sanitarni blok	30.20m ²
konoba_prostor blagovanja	192.00m ²
natkriveni prostor	78.00m ²
UKUPNO	538.50m ²

* AUDITORIJ

servisni ulaz	24.22m ²
sanitarni blok	6.40m ²
skladište scene	37.90m ²
veliki auditorij	154.00m ²
sanitarni blok1	21.00m ²
hodnik	6.30m ²
foyer	124.70m ²
svlačionice1	29.70m ²
polivalenta dvorana	72.50m ²
stubište+hodnik	31.70m ²
sanitarni blok2	6.50m ²
svlačionice2	29.50m ²
stubište	21.00m ²
audio_vizualni prostor	26.00m ²
prostor ispred auditorija	109.20m ²
terasa	107.30m ²
mala dvorana	122.30m ²
UKUPNO	930.22m ²

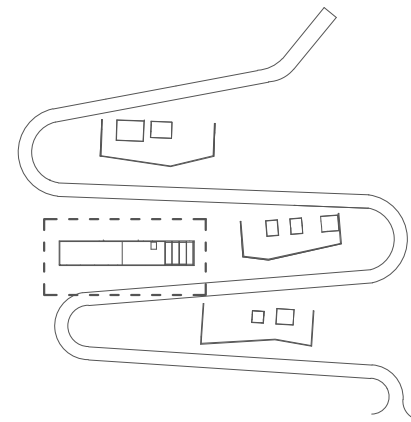
* KLESARSKE RADIONICE

čajna kuhinja	13.60m ²
sanitarni blok	27.50m ²
zajednički prostor	30.50m ²
garderoba	10.50m ²
atrij	31.20m ²
individualni radx2	17.60m ² x2
spremište	12.00m ²
atrij2	30.40m ²
prostor za profesora	12.00m ²
stubište	15.20m ²
ulazni atrij	45.10m ²
zajednički rad	168.60m ²
istovar kamena	43.70m ²
UKUPNO	475.60m ²

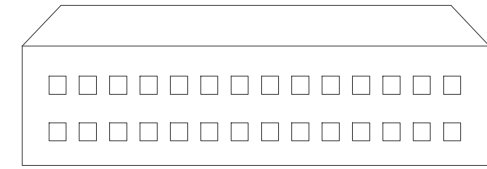
* MUZEJ

sprema	14.80m ²
stubište	13.00m ²
sanitarni blok	29.00m ²
ulazni atrij	91.50m ²
knjižnica	83.10m ²
servisno stubište	13.00m ²
osoblje	6.80m ²
atrij	55.90m ²
servisni hodnik	30.30m ²
ured	15.40m ²
arhiva knjižnice	15.70m ²
arhiva muzeja	24.80m ²
istovar kamena	43.70m ²
garderoba	26.70m ²
muzej	92.70m ²
natkriveni prostor	56.50m ²
UKUPNO	569.20m ²

ISKAZ POVRŠINA

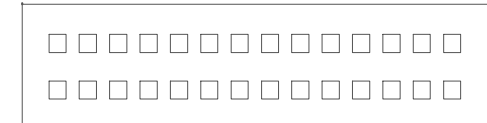
Hotel Novaković koji se nalazi na lokaciji

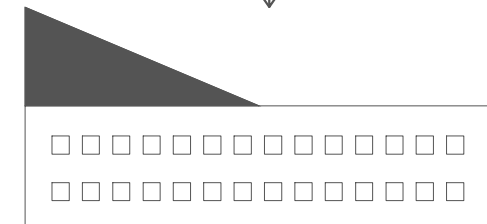
umetanje novog sadržaja

postojeća fasada

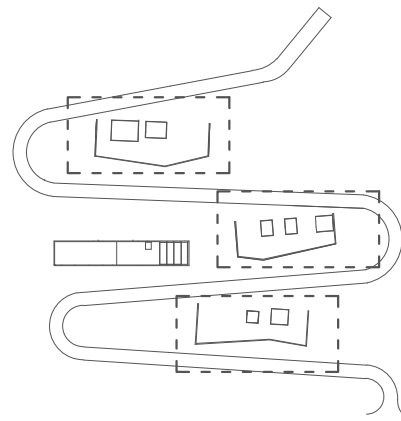

novo + staro

ref. I. Vitić, knjižnica u Šibeniku

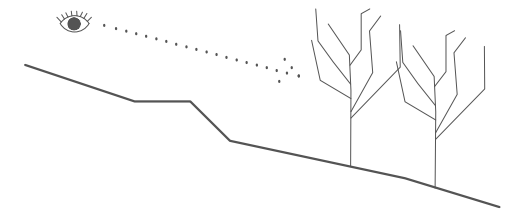

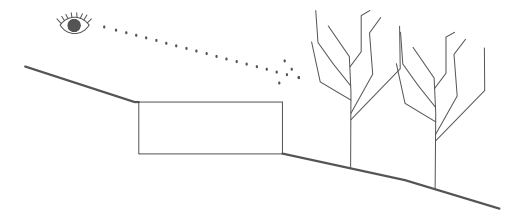
dodavanje novih objekata

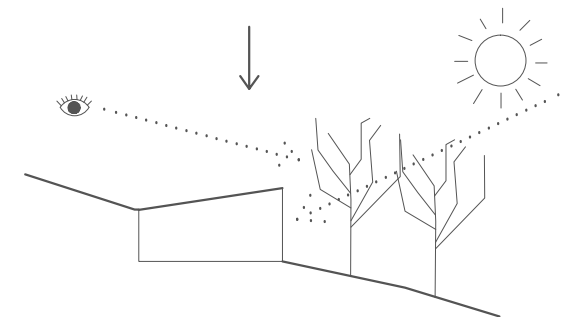
postojeća topografija

"umetanje špilja"

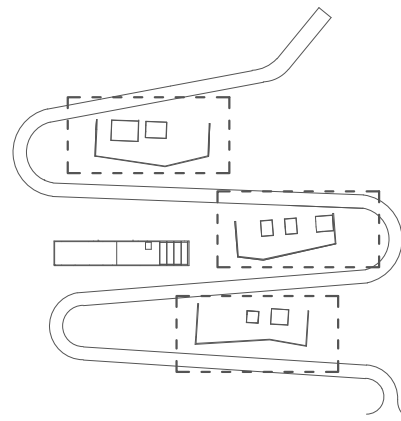

prilagođavanje "špilja"
topografiji

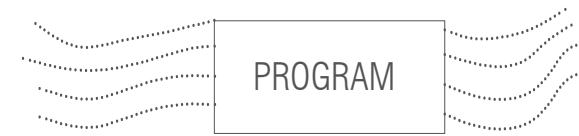

ref. Eduardo Souto de Moura,
kuća u Moledu

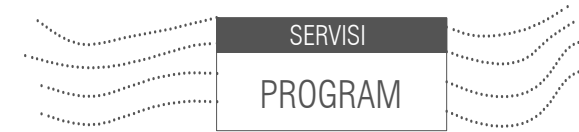

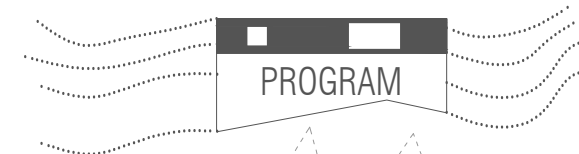
tlocrtno postavljanje
špilja u odnosu na
topografiju

servisi ukopani
program otvoren

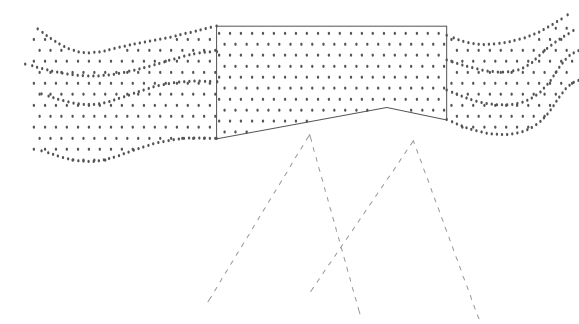
atrij dovođenje svjetla
i ventilacije u servisni dio
park ulazi u kuću

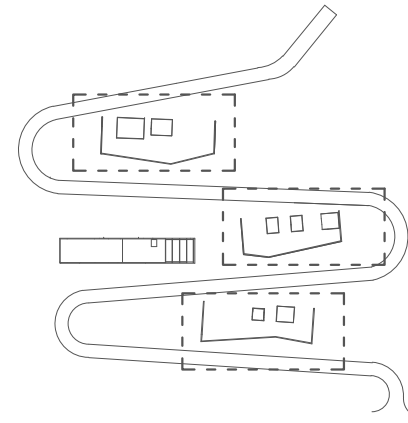

oblik kuće se
prilagođava
topografiji

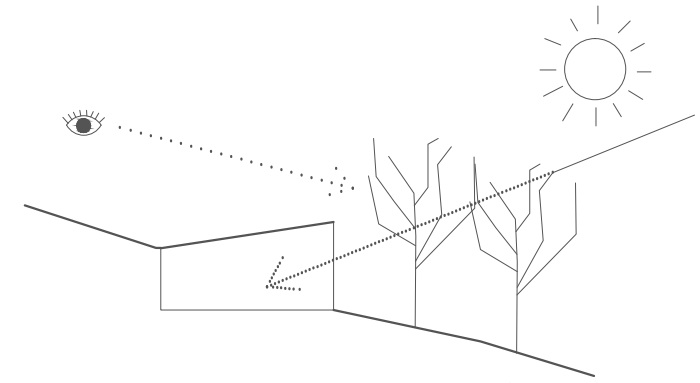

teren "prekriva" špilju
minimalno remećenje
situacije

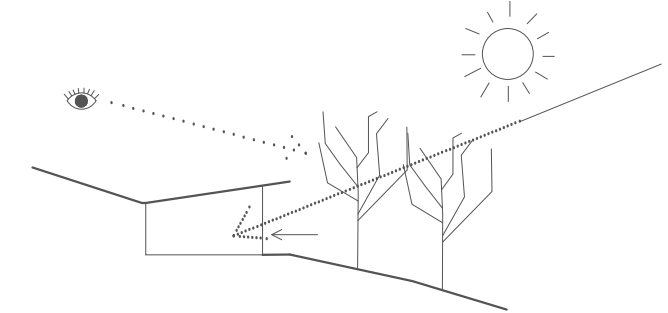

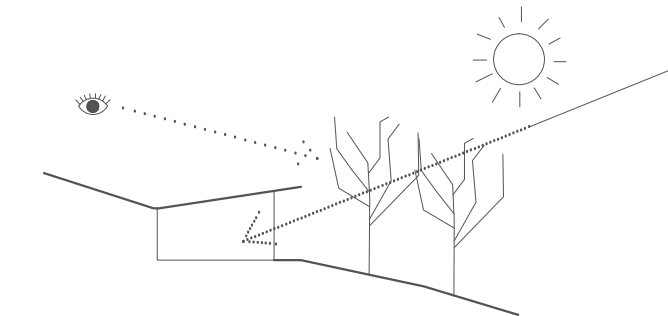
lokacija je već po sebi
sjenovita radi
visokih borova

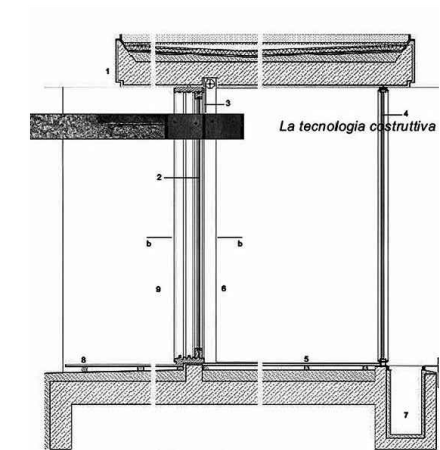
uvlačenje fasade kako
bi se dobila još dodatna
zaštita od sunca

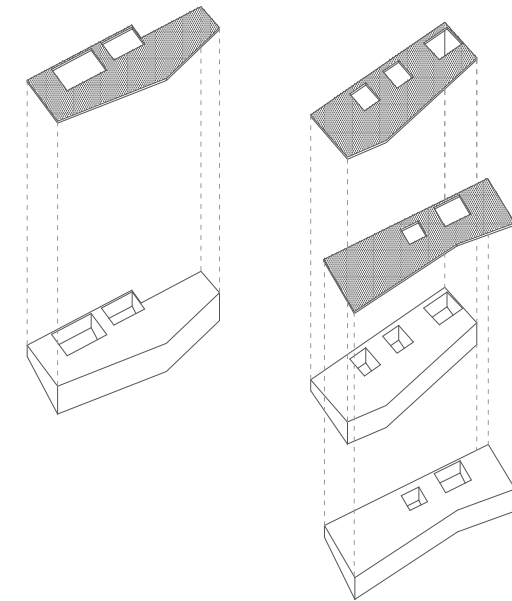
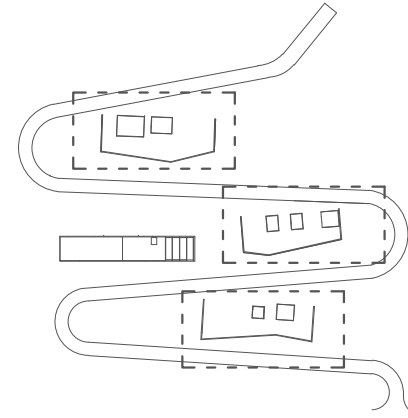
nisu potrebni brisoleji
ili ostali mobilni oblici
zaštite od sunca

ref. Eduardo Souto de Moura,
kuća u Moledu

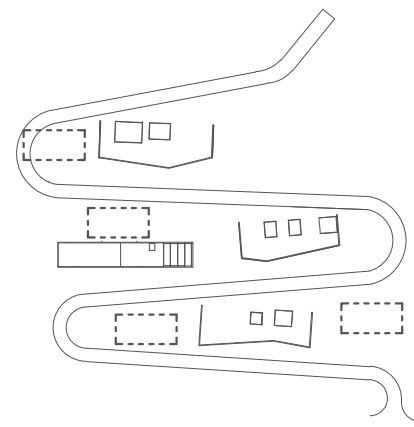
> Debljina izolacije je iznad prosjeka, sa 3 strane su objekti ukopani, a zeleni krov i izo-stakla pomažu u održavanju energije.

> grijanju i hlađenju građevinama pomažu zemni izmjenjivači topline, što znači da su cijevi ventilacije, grijanja i hlađenja zakopane 2m duboko u zemlju i koriste temperaturu zemlje koja je stalna. Zimi se preko temperature zemlje prostor grije, a ljeti hladi

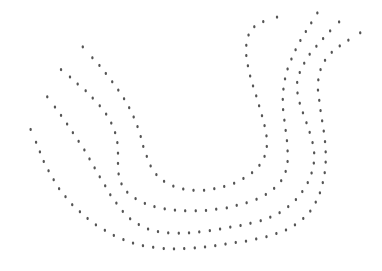
> VEGETACIJA

(sedumi, biljke koje raste na otocima, nije potrebno održavanje)

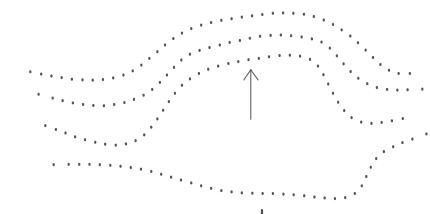
- > ljuti žednjak (*lat. sedum album*)
- > bolonjski žednjak (*lat. sedum sexangulare*)
- > sivolisni žednjak (*lat. sedum reflexum*)
- > tustika (*lat. sedum hybridum*)
- > lavanda (*lat. lavandula*)
- > siva mlječika (*lat. euphorbia*)
- > kadulja (*lat. salvia*)
- > svetolin (*lat. santolina*)

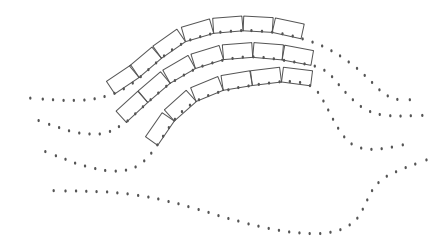
postojeća topografija

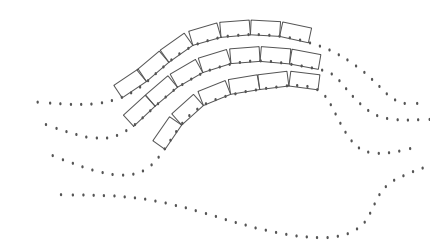
modeliranje slojnica

umetanje suhozida u teren "gomile"

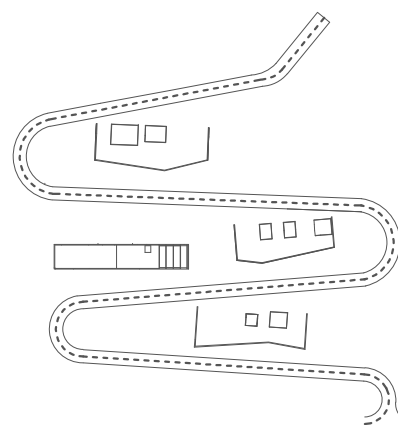

stvaranje korisnih prostora na terenu

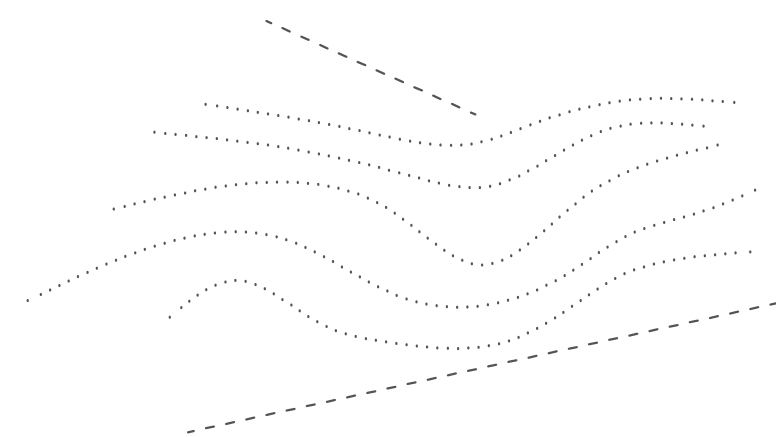

ref. Snohetta, Eggum

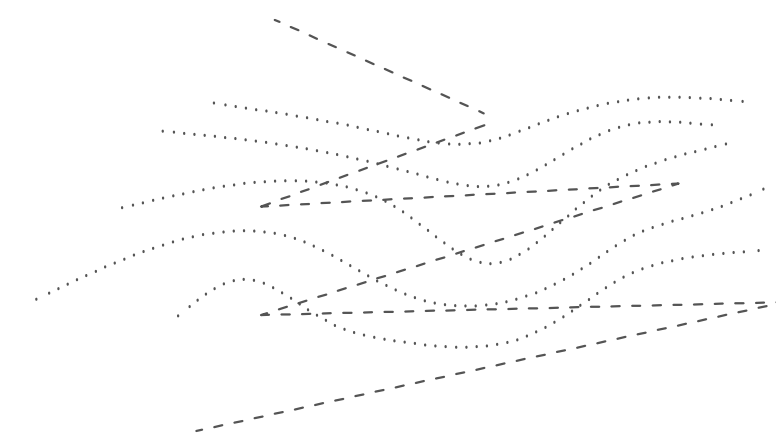

postojeće ceste
koje tangiraju
lokaciju

prevladavanje strmog
terena
šetnica (+ servisna
ulica)

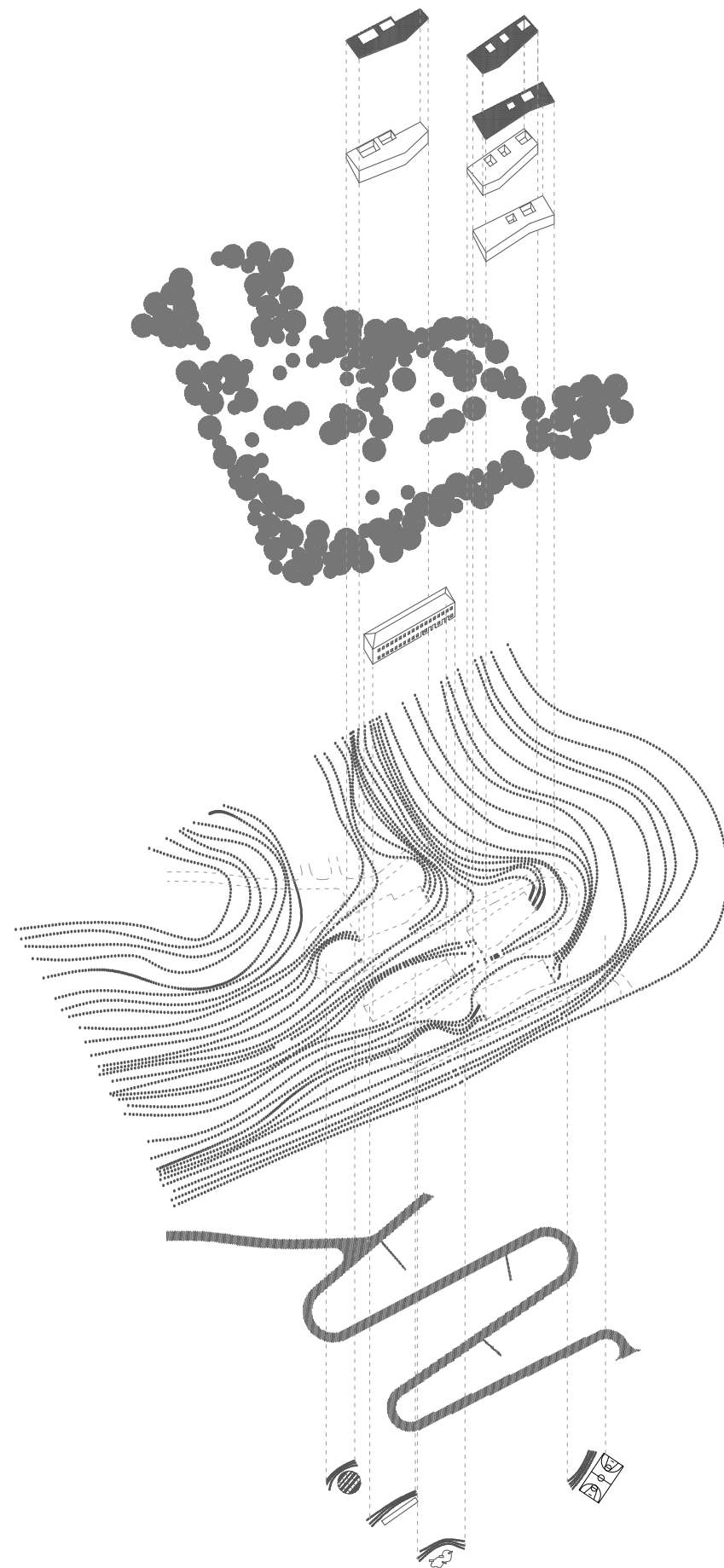

Materijal koji se koristi za cestu je stabilizer. Namijenjen je kao alternativa asfaltu i betonskom popločenju za korištenje na pješačkim stazama, cestama....

Vrijednost ovog materijala predstavlja primjena načela zelene gradnje, po kojima Stabilizer vezivo čini 0.6% udjela završnih sloja, dok je komponenta kamenog agregata pripremljena i isporučena iz neposredne blizine projektne lokacije.

Emisije CO2 tako su svedene na minimum, ne samo u pogledu na završnom sloju i njegovoj ugradnji, već i u samoj dobavi i pripremi materijala.

zeleni krovovi

"špilje"

borova šuma

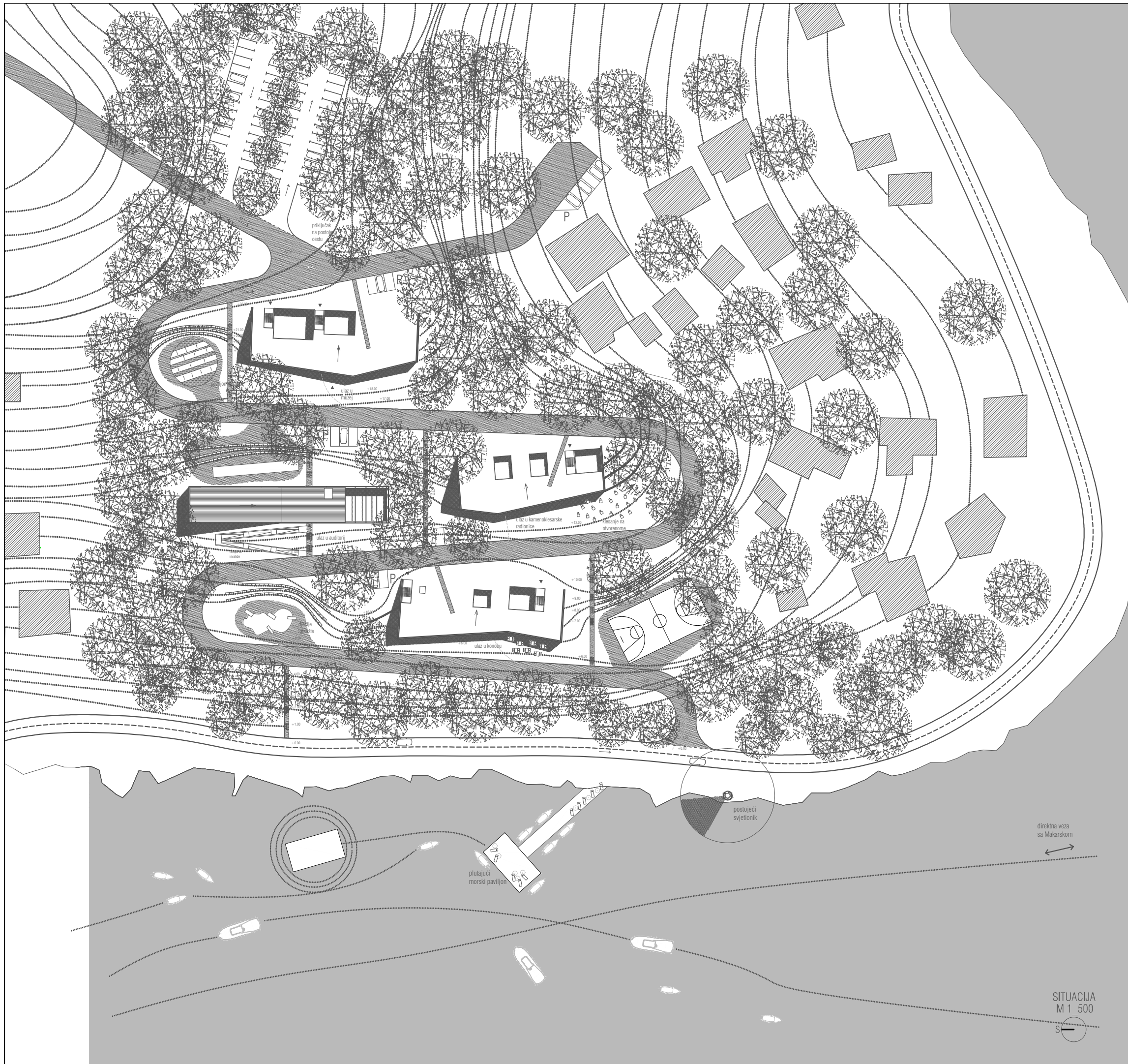
hotel Novaković

izmodelirane slojnice

šetnica/servisna cesta

gomile

LAYERI

priključak
na postojeću
cestu

P

ulaz u

ulaz u kamenoklesarske
radionice

pisanje na
otvorenom

ulaz u auditorij

ulaz u konobu

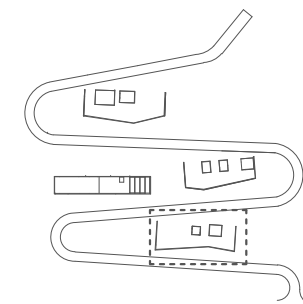
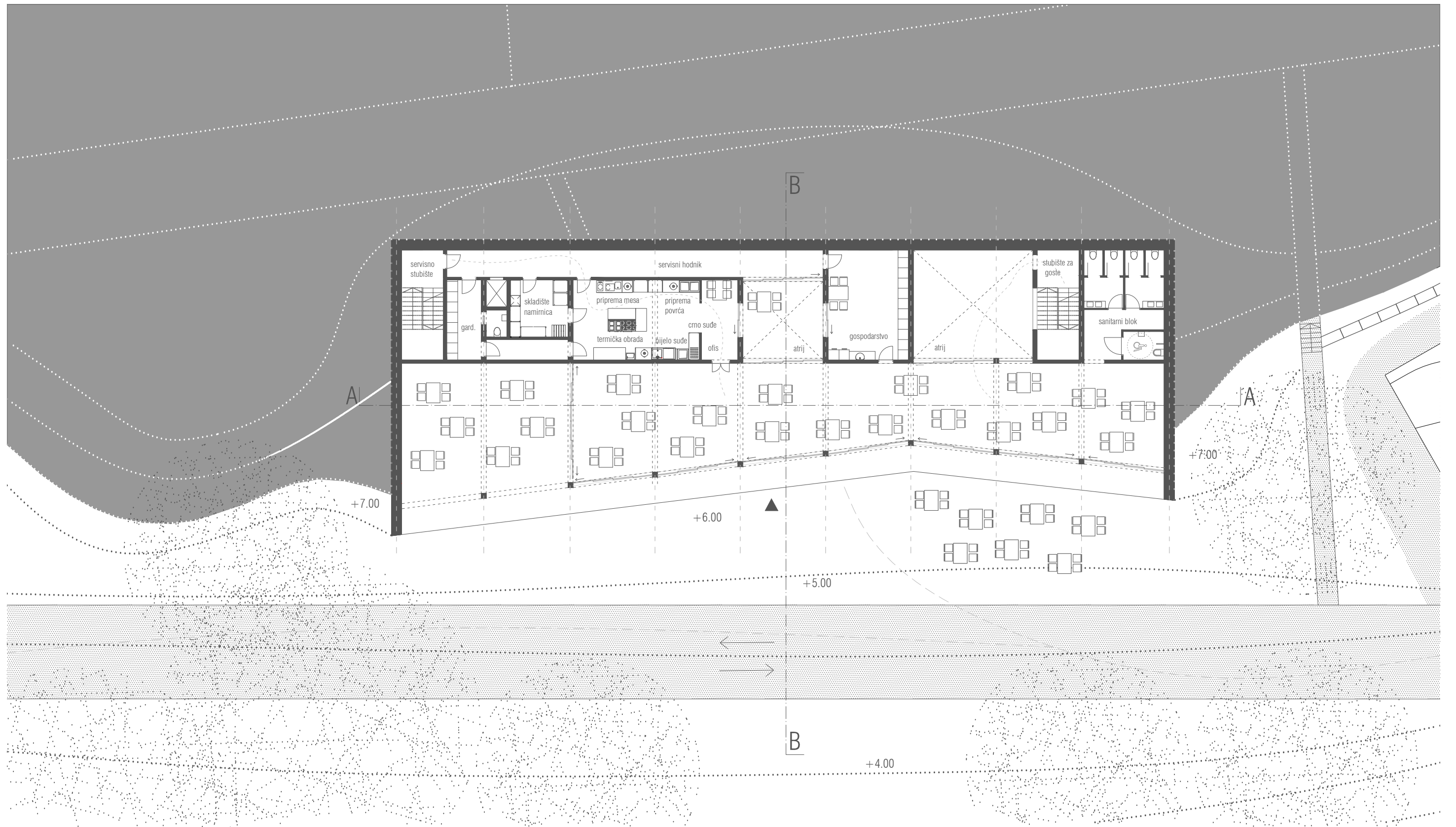
postojeći
svjetionik

plutajući
morski paviljon

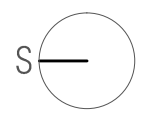
direktna veza
sa Makarskom

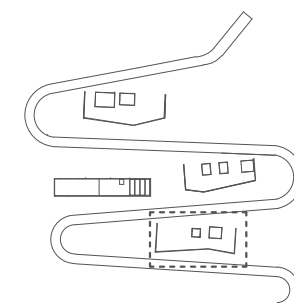
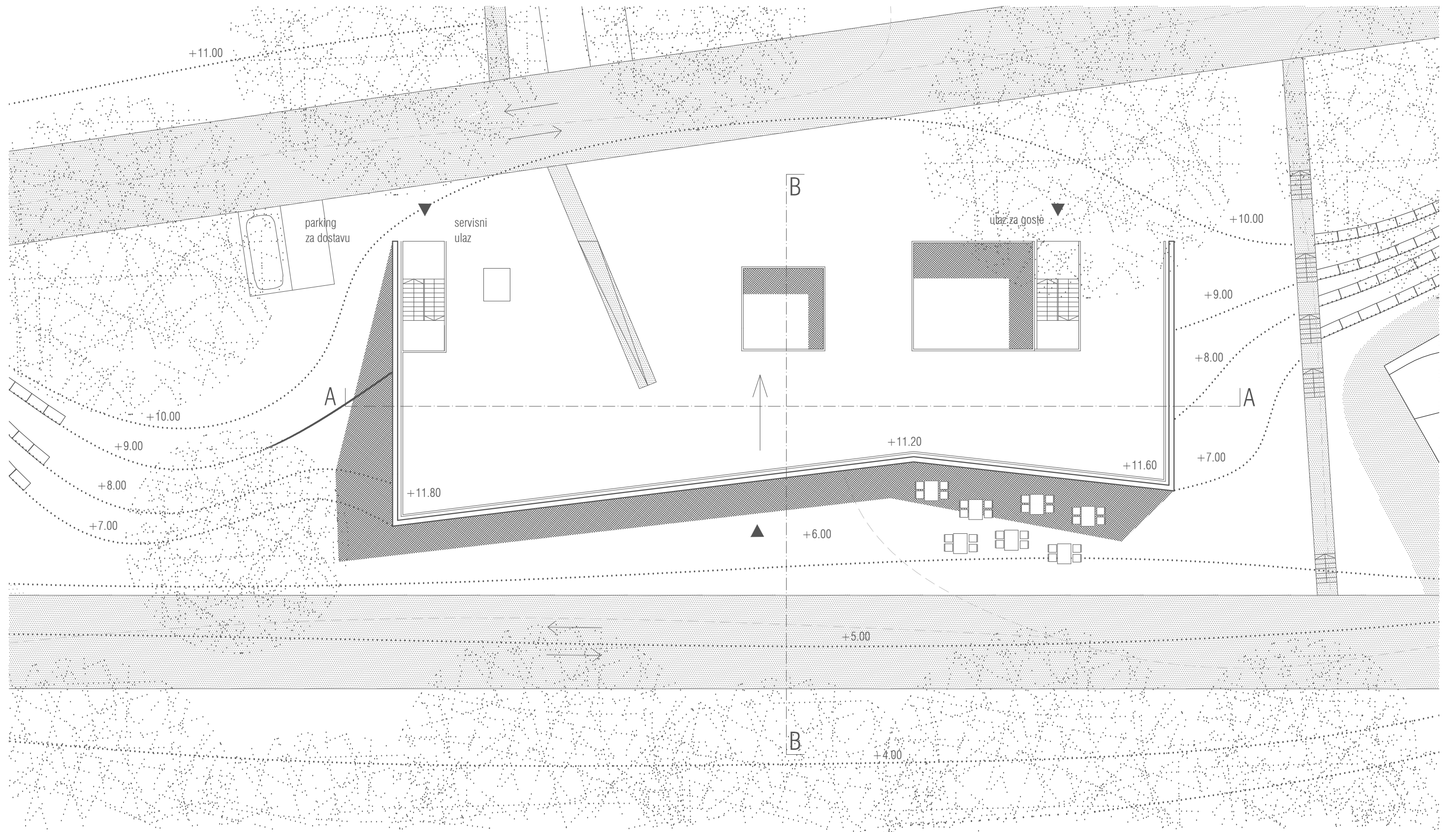
SITUACIJA
M 1 : 500

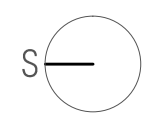

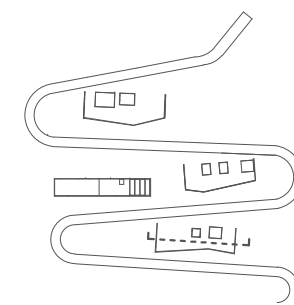
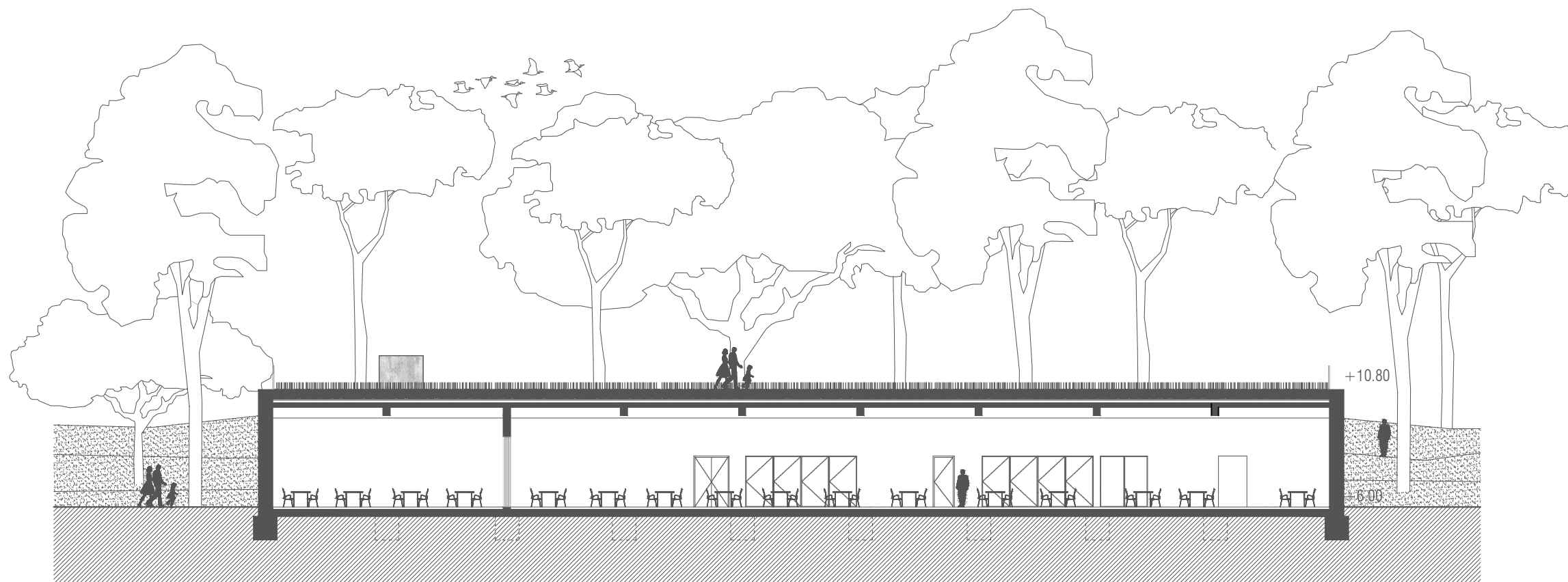
TLOCRT KONOBE
M 1_200

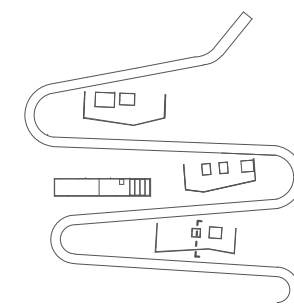
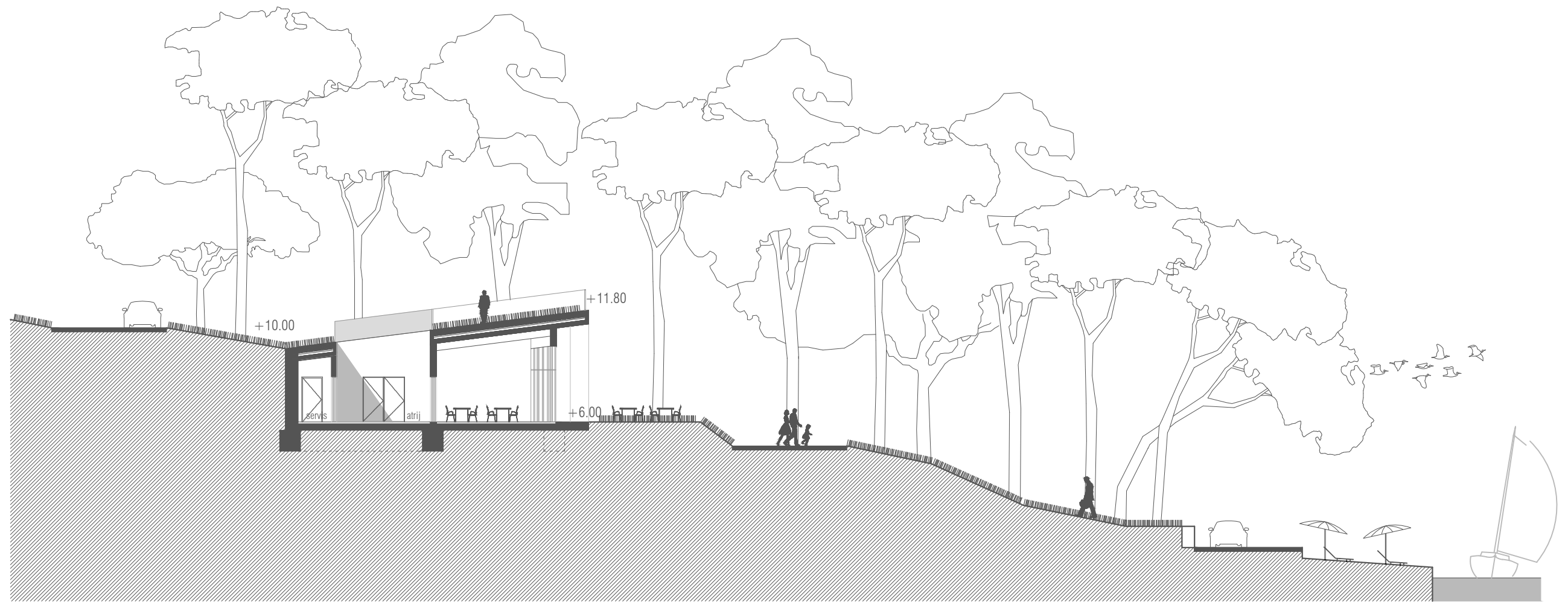
TLOCRT KROVA
M 1_200

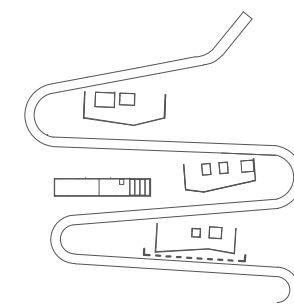
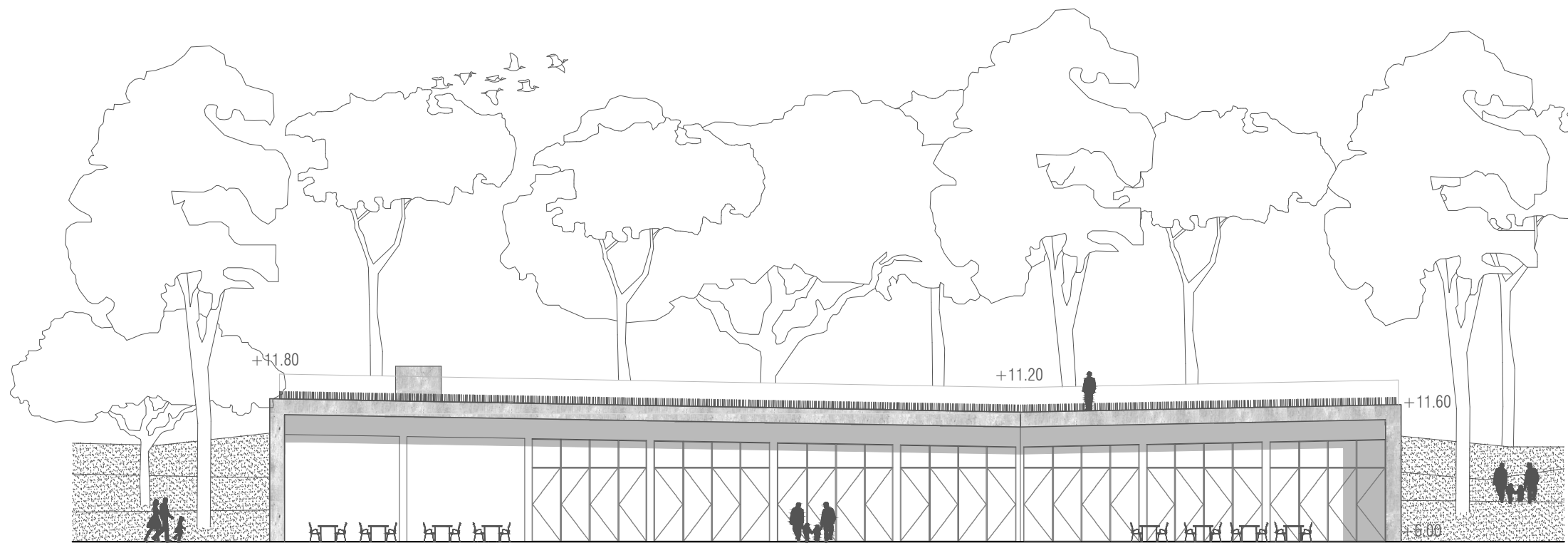

PRESJEK A-A
M 1_200

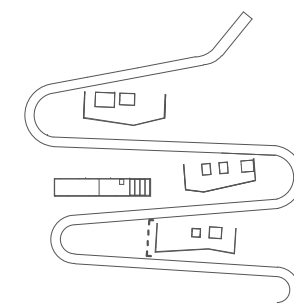
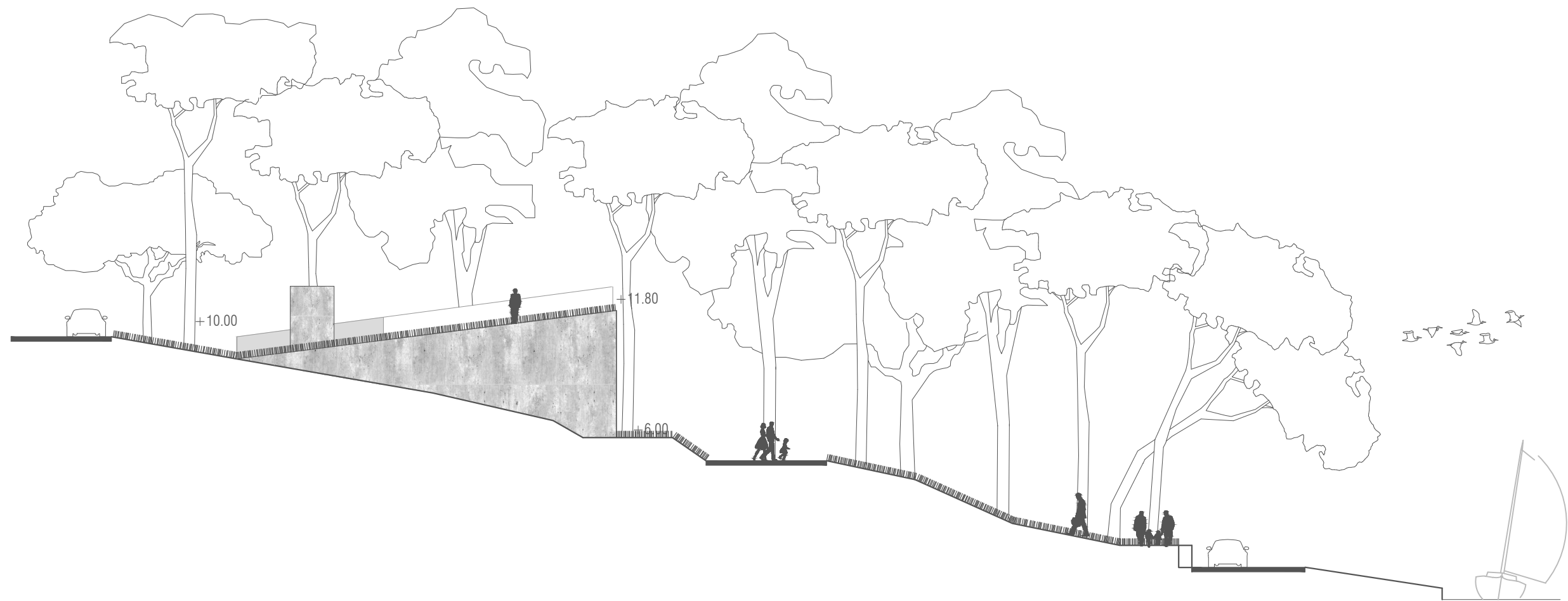

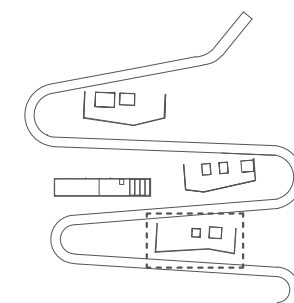
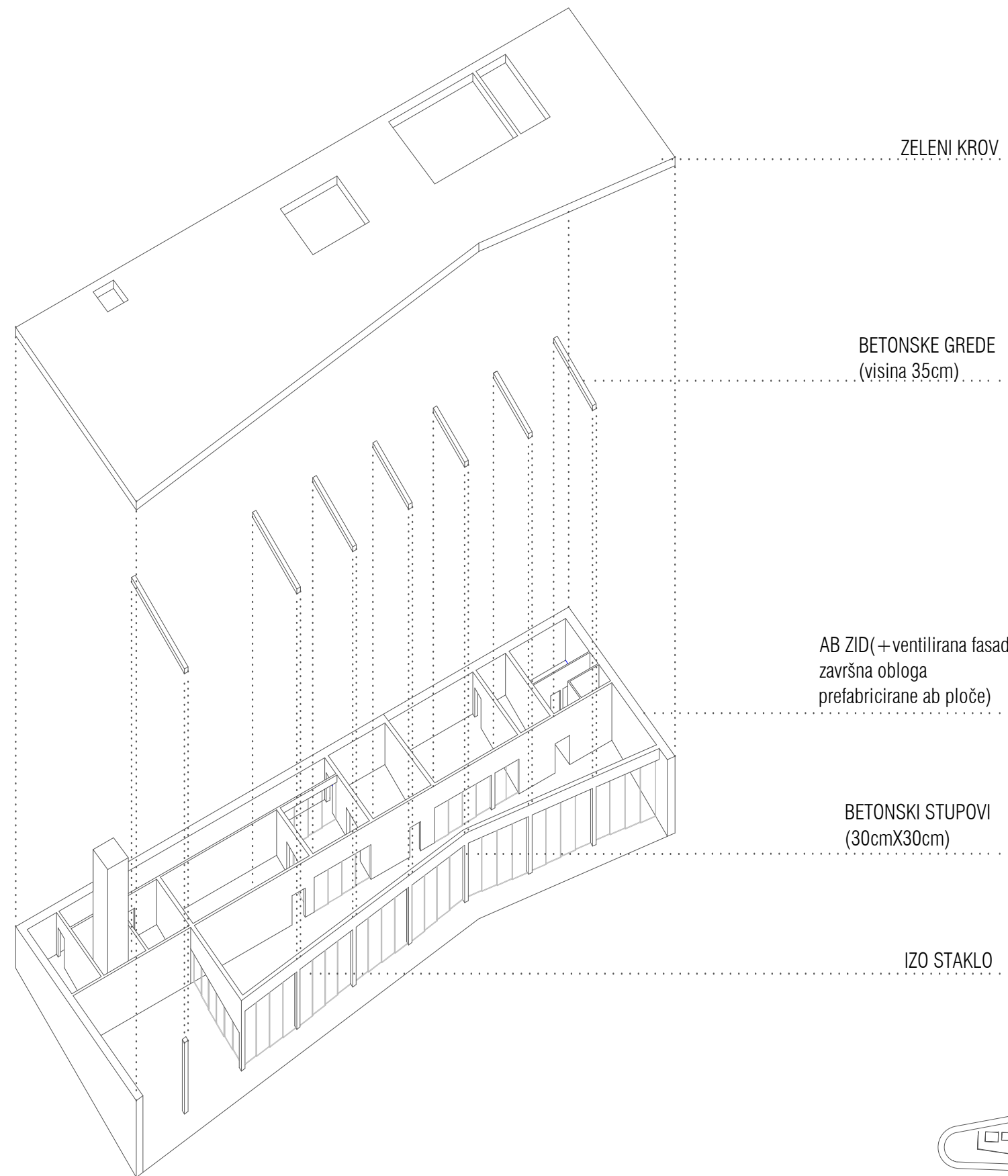
PRESJEK B-B
M 1_200

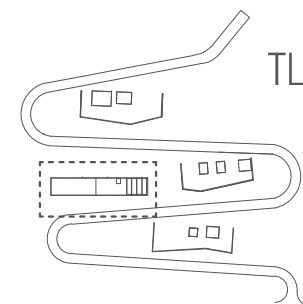
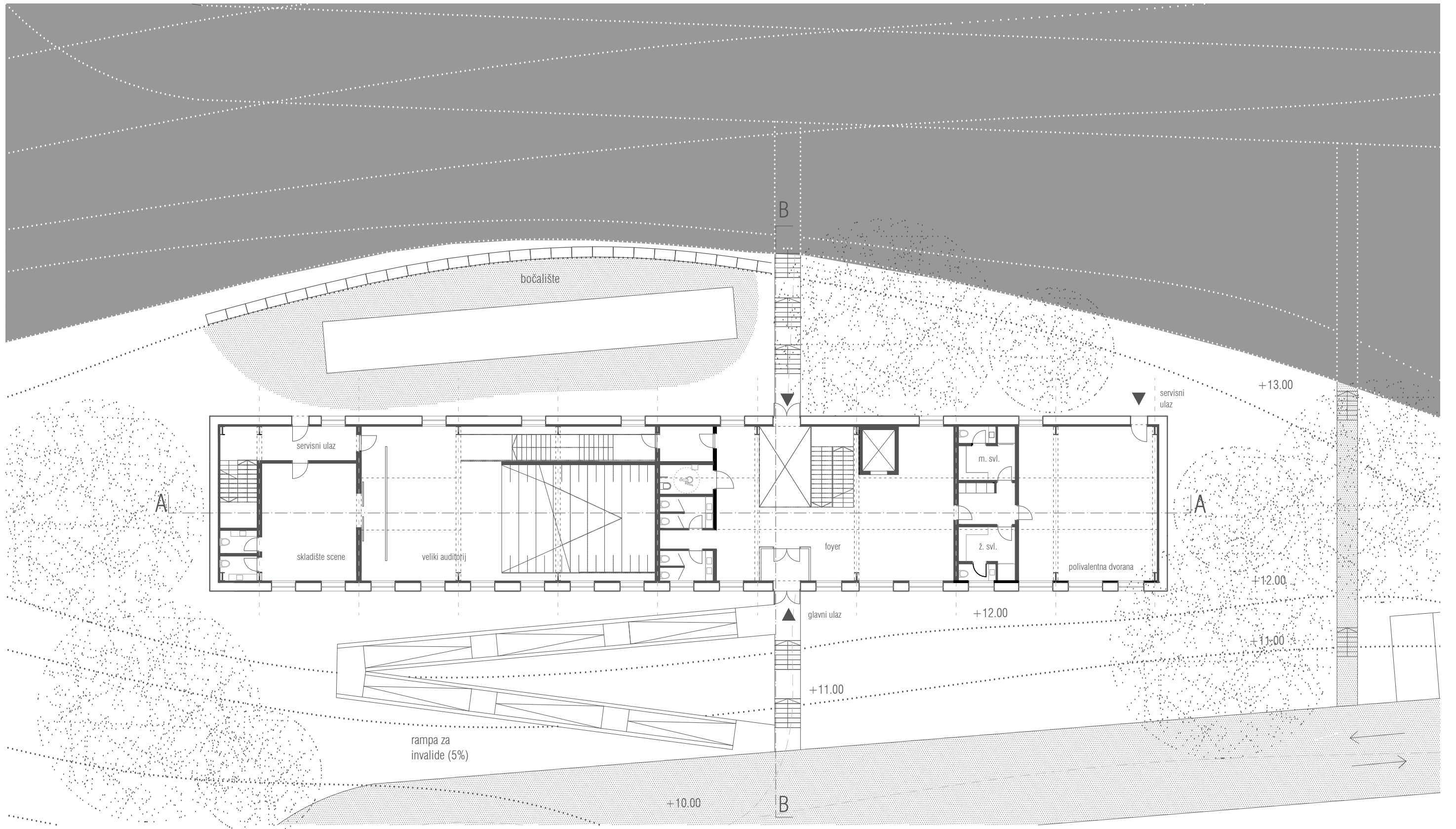
ZAPADNA FASADA
M 1_200

SJEVERNA FASADA
M 1_200

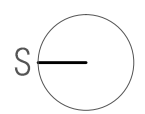

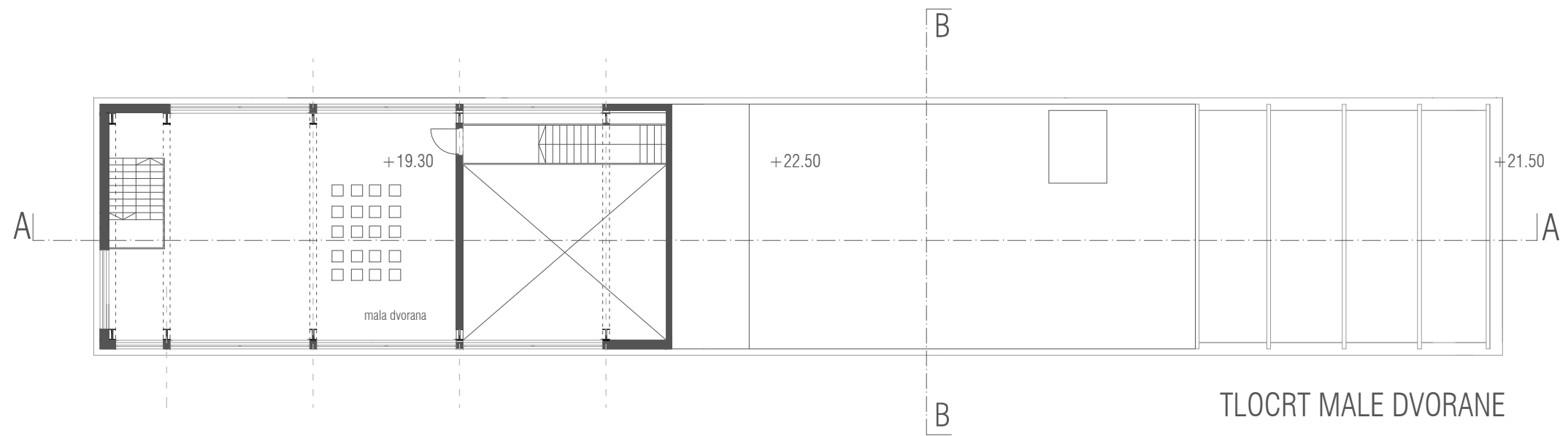
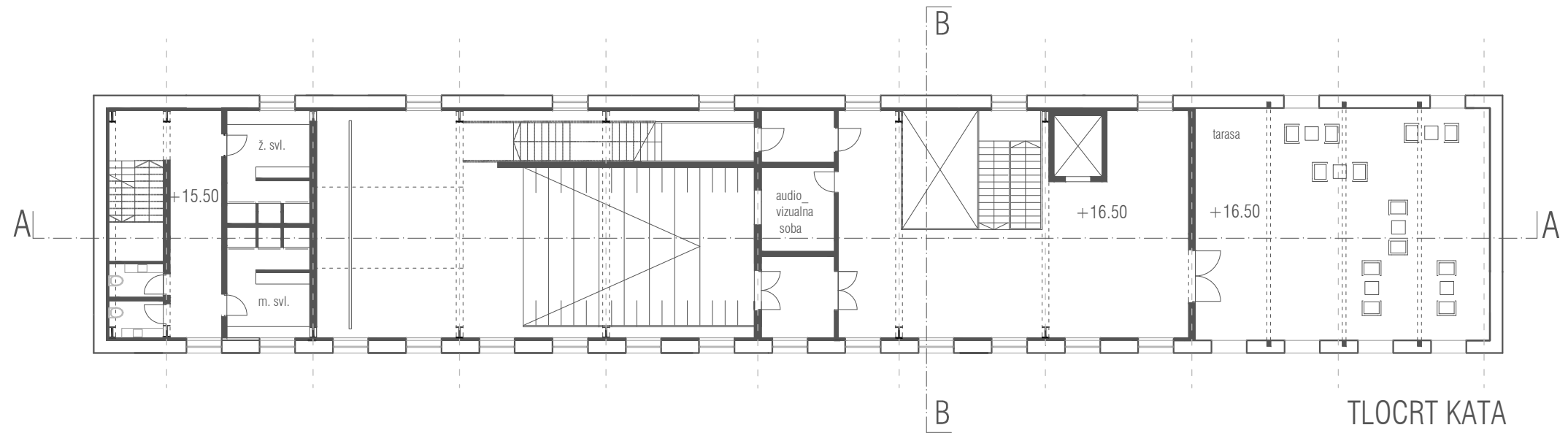
AKSONOMETRIJSKI
PRIKAZ

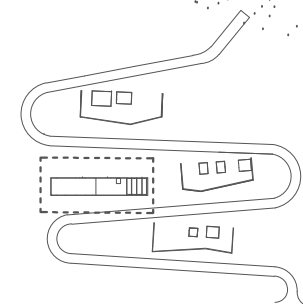
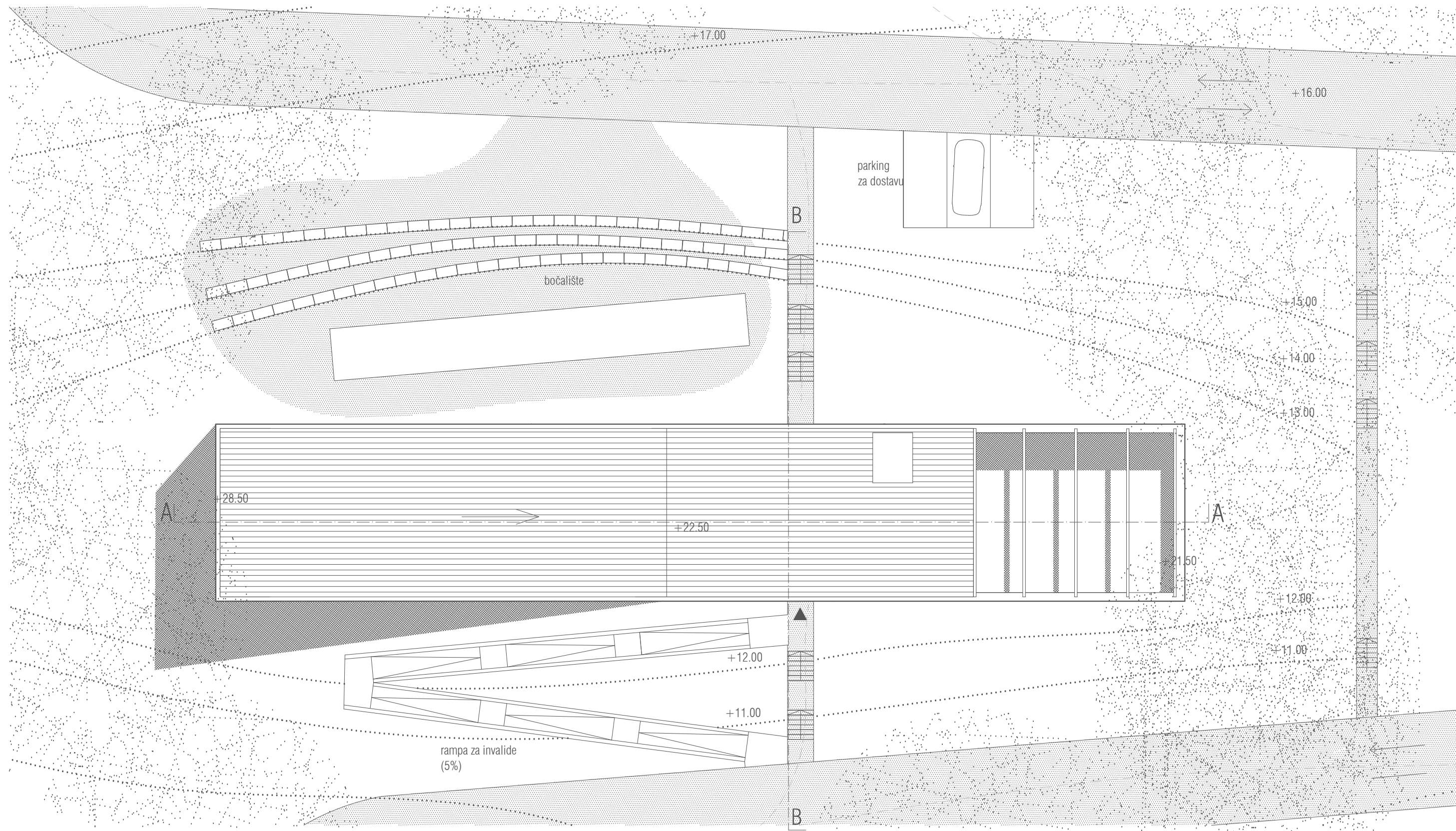

TLOCRT AUDITORIJA

M 1_200

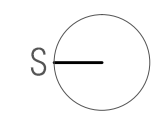

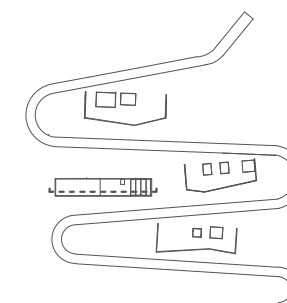
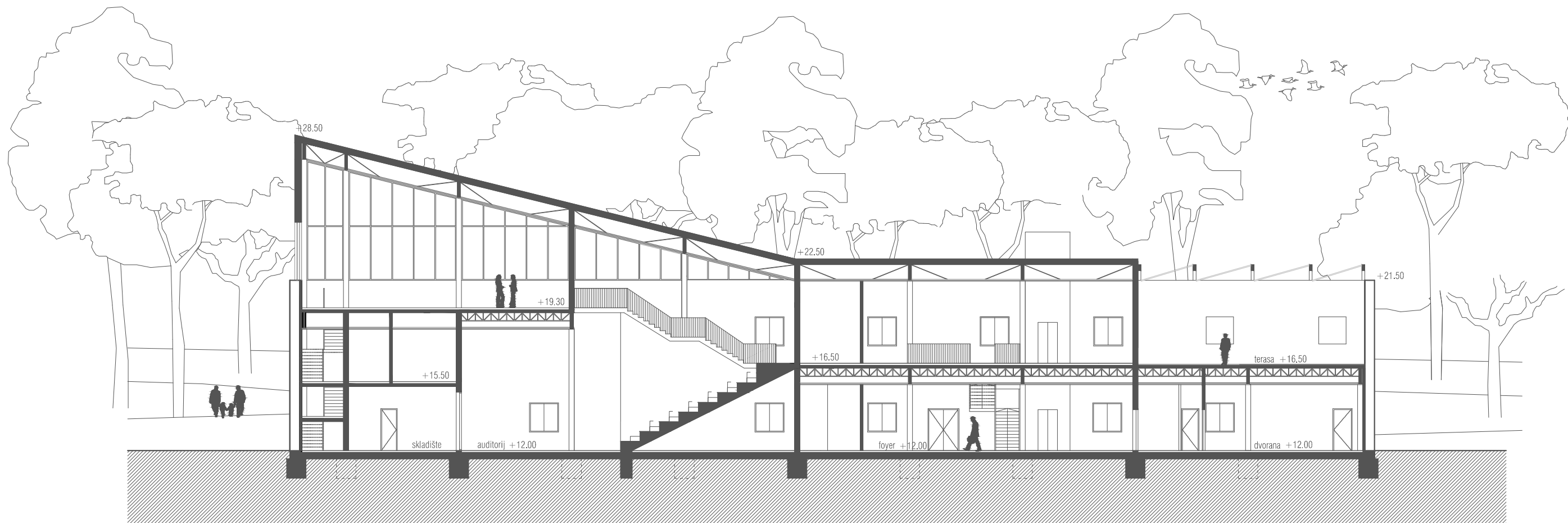

TLOCRT KROVA

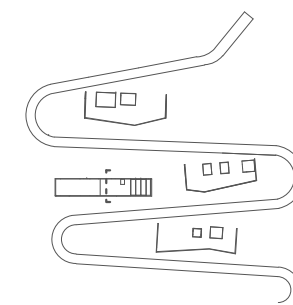
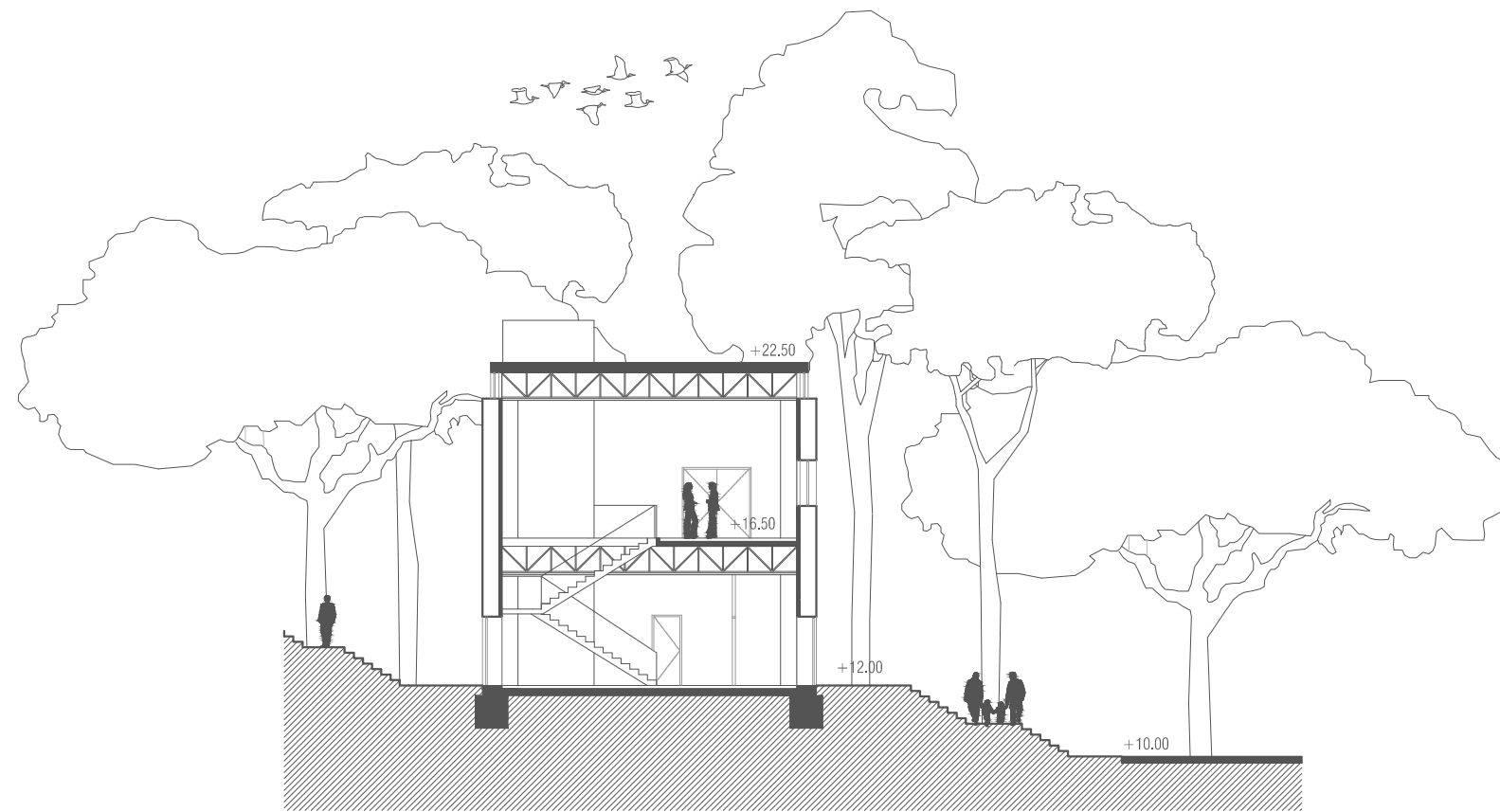
M 1_200

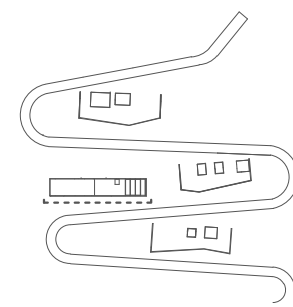
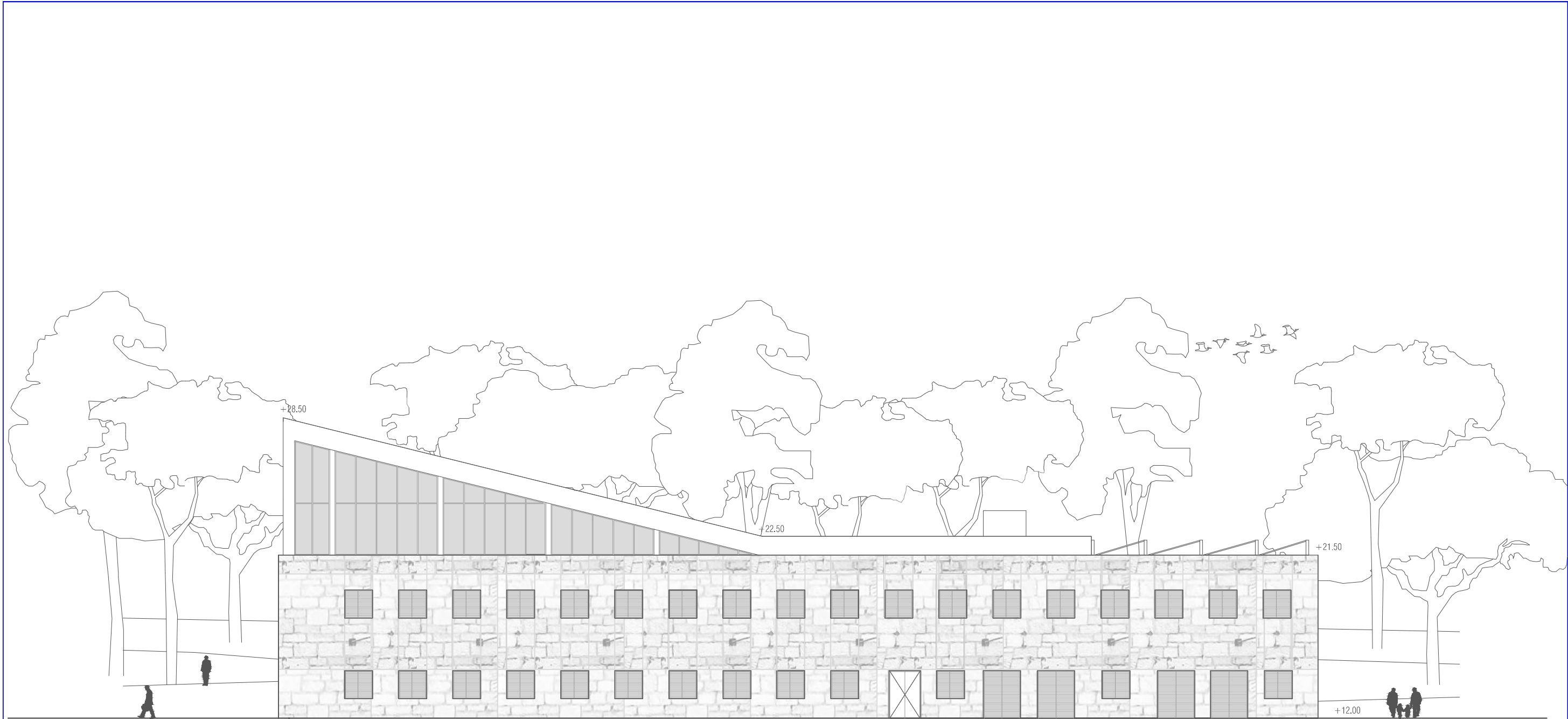

PRESJEK A-A
M 1_200

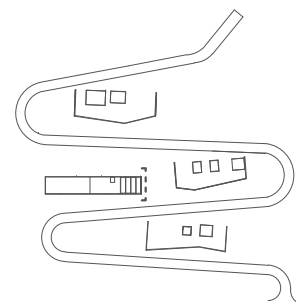
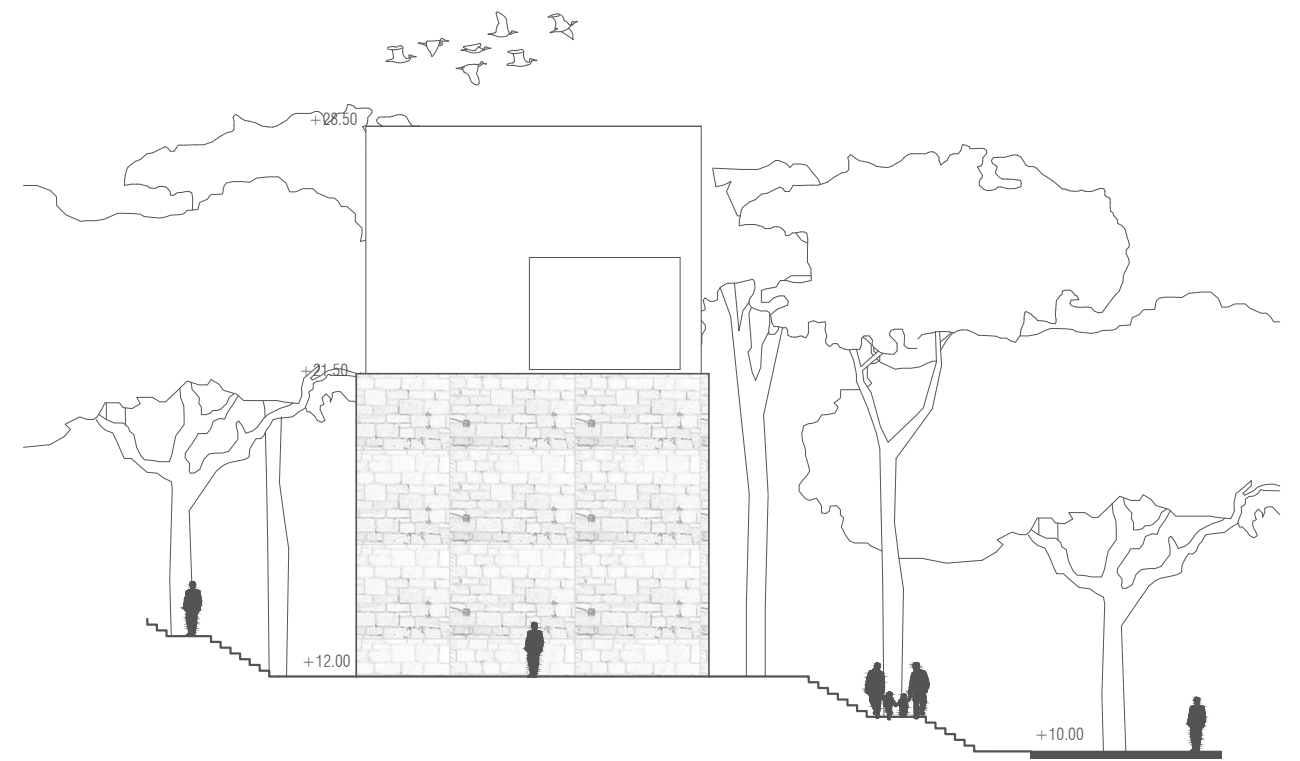
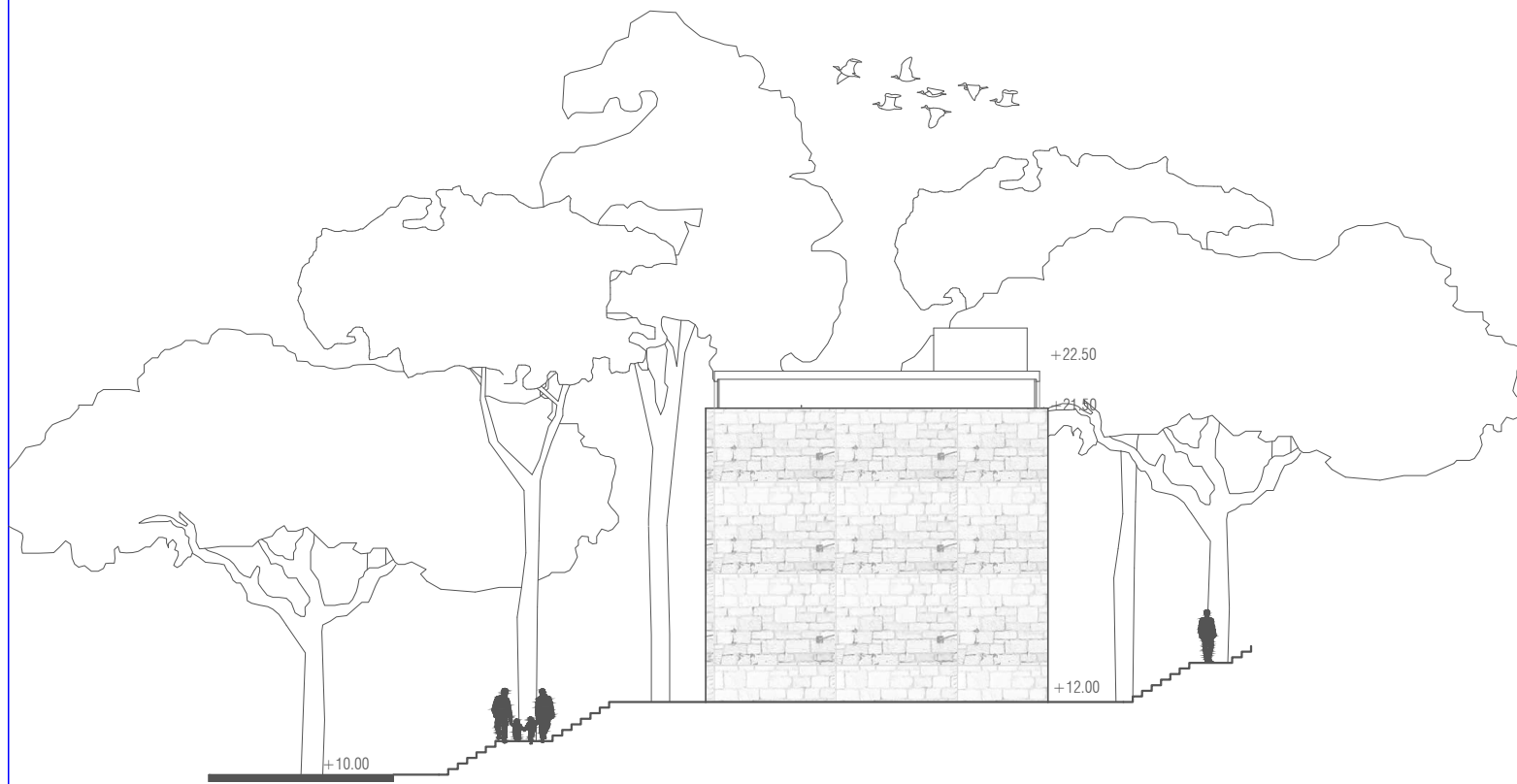

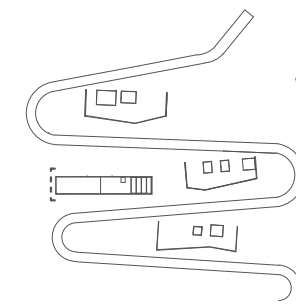
PRESJEK B-B
M 1_200

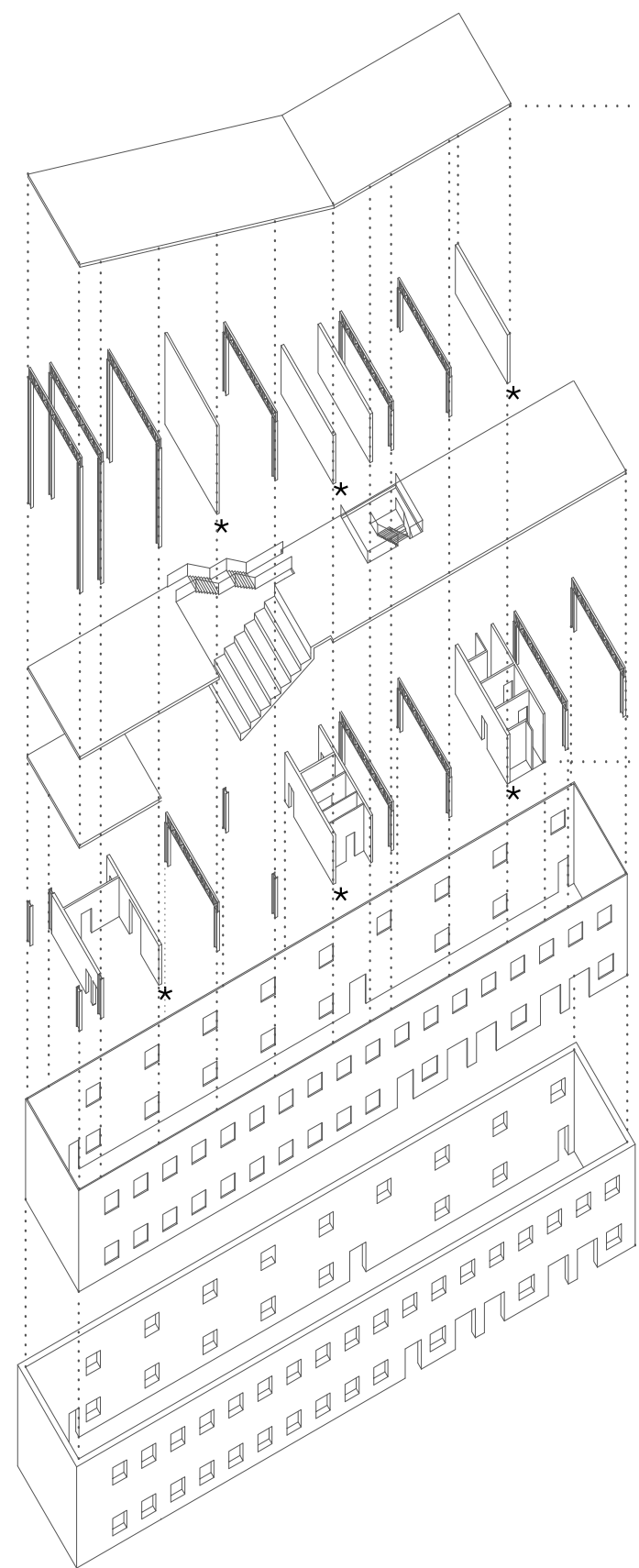
ZAPADNA FASADA
M 1_200

JUŽNA FASADA
M 1_200

SJEVERNA FASADA
M 1_200

KROVNI POKROV
(sendvič paneli Kingspan)

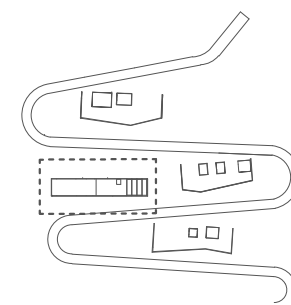
AB PLOČA

ČELIČNA KONSTRUKCIJA,
STUP + REŠETKA
(I profili 50x30cm)
_raster stupova je 5.80m

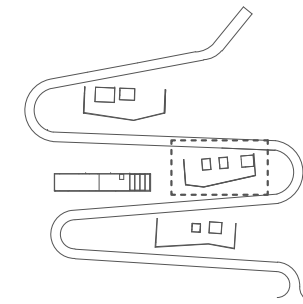
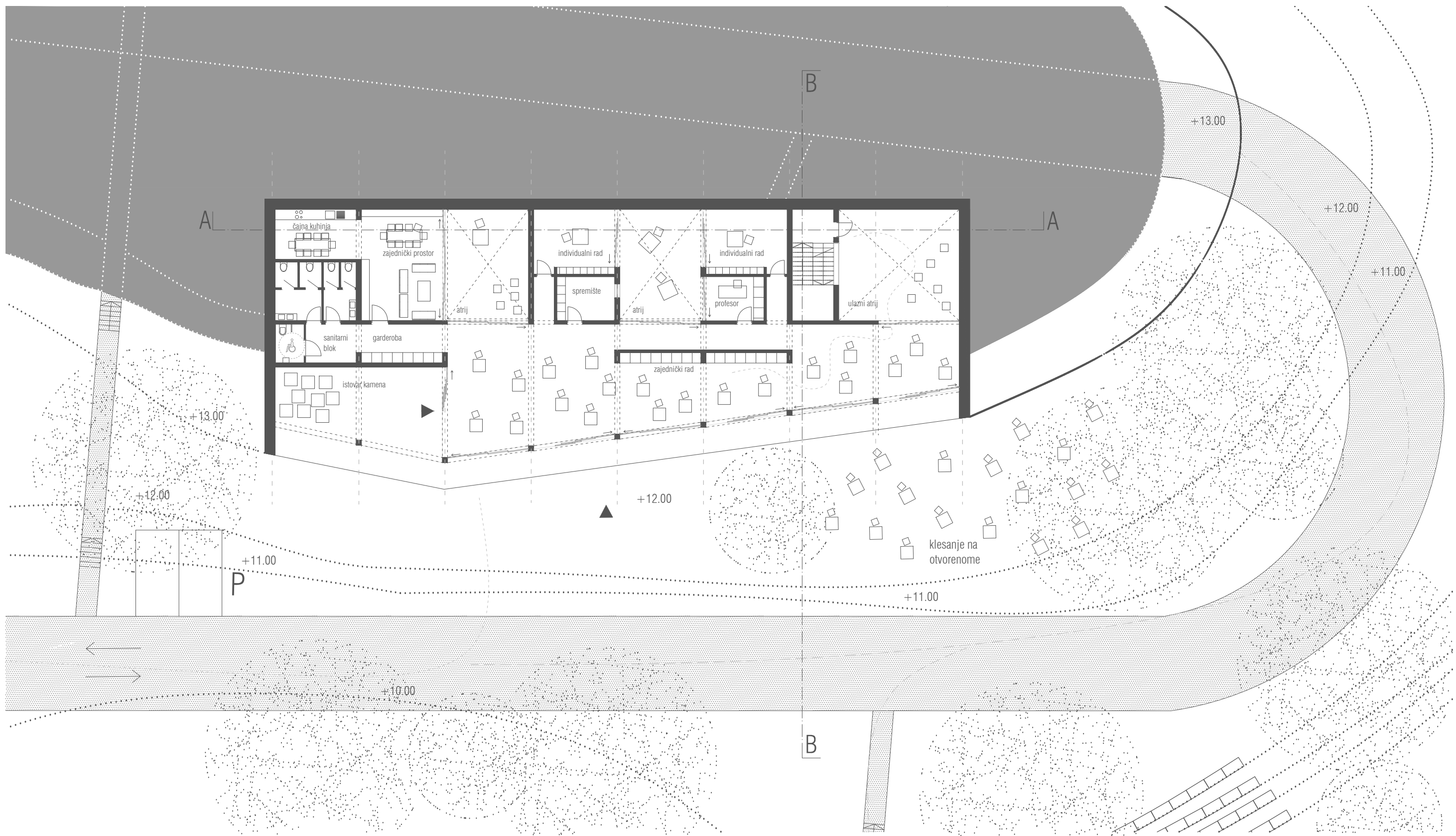
* AB ŽIDOVI
(radi dodatne ukrute)

NOVA UNUTRAŠNJA
IZOLACIJSKA OBLOGA

POSTOJEĆA FASADA
(mješoviti zid)

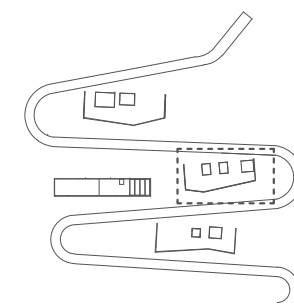
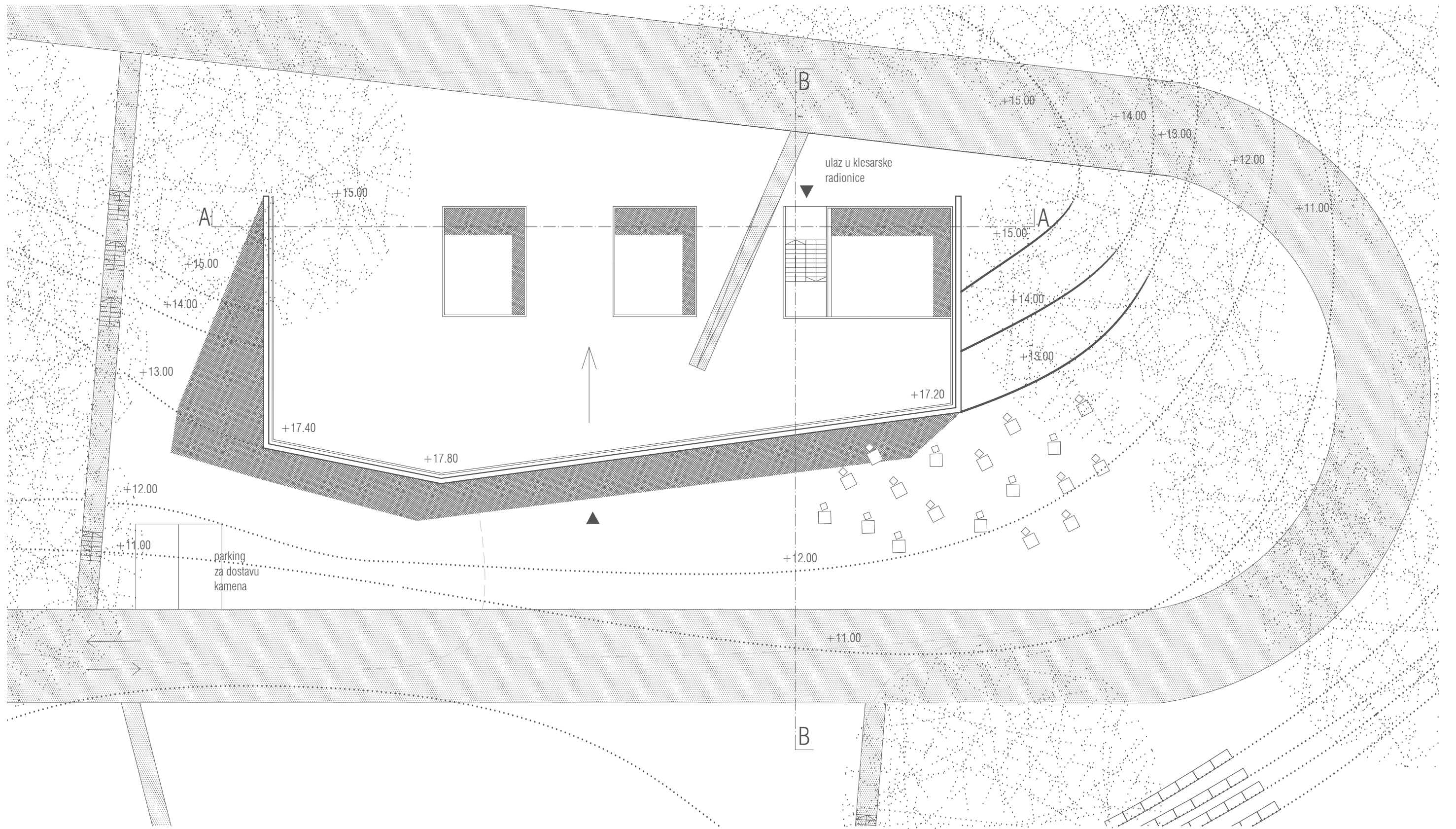

AKSONOMETRIJSKI
PRIKAZ

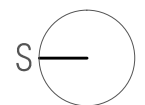

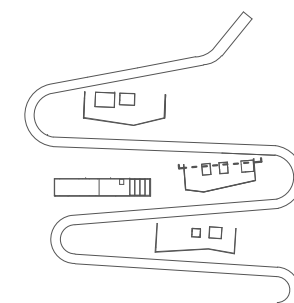
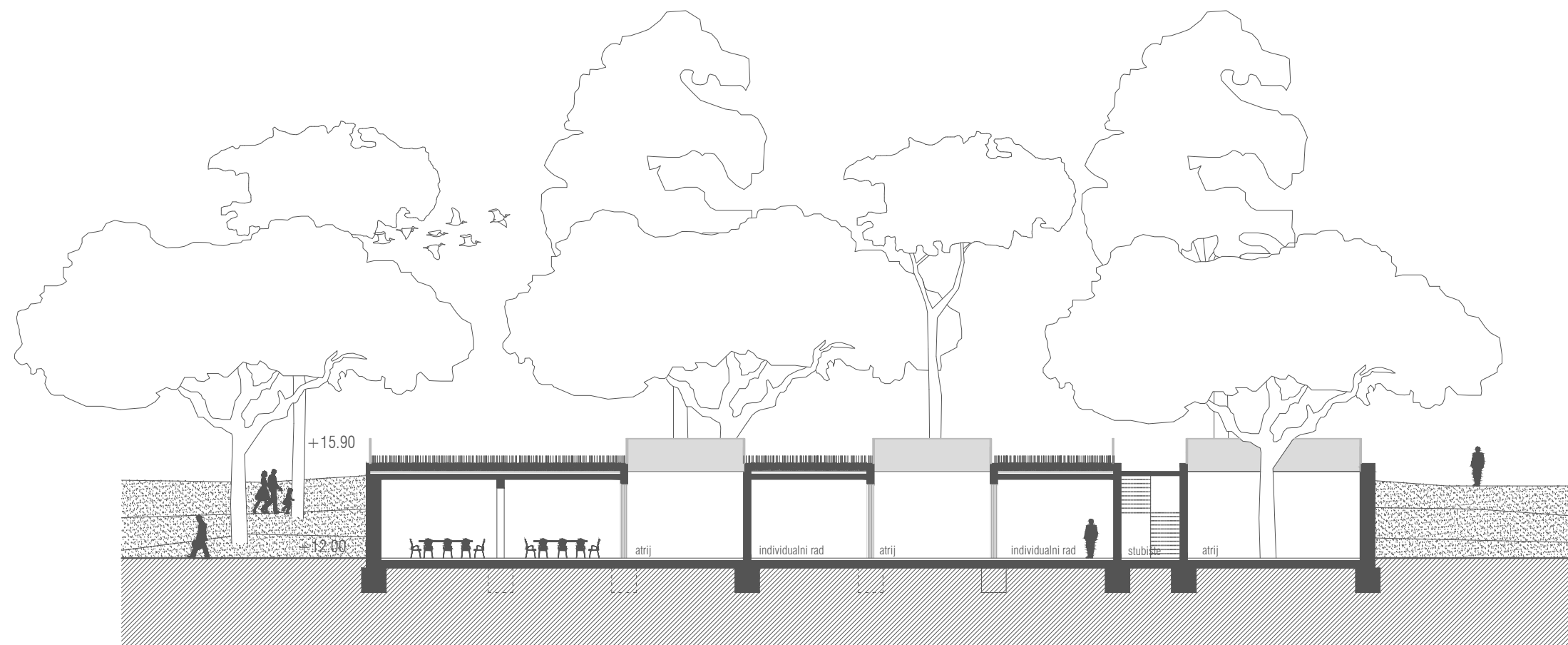
TLOCRT KLESARSKIH
RADIONICA M 1_200

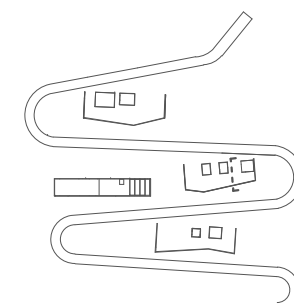
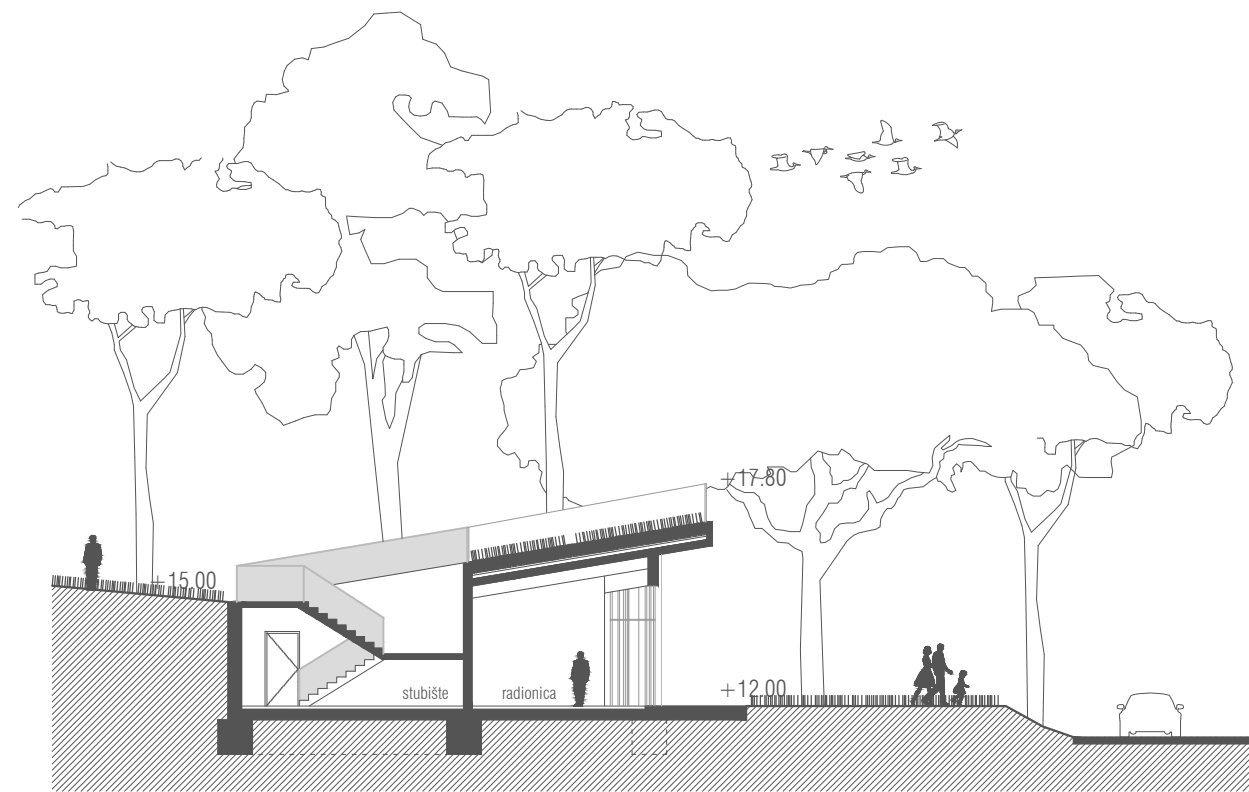

TLOCRT KROVA
M 1_200

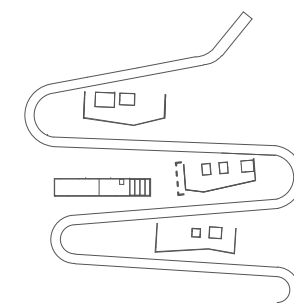
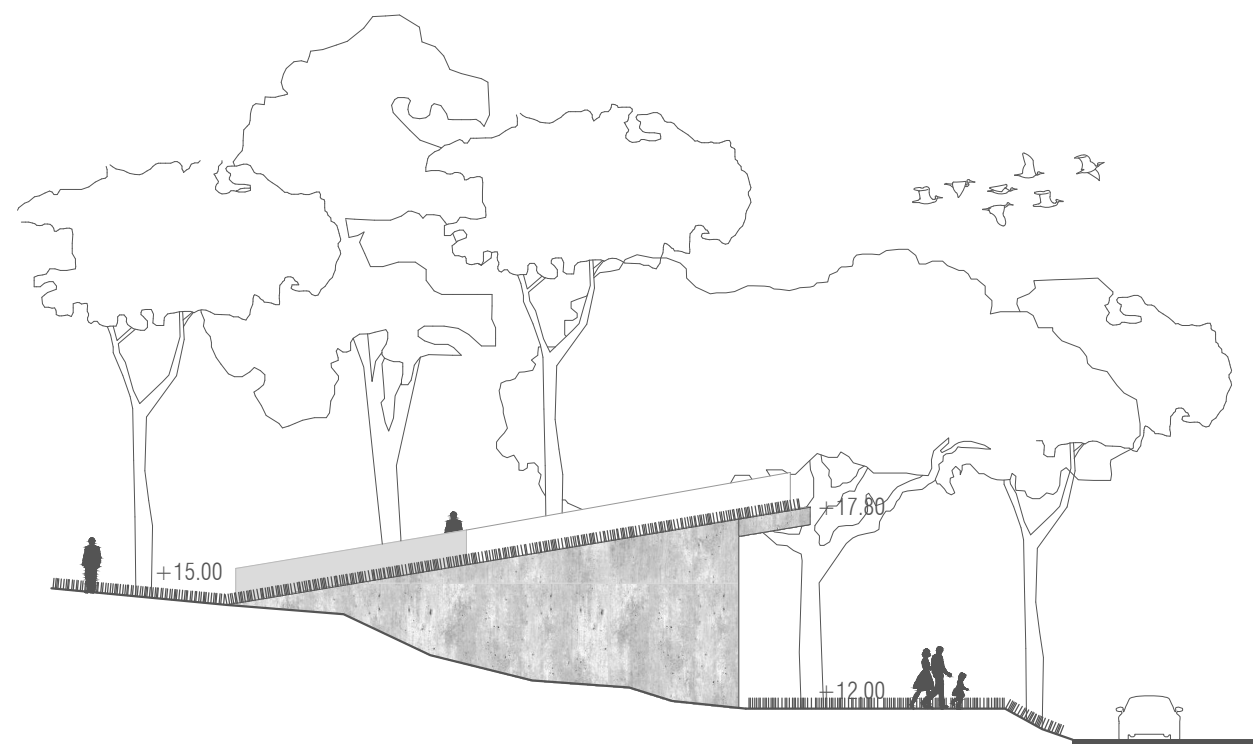

PRESJEK A-A
M 1_200

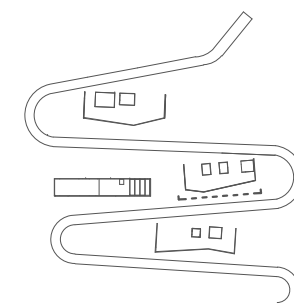
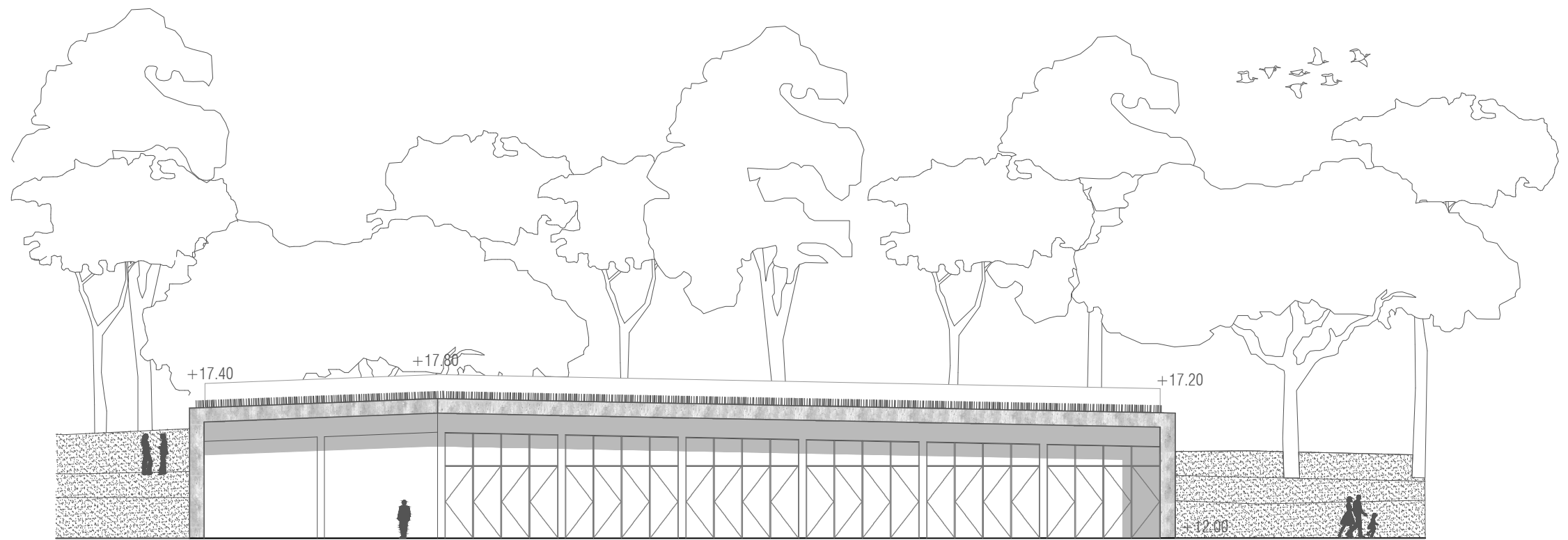

PRESJEK B-B
M 1_200

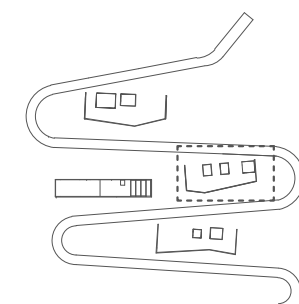
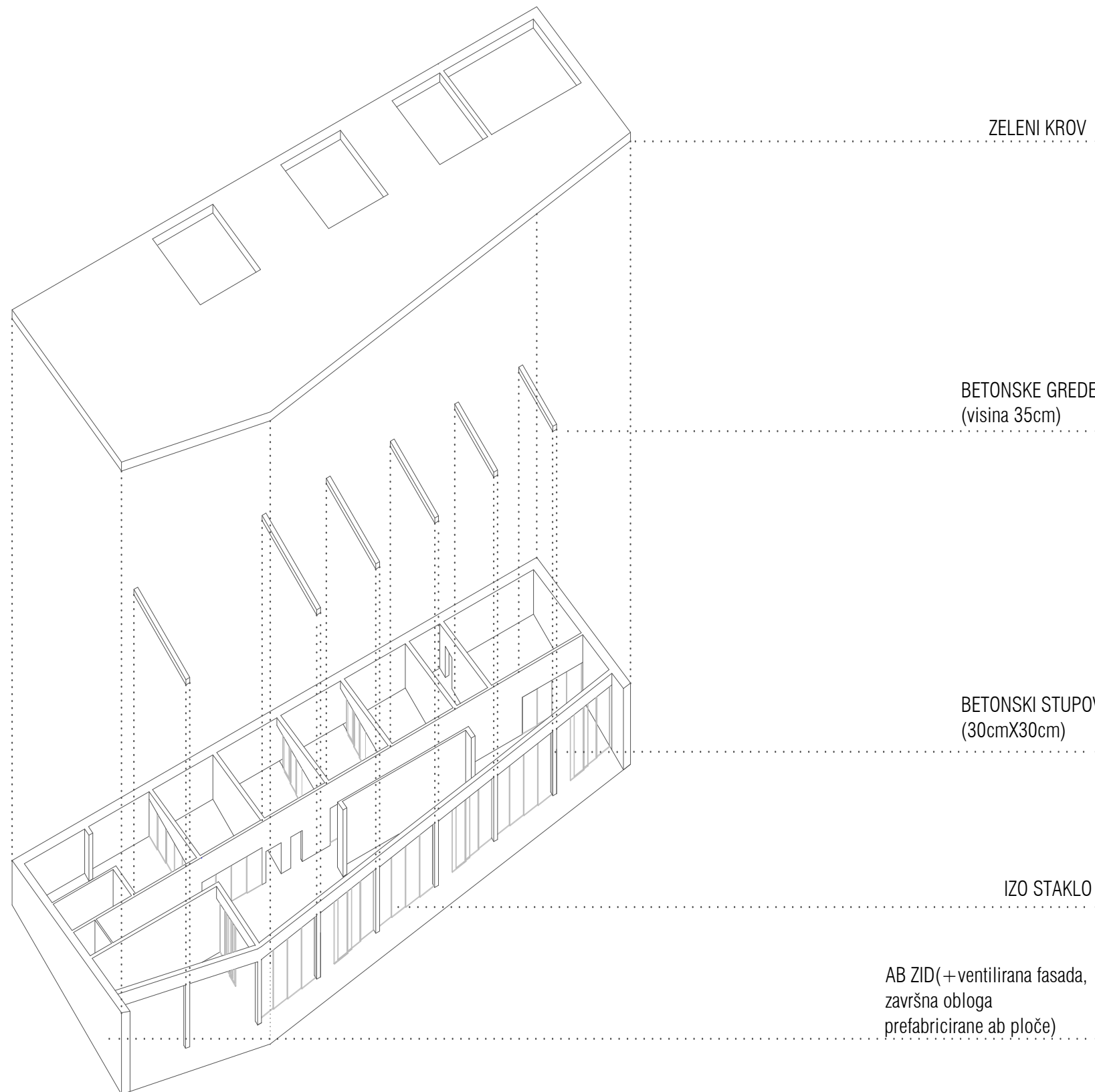

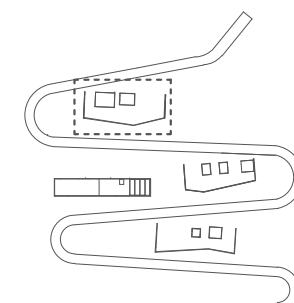
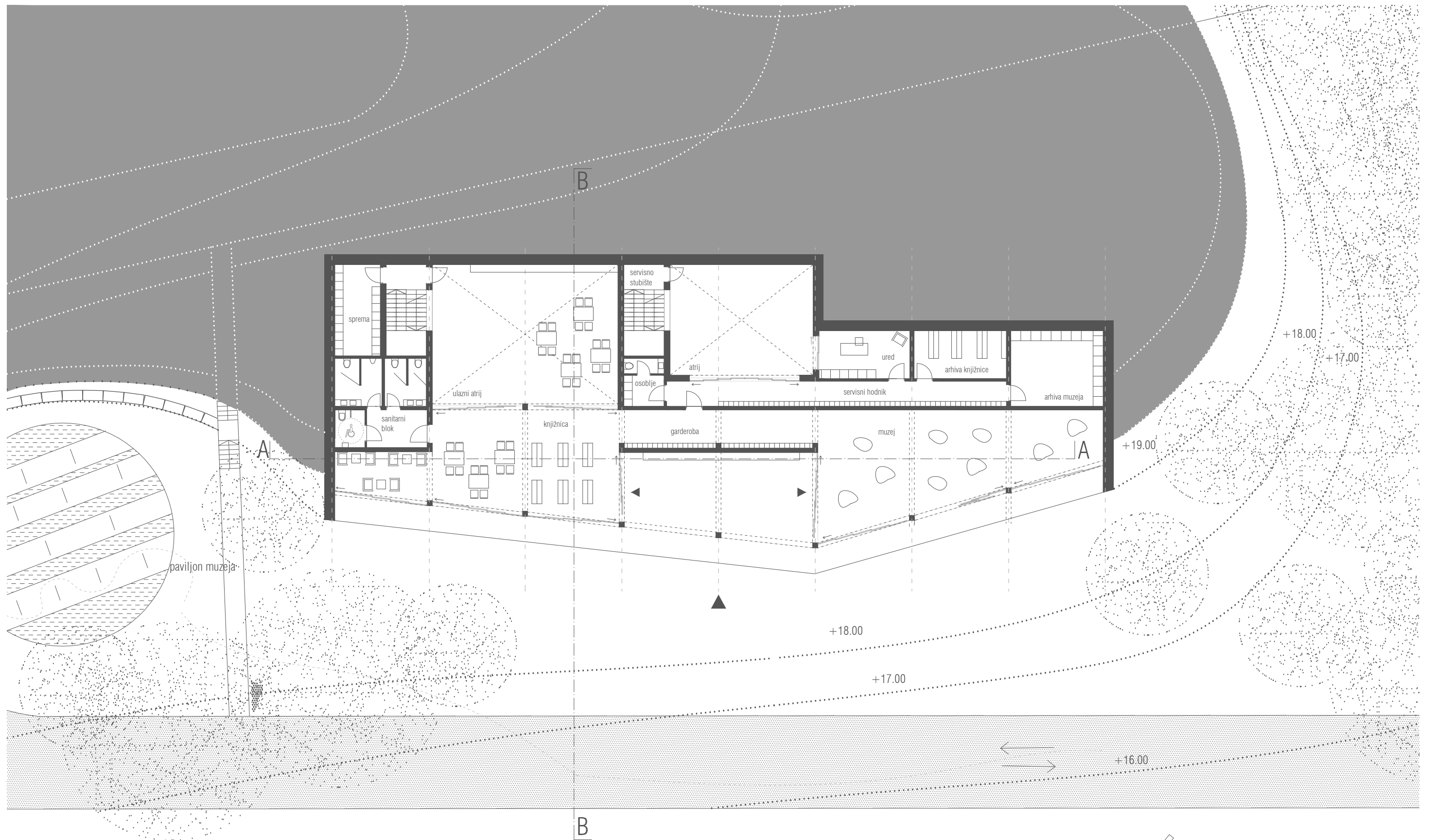
SJEVERNA FASADA
M 1_200

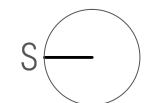
ZAPADNA FASADA
M 1_200

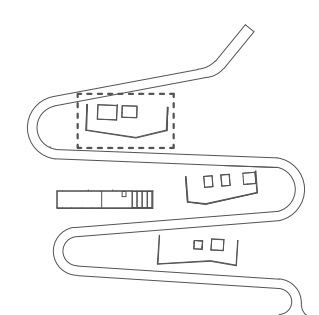
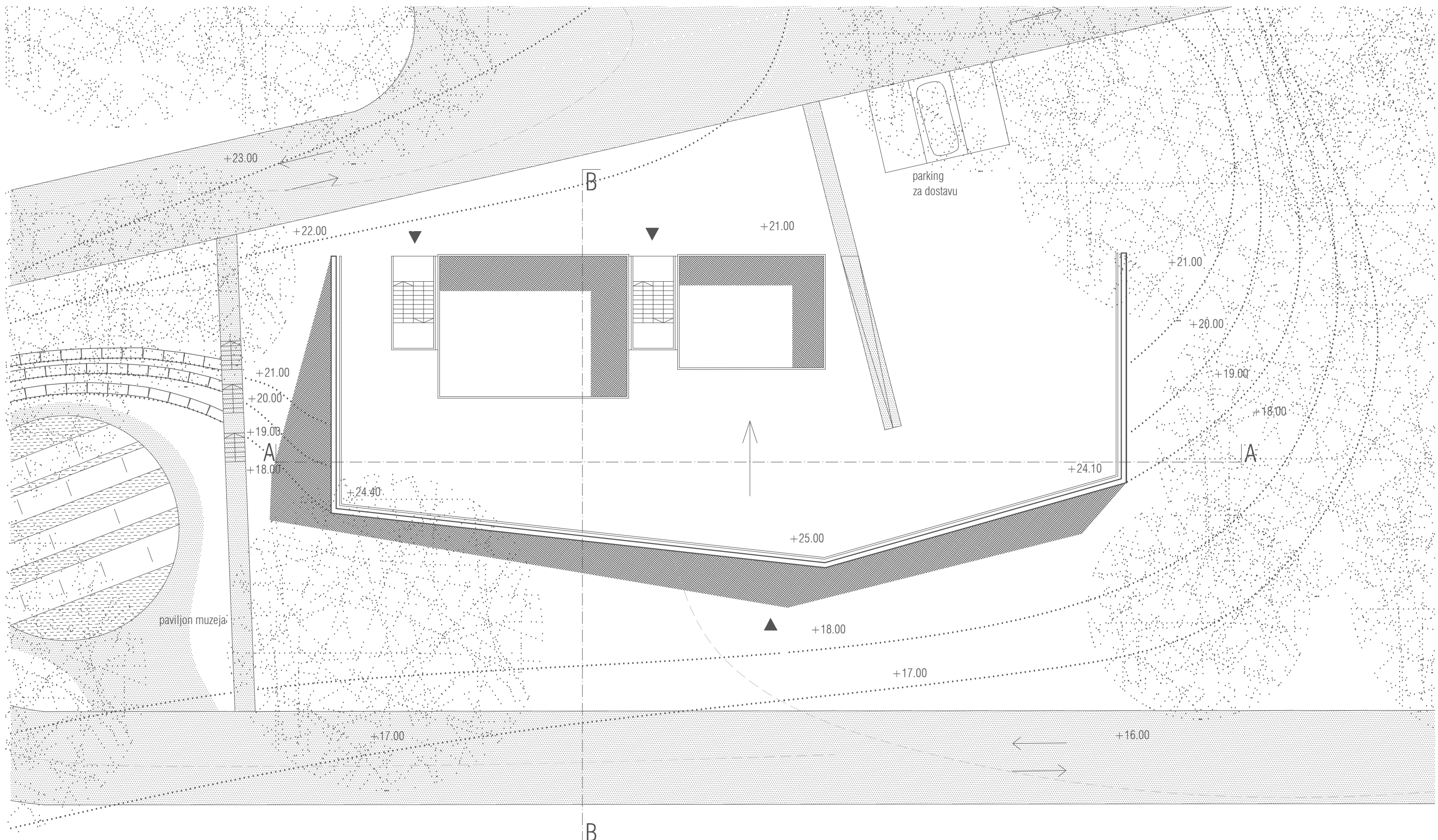

AKSONOMETRIJSKI
PRIKAZ

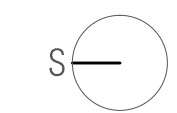

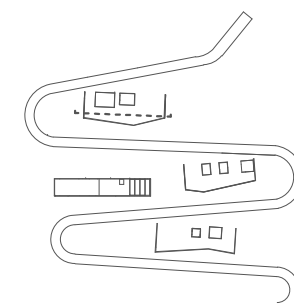
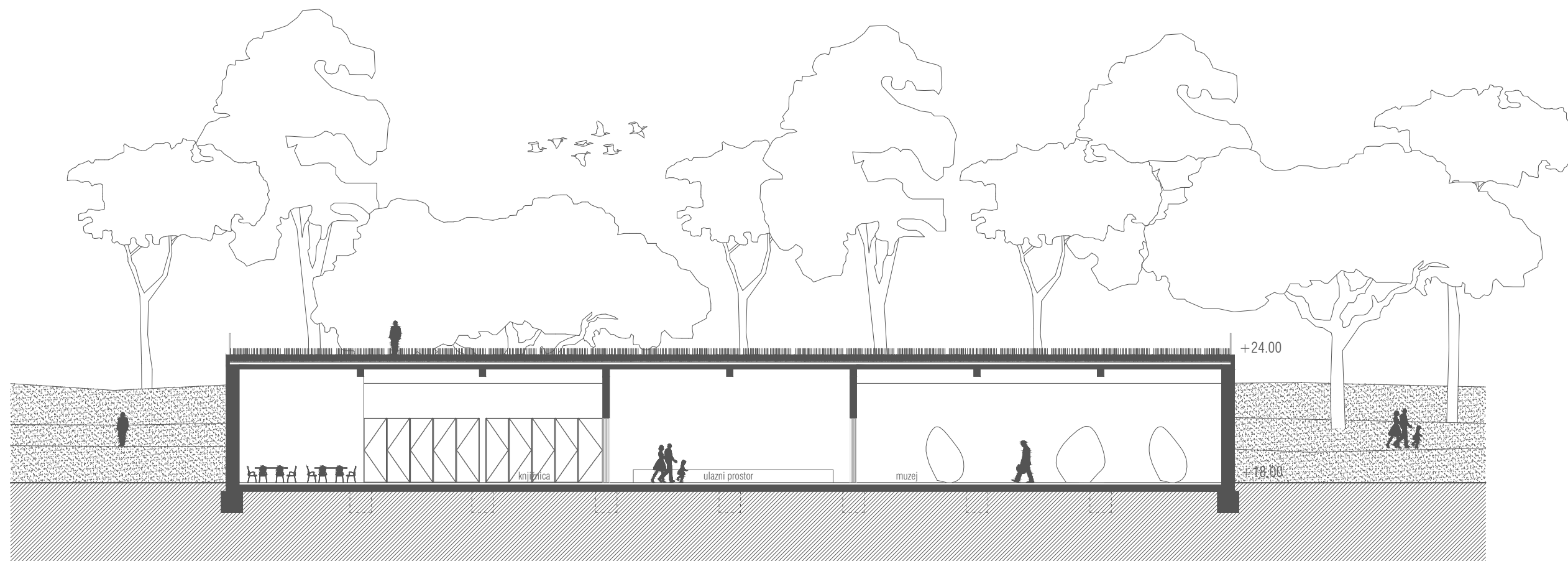
TLOCRT MUZEJA
M 1_200

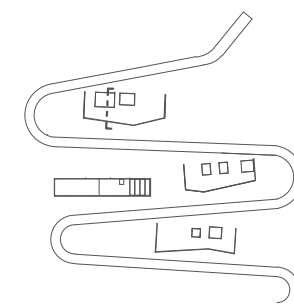
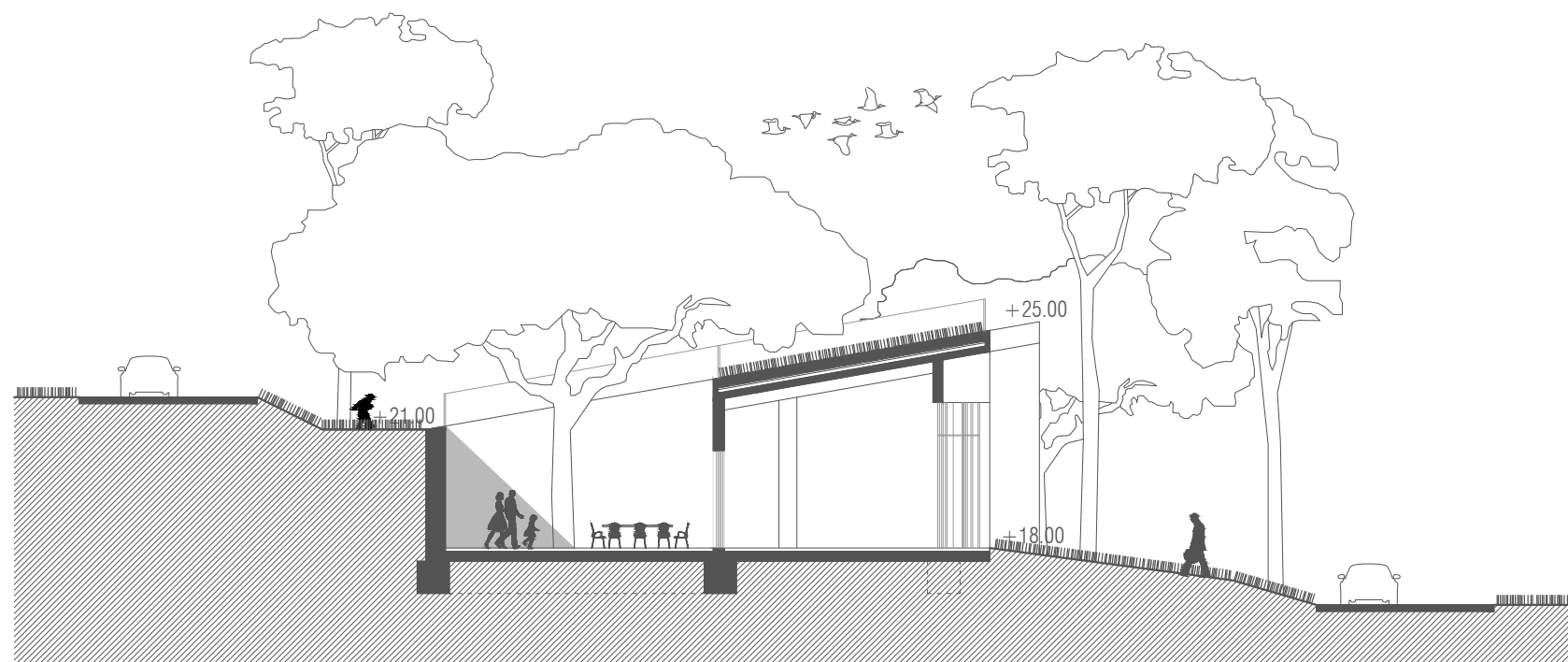

TLOCRT KROVA
M 1_200

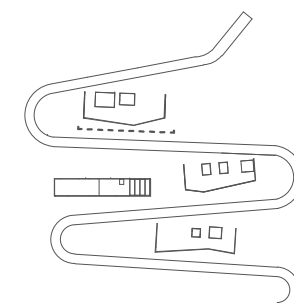
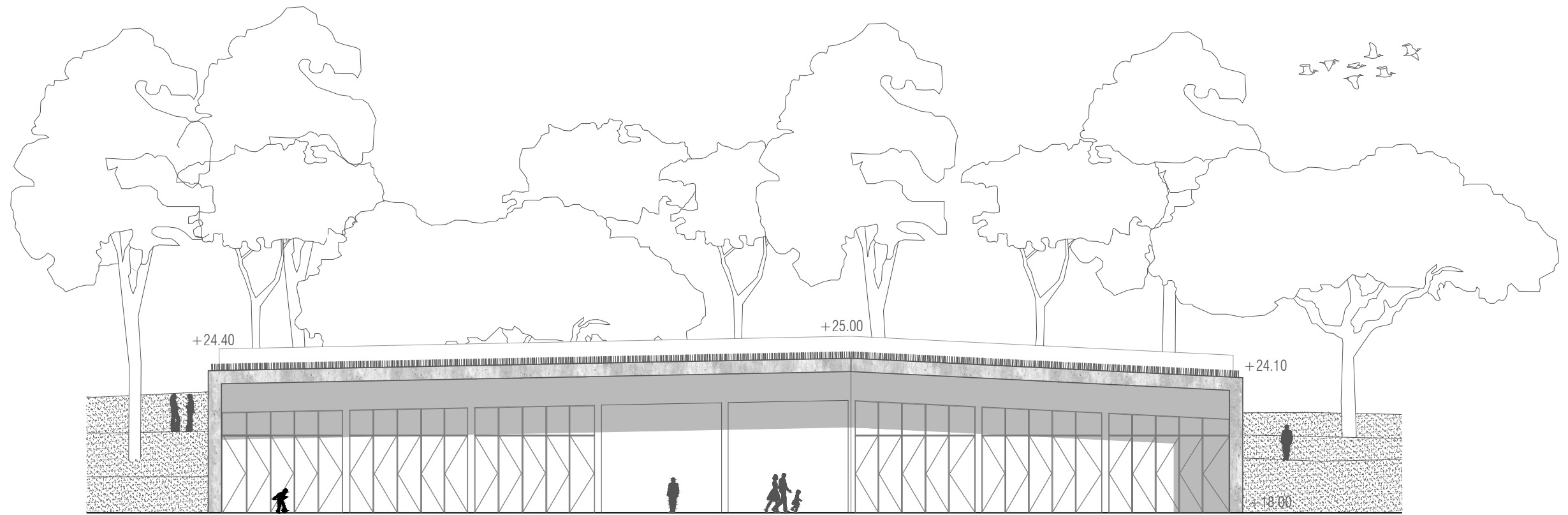

PRESJEK A-A
M 1_200

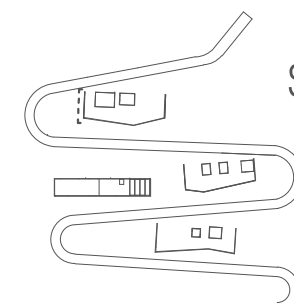
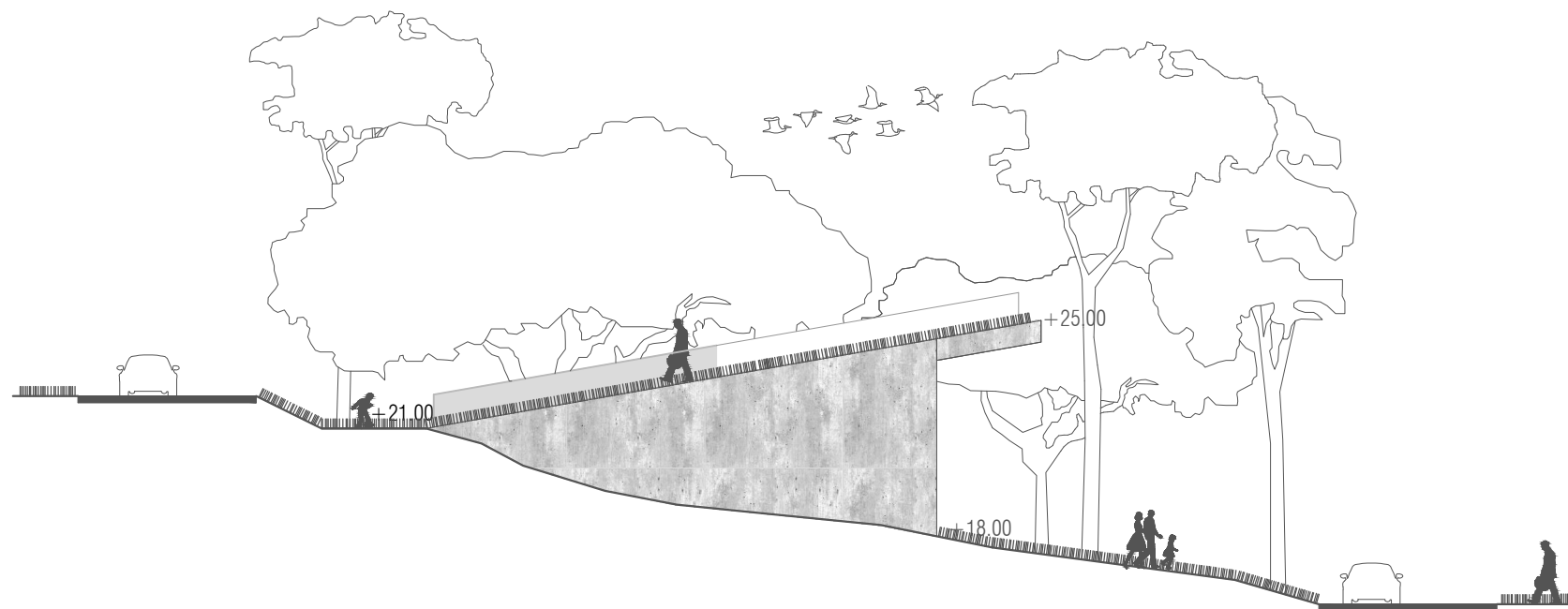

PRESJEK B-B
M 1_200

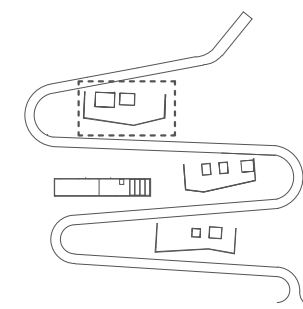
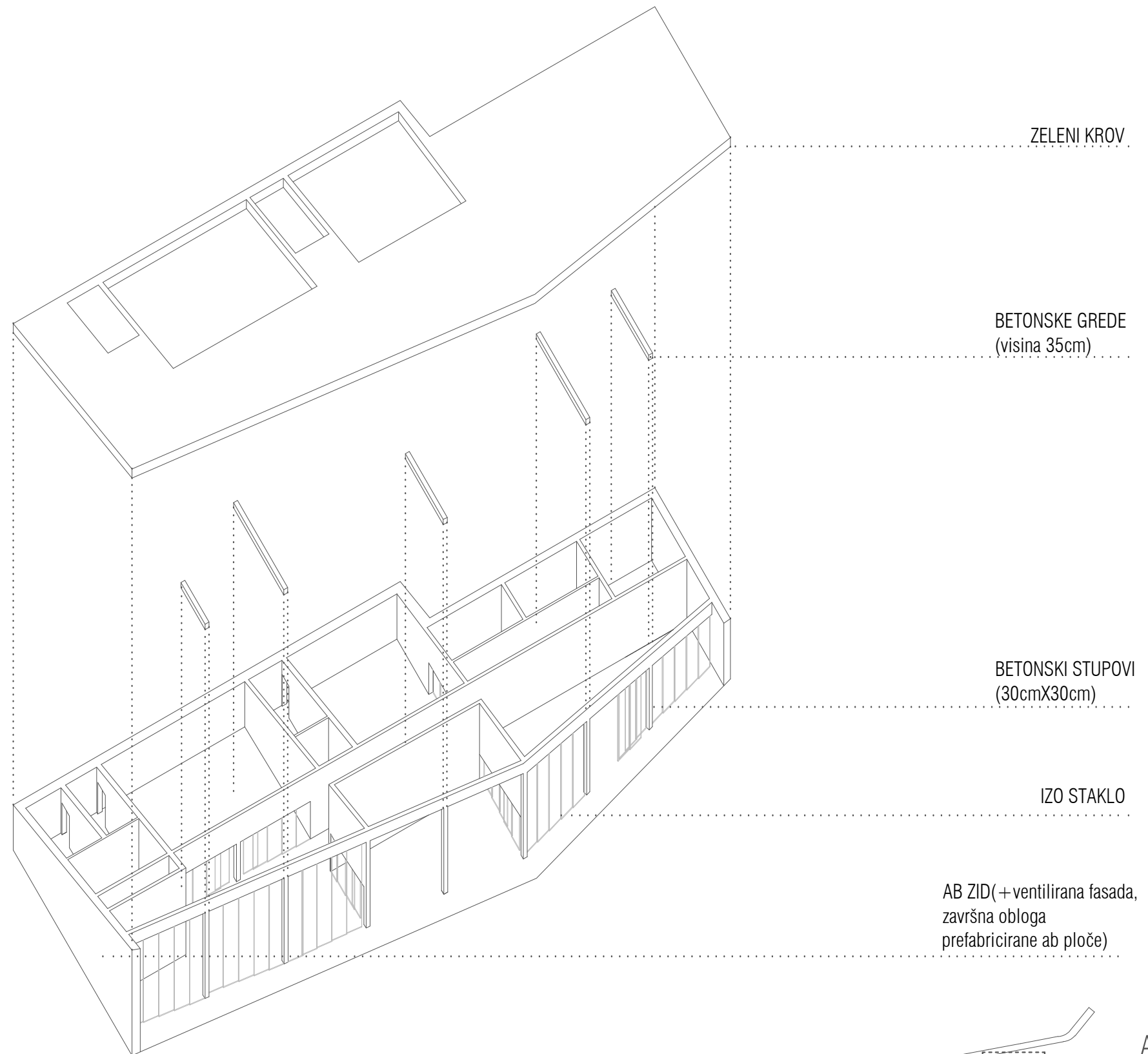

ZAPADNA FASADA
M 1_200

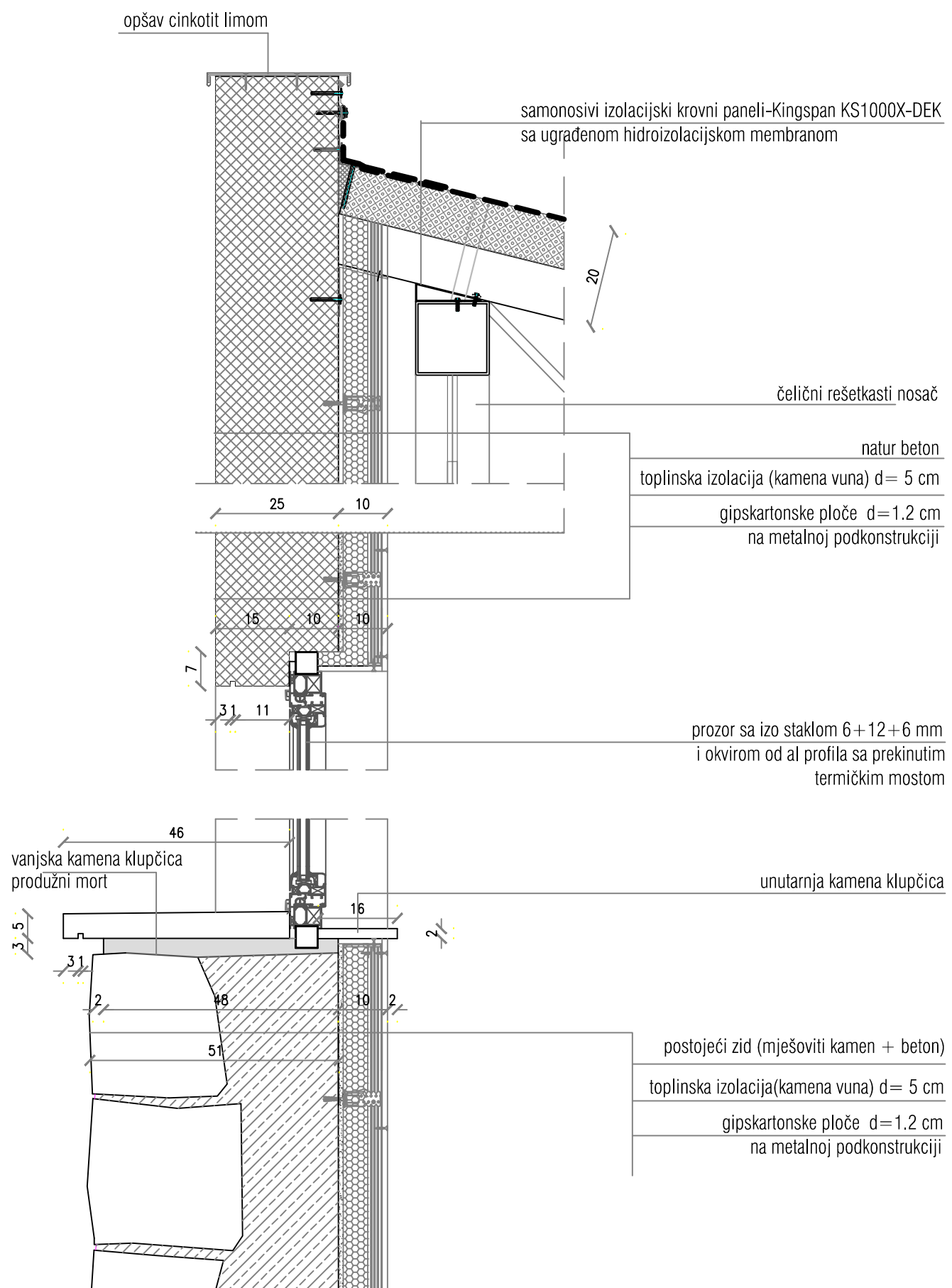

SJEVERNA FASADA
M 1_200

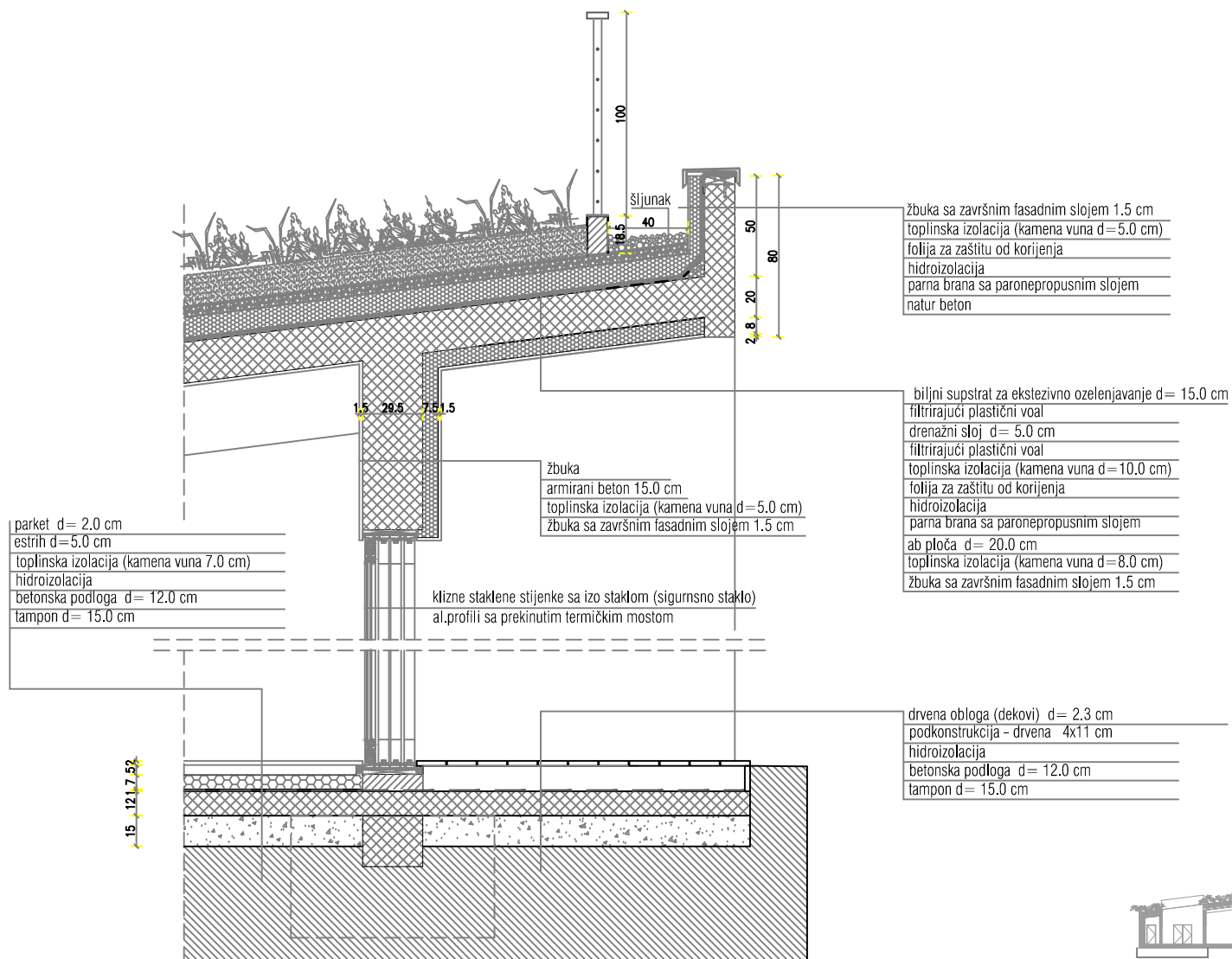

AKSONOMETRIJSKI
PRIKAZ

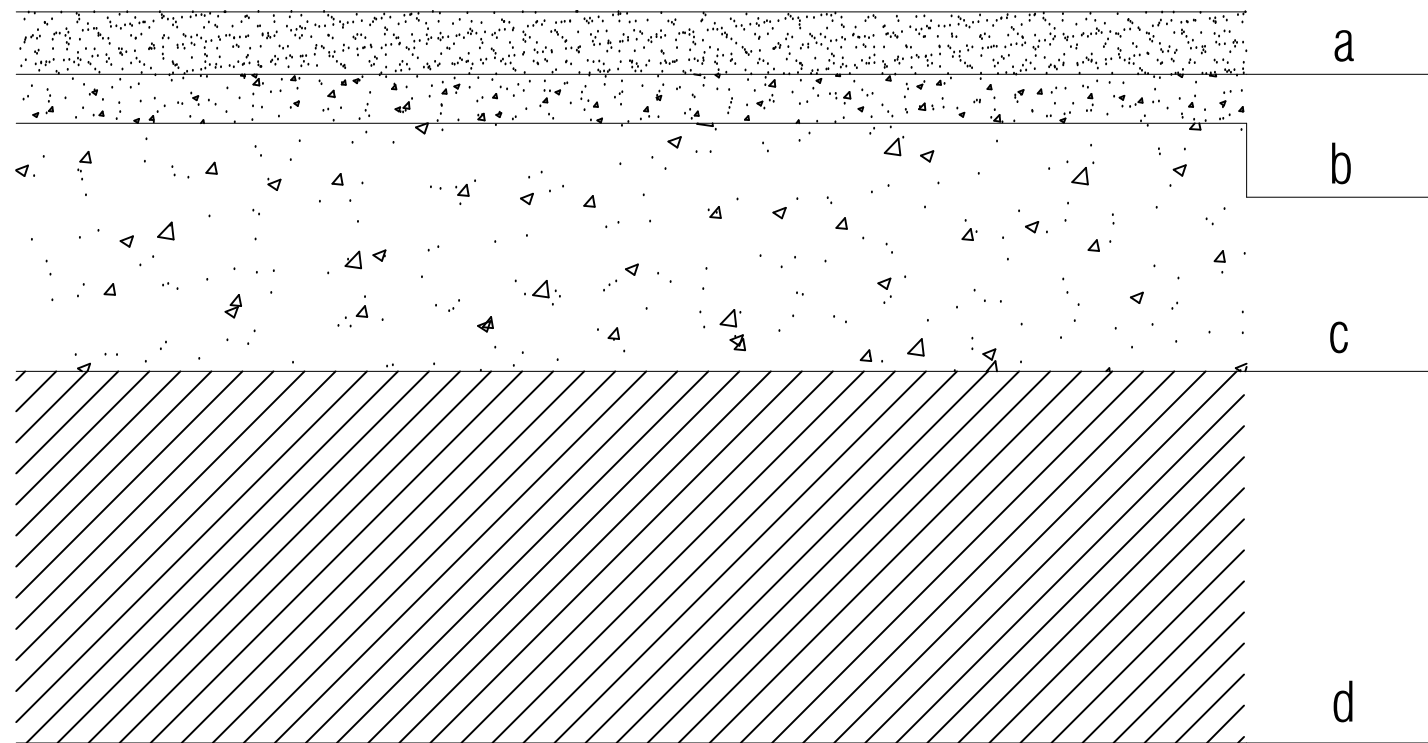
DETALJI

DETALJ PROČELJA AUDITORIJA
M 1_10

DETALJ PROČELJA KONOBE
M 1_20

- a završni sloj _stabilizer
debljina sloja 4-6 cm u slegnutom stanju
- b nivelirajući sloj-kameni drobljenac 2/4* debljine sloja 3-5 cm
(*potreban samo ukoliko su odstupanja nosivog sloja +2cm)
- c nosivi sloj-kameni drobljenac 0/32 debljine sloja 10-30cm
- d zbijena posteljica

DETALJ CESTE

M 1_5